

Ενώπιον

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τεύχος 72 | Ιανουάριος - Μάρτιος 2014

- Χρ. Κοσμίδης
για την Επιθεώρηση
των Δικαστικών Λειτουργιών
- Συνέντευξη
καθ. Αθανάσιος Γ. Καΐσης,
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος
- Αργ. Δημόπουλος
Στα ίχνη του
οικονομικού εγκληματία

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΠΟΙΝΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΛΛΑΓΗ, PLEA BARGAINING ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΠΕΡΑΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Λάμπρος Τσόγκας, Ευάγγελος Ζαμπίτης, Αδάμ Παπαδαμάκης

Τεύχος 72, Ιανουάριος-Μάρτιος 2014
Τιμή τεύχους 1€

Ιδιοκτησία:
Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης
Δικαστικό Μέγαρο Θεσσαλονίκης
26ης Οκτωβρίου 3 | 546 25
Τηλ.: 2310 553 444
email Δ.Σ.Θ.: dsthe@otenet.gr

Εκδότης
Νικόλαος Βαλεργάκης
Πρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης
26ης Οκτωβρίου 3 | 546 25

Διεύθυνση - Συντονισμός Υψηλός
Γιάννα Παναγοπούλου - Μπέκα
Α' Αντιπρόεδρος Δικηγορικού
Συλλόγου Θεσσαλονίκης
Κατούνη 28 | 546 25 | g-panag@otenet.gr

Τμήμα Εκδόσεων Δ.Σ.Θ.
Μάρου Αικατερίνη
email: katmarou@gmail.com
Τηλ.: 2310 507342, fax: 2310 528509

Υπεύθυνος τυπογραφείου
Thessprint
Λάκκωμα, Νέα Καλλιθέα

Διοικητικό Συμβούλιο Δ.Σ.Θ. 2011 - 2014
Πρόεδρος
Α' Αντιπρόεδρος:
Β' Αντιπρόεδρος:
Γεν. Γραμματέας:
Μέλη:

Νικόλαος Βαλεργάκης
Γιάννα Παναγοπούλου - Μπέκα
Γεωργία Βελητζέλου
Χρήστος Ράπτης
Πάρης Νιφλής
Ιωάννης Κοτσαμανίδης
Σοφία Παπαλεξίου
Ρωξάνη Κωστατζίκη
Φωτεινή Αχτσίδου
Εμμανουήλ Λαμτζίδης
Βασίλειος Βασιλειάδης
Θεοχάρης Κεράλης
Παντελής Ραδίσας
Σοφία Μετσανεφίδου
Γεώργιος Κουτσός
Ευστάθιος Κουτσοχίννας
Παρασκευή Σεραιδίου
Κωνσταντίνος Ανδριόπουλος
Γεώργιος Ροδινός
Στυλιανός Μαυρίδης
Αρετή Σκουνάκη
Κουρουνδής Χαράλαμπος
Κυριάκος Νάνος
Πέτρος Σαμαράς

Διανέμεται δωρεάν στα μέλη του ΔΣΘ

Τα ενυπόγραφα άρθρα απηχούν μόνο τις απόψεις του συντάκτη τους. Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού μπορεί να δημοσιεύσει τα άρθρα ή τις επιστολές κατά την κρίση της, χωρίς όμως να αλλάξει το νόημά τους. Μετά την αποστολή τους στο περιοδικό, κανένα άρθρο ή φωτογραφία δεν επιστρέφεται. Παράκληση, τα κείμενα που δεν εντάσσονται στο εκάστοτε αφιέρωμα να μην υπερβαίνουν τις 1.500 λέξεις.

07- 33 Αφιέρωμα: Ποινική συνδιαλλαγή, plea bargaining και εναλλακτικές μορφές περάτωσης της ποινικής διαδικασίας

07 Ηλίας Γ. Αναγνωστόπουλος:

Εισαγωγικό σημείωμα

08 Λάμπρος Σ. Τσόγκας:

Ο θεσμός του plea bargaining ή ποινική συνδιαλλαγή συμβάλει στην απονομή του δικαίου μέσα από τη δίκαιη δίκη ή όχι;

16 Ευάγγελος Σ. Ζαμπίτης:

Το plea bargaining και η παρ' ημών ποινική συνδιαλλαγή. Ζητήματα αναφερόμενα κατά την εφαρμογή της τελευταίας

30 Αδάμ Χ. Παπαδαμάκης:

Σκέψεις για την υιοθέτηση της ποινικής διαπραγμάτευσης (plea bargaining) στην ελληνική ποινική διαδικασία

34-53 Απόψεις

34 Γιάννης Προυσαλιάδης:

Αρχαιρεσίες Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης: Ψηφίσαντες και ΜΗ Ψηφίσαντες - Σημειώσατε Χ

36 Χριστόφορος Κοσμιδής:

Για την επιθεώρηση των δικαστικών λειτουργιών

43 Συνέντευξη με τον Καθηγητή Αθανάσιο Γ. Καϊση

49 Αγγελική Καλλία:

Ποιά Ελλάδα; Θεσμικό πλαίσιο βιώσιμης ανάπτυξης - Εφαρμογή και προκλήσεις για την Ελλάδα

54 Εγγραφές - προαγωγές - μεταθέσεις - διαγραφές δικηγόρων

56-63 Εκδηλώσεις

56 Διημερίδα: Η προστασία από τις τραπεζικές συμβάσεις

60 Διημερίδα: Ποινική συνδιαλλαγή, plea bargaining και εναλλακτικές μορφές περάτωσης της ποινικής διαδικασίας

63 Επιστημονική εκδήλωση:

Επίκαιρα θέματα φορολογικής διαδικασίας

64-79 Ars longa

64 Νίκος Πασχαλίδης:

Μιχάλη Παναγιωτόπουλου «Απανθίσματα»

67 Γιάννα Παναγοπούλου-Μπέκα:

Γιάννη Γιαννακέλου «Διαφθορά-Δωροδοκία και Ποινική Αντιμετώπιση»

68 Αργύριος Χ. Δημόπουλος: Γιάννη Μάρκοβιτς «Στα ίχνη του Οικονομικού Εγκληματία»

76 Γιάννης Μάρκοβιτς: Ομιλία του συγγραφέα του βιβλίου «Στα ίχνη του Οικονομικού Εγκληματία»

Γιάννα Παναγοπούλου - Μπέκα

Διδάκτωρ Νομικής,
Α' Αντιπρόεδρος ΔΣΘ
g-panag@otenet.gr

Η πρόσφατη νομική επικαιρότητα μας έδωσε την έκ-

δοση της ιστορικής Απόφασης του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την οποία κηρύχθηκε άκυρη η Οδηγία 2006/24/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Μαρτίου 2006, η οποία υποχρέωνε τα κράτη μέλη να αποθηκεύουν, για τουλάχιστον έξι μέχρι είκοσι τέσσερις μήνες, δεδομένα, όπως, ποιός μίλησε με ποιόν, για πόσο χρονικό διάστημα ή πόσα ηλεκτρονικά μηνύματα αντάλλαξαν, που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών.

Για το Δικαστήριο, η διατήρηση των δεδομένων με σκοπό την ενδεχόμενη διαβίβασή τους στις εθνικές αρμόδιες αρχές ανταποκρίνεται σε ένα σκοπό γενικού συμφέροντος, όπως στην καταπολέμηση της σοβαρής εγκληματικότητας και την εξασφάλιση της δημόσιας ασφάλειας, ωστόσο, η εκτεταμένη και ιδιαίτερα σοβαρή επέμβαση της Οδηγίας αυτής στην άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, δεν είναι επαρκώς πλαισιωμένη για να διασφαλίζεται ότι η εν λόγω επέμβαση θα περιορίζεται πράγματι στο αυστηρώς αναγκαίο. Και αυτό διότι πρώτον, η Οδηγία καλύπτει κατά τρόπο γενικό το σύνολο των ατόμων, των μέσων ηλεκτρονικής επικοινωνίας και των δεδομένων κίνησης χωρίς να γίνεται καμία διαφοροποίηση, περιορισμός ή εξαίρεση με βάση τον σκοπό της καταπολέμησης των σοβαρών αδικημάτων. Δεύτερον, η Οδηγία δεν προβλέπει κανένα αντικειμενικό κριτήριο βάσει του οποίου θα μπορούσε να διασφαλιστεί ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές δεν θα έχουν πρόσβαση στα δεδομένα και δε θα μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν παρά μόνο για να προλάβουν, να διαπιστώσουν ή να διώξουν ποινικά αδικήματα, επαρκώς σοβα-

ρά, για να δικαιολογήσουν μια τέτοια επέμβαση. Τρίτον, η πρόσβαση στα δεδομένα δεν εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από τον προηγούμενο έλεγχο δικαστηρίου ή ανεξάρτητης διοικητικής αρχής. Τέταρτον, η Οδηγία επιβάλλει μια διάρκεια διατήρησης των δεδομένων τουλάχιστον έξι μηνών χωρίς να κάνει καμία διάκριση μεταξύ των κατηγοριών των δεδομένων και χωρίς να διευκρινίζει τα αντικειμενικά κριτήρια βάσει των οποίων πρέπει να καθορίζεται η διάρκεια διατήρησης για να διασφαλίζεται ο περιορισμός της στο αυστηρά αναγκαίο. Πέμπτον, δεν προβλέπει επαρκείς εγγυήσεις που να μπορούν να διασφαλίσουν αποτελεσματική προστασία των δεδομένων κατά των κινδύνων κατάχρησης και δεν εγγυάται την ανεπανόρθωτη καταστροφή των δεδομένων μετά τη λήξη της διάρκειας διατηρήσεώς τους. Έτσι, ο νομοθέτης της Ένωσης υπερέβη τα όρια που επιβάλλει η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας.

Την ίδια περίοδο είχαμε την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ελληνική Δικαιοσύνη η αξιολόγηση της οποίας, και όσα αποκάλυψε, μόνο τιμή δεν περιποιούν στη χώρα μας αφού την κατατάσσει ως την τρίτη χειρότερη χώρα μεταξύ 22 χωρών της ΕΕ στην απονομή της δικαιοσύνης, η οποία είναι σε σταθερή τροχιά ταχείας επιβράδυνσης. Ο χρόνος για την πρωτοβάθμια εκδίκαση των αστικών και εμπορικών διαφορών αυξήθηκε το 2012 στις 460 ημέρες από 190 το 2010, η αποδοτικότητα του συστήματος δικαιοσύνης παρουσιάζει τις χειρότερες επιδόσεις μεταξύ 20 κρατών μελών ενώ η ποιότητά του σε μια κλίμακα που κυμαίνεται από το 0 έως το 4 η Ελλάδα έρχεται τελευταία με 1,5! Στους δείκτες για την ποιότητα περιλαμβάνονται η υποχρεωτική κατάρτιση των δικαστών, η παρακολούθηση και αξιολόγηση των δικαστικών δραστηριοτήτων, ο προϋπολογισμός και οι ανθρώπινοι πόροι των δικαστηρίων καθώς και η διαθεσιμότητα τεχνολογιών, πληροφοριών και επι-

κοινωνιών και εναλλακτικών τρόπων επίλυσης των διαφορών. Η απολύτως ανησυχητική, ζοφερή αυτή πραγματικότητα, παρά τις δεκάδες νομοθετικές προσπάθειες για επιτάχυνση της απονομής της δικαιοσύνης την περίοδο της μεταπολίτευσης, υπαγορεύει την αφύπνισή μας, έναν πανεθνικό ειλικρινή διάλογο μεταξύ όλων, παραγωγικών και κοινωνικών φορέων, Δικηγορικών Συλλόγων, Δικαστικών ενώσεων, Επιμελητηρίων κλπ και τη λήψη σοβαρών διαχρονικών μέτρων αντιμετώπισης του προβλήματος.

Σε ό,τι αφορά στην ανεξαρτησία του δικαστικού συστήματος καταλαμβάνουμε ως χώρα, στην παγκόσμια κατάταξη 148, την 84η θέση μετά τη Σλοβενία, Ουγγαρία και την Πολωνία. Το γεγονός όμως ότι οι ίδιοι οι πολίτες δεν πιστεύουν στην ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης είναι εξαιρετικά σοβαρό γιατί υποδηλώνει ότι στη συνείδησή τους η διάκριση των εξουσιών, διακόσια πενήντα έξι χρόνια μετά την έκδοση του «Πνεύματος των Νόμων» του Μοντεσκιέ, παραμένει ακόμα ιστορικό ζητούμενο.

Η υπόθεση Μπαλτάκου,- Κασιδιάρη έφερε ξανά στο προσκήνιο την υποκλοπή των συνομιλιών, τη χρήση της κρυφής κάμερας και τη δημοσιοποίηση σε έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο του προϊόντος των παράνομων αυτών ενεργειών. Ο συγκεκριμένος βουλευτής είχε διαπράξει το έγκλημα του 370 Α του ΠΚ, άρα το βίντεο που συνιστούσε παράνομο αποδεικτικό μέσο κατ' άρθρο 177 § 2 ΚΠΔ δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και επομένως ήταν ορθή η άμεση αντίδραση της Εισαγγελέως του Αρείου Πάγου. Παρά ταύτα, η υπόθεση αυτή, εκτός από τις πολιτικές ευθύνες, ανέδειξε τις αδικαιολόγητες αντιδράσεις όσων υποστηρίζουν την εφαρμογή των νόμων με πολιτικά κριτήρια. Γι' αυτό, σε μια δημοκρατία δυτικού τύπου, είναι ακόμα επίκαιρη η υπενθύμιση αυτού που έλεγε ο Κάφκα στη «Δίκη», ότι οι νόμοι πρέπει να εφαρμόζονται όχι γιατί είναι πάντοτε καλοί αλλά γιατί διαφορετικά θα οδηγούμασταν στο κοινωνικό χάος.

Στο Αφιέρωμα του ΕΝΩΠΙΟΝ στην ποινική συνδιαλλαγή και στο θεσμό του Plea Bargaining, που, την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, συζητείται να εισαχθεί με το Σχέδιο Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, φιλοξενούμε το εισαγωγικό σημείωμα του Αν. καθηγητή Ηλία Αναγνωστόπουλου, τις εισηγήσεις του Εισαγγελέα Πρωτοδικών Λ. Τσόγκα με τον προβληματισμό αν η ποινική συνδιαλλαγή συμβάλλει στην απονομή του δικαίου μέσα από δίκαιη δίκη ή όχι, του καθηγητή Αδάμ Παπαδαμάκη με σκέψεις για την υιοθέτηση της ποινικής διαπραγμάτευσης (Plea Bargaining) στην ελληνική ποινική διαδικασία και του δικηγόρου ΜΔΕ Ε. Ζαμπίτη για ζητήματα αναφερόμενα κατά την εφαρμογή της παρά ημίν ποινικής συνδιαλλαγής.

Εξαιρετικό ενδιαφέρον έχουν το άρθρο του Αρεοπαγίτη Χρ. Κοσμίδη για την Επιθεώρηση των δικαστικών λειτουργιών και η συνέντευξη με τον καθηγητή Αθανάσιο Καΐση για τις δράσεις του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος. Στις σελίδες του τεύχους θα βρείτε ακόμα το θεσμικό πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, τα αποτελέσματα των εκλογών στο Δικηγορικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης, τις μεταβολές στο μπρώο των μελών μας, την πολιτιστική και επιστημονική δραστηριότητα του ΔΣΘ και βιβλιοπαρουσιάσεις.

Με την ευκαιρία της παρουσίασης του βιβλίου «Στα ίχνη του οικονομικού εγκληματία» ο Εισαγγελέας εγκλημάτων διαφθοράς Θεσ/νίκης Αργ. Δημόπουλος διατυπώνει τις σκέψεις του για το οικονομικό έγκλημα.

«Το κοινοτικό όνομα χώρου .eu, Δέκα χρόνια λειτουργίας»
θα είναι το Αφιέρωμα του επόμενου τεύχους του ΕΝΩΠΙΟΝ.

Καλή Ανάγνωση

Νικόλαος Βαλεργάκης
Πρόεδρος Δικηγορικού
Συλλόγου Θεσσαλονίκης

Αγαπητές και αγαπητοί συνάδελφοι,

Με την έναρξη της νέας μου θητείας, θέλω να σας ευχαριστήσω από την καρδιά μου για την εμπιστοσύνη που δείξατε στο πρόσωπό μου στις πρόσφατες εκλογές του συλλόγου μας. Επιβραβεύσατε μια επίπονη και αδιάκοπη προσπάθεια στήριξης του δικηγορικού επαγγέλματος και δώσατε μια καθαρή εντολή αγώνων και διεκδικήσεων για το μέλλον όλων των συναδέλφων.

Στις δικές μας εκλογές δεν υπάρχουν νικητές και ηττημένοι. Η πρότασή μας να λειτουργήσουμε «Ενωμένοι για τη Δικηγορία» δεν ήταν εκλογικό σύνθημα, αλλά αντίληψη διοίκησης και νοοτροπίας για όσα οφείλουμε να κάνουμε για την αξιοπρέπεια και το μέλλον του δικηγορικού λειτουργήματος.

Η νίκη της Δικηγορικής Πρωτοπορίας είναι νίκη όλων των δικηγόρων. Δεν έχει χρώμα πολιτικό. Δεν ανήκει σε κανένα κόμμα. Δεν πρόκειται να χαριστεί, ούτε να συμβιβαστεί. Είναι η κοινή έκφραση όλων μας για να κερδίσουμε αυτά που δικαιούμαστε.

Στο ξεκίνημα της νέας θητείας οι θέσεις μας ισχύουν στο ακέραιο και δίνουν το στίγμα των προτεραιοτήτων μας. Βελτίωση της δικηγορικής καθημερινότητας, αύξηση της δικηγορικής ύλης και ευνοϊκότερο φορολογικό και ασφαλιστικό περιβάλλον, είναι οι στόχοι της νέας διοίκησης.

Θα τους επιδιώξουμε ενωμένοι και σταθεροί στις αξίες που πιστεύουμε και υπηρετούμε. Θα δώσουμε στη δικηγορία τη χαμένη της αίγλη. Είναι μια μάχη που πρέπει να δοθεί χωρίς αποουσίες. Χωρίς όρους πολιτικής και διάθεση προσωπικής προβολής. Αλλά με αίσθημα συναδελφικότητας και αλληλεγγύης. Μια μάχη που πρέπει να δοθεί με τρόπο έξυπνο και αποτελεσματικό. Χωρίς ακρότητες και εντυπωσιασμούς, που δεν έχουν θέση στο κοινό μας καλό.

Αυτό που μένει σταθερό από την προηγούμενη θητεία είναι η σχέση μας. Ανοιχτή και χωρίς τυπικότητες. Όπως πάντα θα είμαι δίπλα σας κάθε στιγμή. Στις αίθουσες των δικαστηρίων, στα θέματα της καθημερινότητας, όπου προσβάλλεται η αξιοπρέπεια και το κύρος σας, όπου αισθάνεστε πως η διοίκηση και εγώ προσωπικά μπορούμε να σταθούμε στο πλευρό σας. Αυτό που κάνει τη διαφορά στο δημόσιο λόγο είναι η πράξη. Και όταν την επόμενη ημέρα των εκλογών λέμε αυτά που είπαμε την προηγούμενη, τότε ασφαλώς αυτό είναι κάτι που έχει τη δική του μεγάλη αξία.

Με τους πιο θερμούς μου χαιρετισμούς

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ηλίας Γ. Αναγνωστόπουλος
Πρόεδρος ΕΕΠ,
Αν.Καθηγητής ΕΚΠΑ

Ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης, η Ένωση Εισαγγελέων Ελλάδος και η Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων συνδιοργάνωσαν διημερίδα στη Θεσσαλονίκη την 31.1. και 1.2.2014 με θέμα την ποινική διαπραγμάτευση, την ποινική συνδιαλλαγή και τις εναλλακτικές μορφές περάτωσης της ποινικής διαδικασίας.

Οι θεσμοί αυτοί προβλέπονται σε διάφορες παραλλαγές στα δίκαια του αγγλοσαξονικού κύκλου, αλλά ήδη και σε πολλές χώρες με (κατά το μάλλον ή ήττον) «εξεταστικά» δικονομικά συστήματα. Την απρόσκοπτη εισαγωγή τους διευκόλυνε ο γιγαντούμενος όγκος των ποινικών υποθέσεων, ο οποίος δοκιμάζει την αντοχή των συστημάτων απονομής της ποινικής δικαιοσύνης.

Πράγματι, έναντι των υπό συζήτηση ευέλικτων συναινετικών-διαπραγματευτικών διαδικασιών η παραδοσιακή ποινική δίκη αντιμετωπίζεται ολοένα περισσότερο ως χρονοβόρος, δαπανηρή, δύσκαμπτη και ατελέσφορη.

Από την άλλη πλευρά, η αναπόφευκτη, όπως φαίνεται, μετάγχιση των υπό συζήτηση εναλλακτικών θεσμών σε παραδοσιακά δικονομικά συστήματα, όπως το ημέτερο, απαιτεί χρόνο και περίσκεψη. Η βεβιασμένη εισαγωγή τους απειλεί να υπονομεύσει βασικές αξίες της παραδοσιακής ποινικής δίκης, όπως το τεκμήριο αθωότητας ή η ισότητα των όπλων, και να διαβρώσει θεμελιώδη δικαιώματα του κατηγορουμένου, όπως το δικαίωμα σιωπής και μη αυτοεπιβάρυνσης ή το δικαίωμα αποτελεσματικής υπερασπίσεως.

Ακόμη, η επιβολή των νέων διαδικασιών χωρίς την προηγούμενη εξοικείωση των αρμόδιων για την εφαρμογή τους οργάνων με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους δημιουργεί συνθήκες άνισης μεταχείρισης των ενδιαφερομένων και εγκυμονεί τον κίνδυνο υπερβάσεων.

Οι εισηγήσεις και η ζωνρή συζήτηση των θεμάτων αυτών στη διημερίδα έδειξαν ότι η νομική κοινότητα της χώρας μας διαθέτει τη γνώση και τη βούληση να επεξεργαστεί νέους θεσμούς και να τους εντάξει με επιτυχία στην ποινική μας διαδικασία. Αρκεί να της δοθεί ο απαραίτητος χρόνος.

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ PLEA BARGAINING Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΛΛΑΓΗ ΣΥΜΒΑΛΕΙ ΣΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΚΑΙΗ ΔΙΚΗ Η ΟΧΙ;

Λάμπρος Σ. Τσόγκας
Εισαγγελέας Πρωτοδικών
Θεσσαλονίκης

Είναι προφανές ότι η προσέγγιση του θεσμού της ποινικής συνδιαλλαγής ως παραλλαγή του αντίστοιχου plea bargaining, που ισχύει σε πολλές χώρες (όπως ΗΠΑ, Καναδάς, Γαλλία, Πολωνία, Ιταλία, Αγγλία, Ινδία, Πακιστάν) προϋποθέτει από την αρχή τον εννοιολογικό του προσδιορισμό και την αποσαφήνιση του λειτουργικού του σκοπού, που έχει να εισφέρει στην ποινική διαδικασία. Η ακριβής ερμηνεία του πιο πάνω όρου είναι πρόσκληση από τον εισαγγελέα στον κατηγορούμενο για συμβιβασμό και μάλιστα με όρους ευκαιρίας. Τούτο σημαίνει γενναία από την πλευρά της πολιτείας πρόταση προς τον κατηγορούμενο, ο οποίος πρέπει να επιλέξει αν θα ανταποκριθεί στην προσφορά της ευκαιρίας για επεικική εξωδικαστική μεταχείριση ή θα την αρνηθεί επιλέγοντας τη δοκιμασία της δίκης.

Είναι όμως επίσης προφανές ότι η ποινική συνδιαλλαγή ως έκφραση συμβιβαστικής επίλυσης της ανοιχτής ποινικής διαδικασίας, μόνο μέσα από τα εκέγγυα της δίκαιης δίκης μπορεί να νοηθεί. Έτσι, ως μόρφωμα εξωδικαστικής διαδικασίας, που αντικαθιστά την ενδιάμεση διαδικασία και την ακροαματική διαδικασία, καταλήγει στην επιβολή ποινής από φορέα της δικαστικής λειτουργίας μετά από αξιολόγηση αποδεικτικού υλικού στα πλαίσια της εκκρεμούσας ποινικής διαδικασίας σε βάρος του κατηγορουμένου.

Πριν ανιχνευτούν τα χαρακτηριστικά της διαδικασίας αυτής και εντοπιστούν τα σημεία, στα

οποία πρέπει να επιδειχθεί ευαισθησία για τη δίκαιη μεταχείριση του κατηγορουμένου στα πρότυπα της ΕΣΔΑ και της νομολογίας του ΕΔΔΑ, είναι αναγκαίο να αποσαφηνιστεί σε τι αποσκοπεί ο εν λόγω θεσμός και αν τελικά είναι χρήσιμος. Αυτά τα ερωτήματα απασχόλησαν και εκπροσώπους της δικαστικής εξουσίας και της νομικής επιστήμης στον Καναδά πριν την υιοθέτηση του θεσμού και η απάντηση ενός καθηγητή της νομικής επιστήμης κατά το δημόσιο διάλογο, που είχε ξεκινήσει, ήταν αν θέλουμε αποσυμφόρνηση στο δικαστικό σύστημα πρέπει να φτιάξουμε αμέσως το θεσμό του plea bargaining. Επίσης τον Απρίλιο του 2011 ο δικαστής του Supreme Court στις ΗΠΑ Άντονι Κέννεντι κατά τη σύνταξη της απόφασης του Δικαστηρίου αυτού, που επέτρεψε με ψήφους 5-4 στον κατηγορούμενο να ζητήσει συμβιβασμό στο ακροατήριο, μολονότι ο ίδιος δεν τον είχε αποδεχθεί στην προδικασία, ανέφερε ότι το ποινικό δίκαιο είναι δίκαιο συμβιβασμών, όχι δίκαιο δικών, και είναι προτιμότερη η διαδικασία του συμβιβασμού από το ξετύλιγμα ποινικής δίκης. Στην υπόθεση αυτή ο εισαγγελέας στο στάδιο της προδικασίας υποβίβασε την κατηγορία από κακούργημα σε πλημμέλημα και πρότεινε στο συνήγορο του κατηγορουμένου ποινή φυλάκισης 90 ημερών. Ο δικηγόρος ουδέποτε ενημέρωσε τον κατηγορούμενο και, όταν πια εξέπνευσε η προθεσμία της προσφοράς, αυτός κλήθηκε να εκτίσει ποινή τριών ετών. Έτσι ο κατηγορούμενος επανήλθε στο ακροατήριο επικαλούμενος κακή νομική υποστήριξη και πέτυχε συμβιβασμό.

Η θέση του Δικαστηρίου αυτού, ότι είναι προτιμότερη η διαδικασία του συμβιβασμού από το ξετύλιγμα ποινικής δίκης, δείχνει υπό προϋποθέσεις και τη διέξοδο σε δύο ζητήματα, που αποτελούν την κύρια αιτία της καταδίκης της χώρας μας από το ΕΔΔΑ, δηλαδή στην αργοπορία στην έκδοση αποφάσεων και στις άθλιες συνθήκες κράτησης λόγω της πληθώρας των κρατουμένων στα υφιστάμενα καταστήματα κράτησης, που μπροστά

στα κρατητήρια της αστυνομίας, που αποτελούν τον ενδιάμεσο σταθμό των κρατουμένων, φαντάζονται μάλιστα και ποθητοί προορισμοί.

Επίσης δεν πρέπει να λησμονηθεί ότι ανοιχτές ποινικές υποθέσεις χρονίζουν στα πλαίσια αλληπάλληλων αναβολών στα πινάκια των ποινικών δικαστηρίων. Αυτές και άλλες παθογένειες της καθημερινής ελληνικής δικαστηριακής πρακτικής είναι από τη φύση του σε θέση ο θεσμός της ποινικής συνδιαλλαγής να επιλύσει.

Βέβαια είναι αρκετοί και εκείνοι που είναι ενάντιοι στον πιο πάνω θεσμό. Οι αντιρρήσεις τους διατυπώνονται σε τρία σημεία.

- 1ov** ότι ο θεσμός αυτός λειτουργεί στη λογιστική βάση της άμεσης είσπραξης πόρων
- 2ov** ότι μέσω αυτού γεννάται ο κίνδυνος του εκφυλισμού της απονομής ποινής λόγω της διάβρωσης στις σχέσεις εισαγγελέων-δικαστών και δικηγόρων
- 3ov** ότι όταν ο κατηγορούμενος αντιλαμβάνεται τις μικρές σε βάρος του πιθανότητες για μεγάλη ποινή δεν πρόκειται να προσέλθει σε εξωδικαστικό συμβιβασμό.

Ωστόσο ο αντίλογος των υποστηρικτών του είναι ότι ο συμβιβασμός γίνεται εκεί που κατηγορούμενος αντιλαμβάνεται ότι κινδυνεύει να καταδικαστεί και μάλιστα αντιμετωπίζοντας μεγάλη ποινή, ότι η διάβρωση στις ανθρώπινες σχέσεις μπορεί να λειτουργήσει και στην διεξαγωγή της δίκης και ότι δεν υπάρχει άλλο μέσο για την αποφυγή σωρευμένων δικών.

Πρακτικά ο θεσμός αυτός κατά την εφαρμογή του έχει δύο τύπους.

- 1ov** Τον προσδιορισμό των πράξεων για τις οποίες θα μπορούσε να δηλώσει ένοχος ο κατηγορούμενος με βάση το συγκεντρωθέν υλικό ώστε να αποφευχθεί η δίκη.
- 2ov** Τον προσδιορισμό της ποινής του κατηγορουμένου χωρίς να γίνει δίκη, η οποία για να είναι ελκυστικός ο θεσμός για τον κατηγορούμενο, πρέπει να είναι μικρότερη από τη μέγι-

στη έκτασή της αλλά και από την αναμενόμενη κατά την πρακτική ποινή, που θα επιβαλλόταν αν γινόταν δίκη.

Η παρατήρηση των δύο τύπων που φέρει ο πιο πάνω θεσμός, απαιτεί να προσδιοριστεί εξ αρχής ποιο είναι το δικαιοδοτικό όργανο που θα τον φέρει σε πέρας και σε ποιο στάδιο.

Όπως είναι αναμενόμενο, το όργανο που έχει την πρωτοβουλία των δικονομικών ενεργειών στην προδικασία είναι ο Εισαγγελέας. Έτσι στα πλημμελήματα ο Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών και στα κακούργηματα ο Εισαγγελέας Εφετών, πριν ασκηθεί ποινική δίωξη, μπορεί να καλέσει τον κατηγορούμενο για να διερευνήσει τη θέση του επί της κατηγορίας. Έτσι μαζί με την κλήση προς ανώμοτη κατάθεση μπορεί να του αποστείλει κλήση για να πάρει θέση επί της κατηγορίας στη βάση συνδιαλλαγής.

Στο σημείο αυτό, λοιπόν, προκειμένου να τύχει προστασίας το δικαίωμα για δίκαιη δίκη και να μην παγιδευτεί ο κατηγορούμενος, προκειμένου να δεχθεί το συμβιβασμό με την κλήση του εισαγγελέα για την αποδοχή του, τα δικονομικά βήματα που μπορούν να ακολουθηθούν είναι τα εξής:

- 1ον** να χορηγηθεί στον κατηγορούμενο το συγκεκριθέν αποδεικτικό υλικό
  - 2ον** να του δοθεί δικαίωμα υπεράσπισης
  - 3ον** να του δοθεί δικαίωμα για προθεσμία προκειμένου να σκεφθεί αν είναι προς το συμφέρον του να ακολουθήσει τον συμβιβασμό
  - 4ον** να του χορηγηθεί μαζί με την κλήση για συμβιβασμό ενημερωτικό σημείωμα για τις συνέπειες αυτού
  - 5ον** να του χορηγηθεί ενημερωτικό σημείωμα για το πλαίσιο της ποινής που απειλείται σε βάρος του για τα δικαστικά έξοδα που έχει να καταβάλει και για τα δικονομικά μέτρα που είναι δυνατό να εφαρμοστούν μέχρι τη δίκη π.χ. κατασχέσεις περιουσιακών στοιχείων, δέσμευση τραπεζικών λογαριασμών
- δον να του προτείνει το μειωμένο πλαίσιο ποι-

νής, μέσα στο οποίο μπορεί να προσδιοριστεί η κατόπιν συμβιβασμού ποινή μαζί με τη χρηματική ικανοποίηση που ζητά ο παθών, αν το έχει ήδη ζητήσει ο τελευταίος.

Αν ο κατηγορούμενος αντιληφθεί ότι δεν είναι προς το συμφέρον του ο συμβιβασμός, μπορεί να τον αρνηθεί και να προχωρήσει στην ανώμοτη κατάθεσή του, επιλέγοντας να αντικρούσει την κατηγορία και να ρισκάρει για το αν θα γίνει δίκη και για το ποιο θα είναι το αποτέλεσμα της. Αν ζητήσει να προσέλθει μόνος του ή με τον συνηγόρό του ενώπιον του εισαγγελέα δεχόμενος την πρόσκληση του συμβιβασμού, τότε είναι φυσικό να ακολουθήσει η σύνταξη του σχετικού πρακτικού.

Σε αυτό ο κατηγορούμενος είναι αναγκαίο να δηλώσει ότι έχει κατανοήσει το πλαίσιο ποινής που αντιμετωπίζει, ότι έχει αντιληφθεί σε τι συνίσταται η κατηγορία και ότι δηλώνει την ενοχή του για τις κατηγορίες, προκειμένου να αποφύγει την ταλαιπωρία της διεξαγωγής δίκης. Σε ό,τι αφορά την κατανόηση της κατηγορίας είναι αντιληπτό ότι από το φάκελο της δικογραφίας πρέπει να γίνεται σαφές ποια είναι τα πραγματικά περιστατικά που ερευνώνται. Αν στη δικογραφία υφίσταται έγκληση ή μήνυση, ο εισαγγελέας πρέπει να υπογραμμίσει τα περιστατικά που τυγχάνουν έρευνας. Αν η δικογραφία έχει σχηματιστεί αυτεπάγγελτα, είναι υποχρεωτικό κατά την υποβολή της δικογραφίας από την αστυνομική ή άλλη αρχή στον Εισαγγελέα να προσδιοριστούν ποια είναι τα περιστατικά που προέκυψαν από τη διενεργηθείσα έρευνα, ώστε ακολούθως ο Εισαγγελέας να τα επισημάνει στον κατηγορούμενο κατά την πρόσκληση για συνδιαλλαγή.

Αφού, λοιπόν, δηλωθεί η ενοχή του κατηγορουμένου προς αποφυγή της ταλαιπωρίας σε δίκη, τότε πρέπει να ακολουθήσει η συμφωνηθείσα από τον εισαγγελέα και κατηγορούμενο ποινή, όπως και η χρηματική ικανοποίηση του παθόντος. Στο σχετικό πρακτικό δηλώνεται η πρό-

ταση του εισαγγελέα, η θέση του κατηγορουμένου και, αν επιτυγχάνεται άμεσα συμφωνία, τότε το πρακτικό υπογράφεται. Αν ο κατηγορούμενος εκπροσωπηθεί μόνο από συνήγορο στην πιο πάνω διαδικασία, τότε προκειμένου να μειωθεί ο κίνδυνος της επίκλησης κακής νομικής υποστήριξης και αποδοχής από το συνήγορό του ποινής, που ο ίδιος όμως ο κατηγορούμενος δεν τη θεωρεί ορθή, είναι απαραίτητο το πρακτικό να υπογραφεί και από τον ίδιο, μετά από τη διαδικασία του συμβιβασμού που προηγήθηκε μεταξύ εισαγγελέα και συνηγόρου του.

Τούτο αποτελεί θεμιτό περιορισμό του δικαιώματος εκπροσώπησης του κατηγορουμένου από συνήγορο ενώπιον δικαστικών οργάνων, ενώ η λύση αυτή προστατεύει τον κατηγορούμενο από την επιβολή ποινής χωρίς την παρουσία του στη διαδικασία, που τελικά ο ίδιος δεν θεωρεί δίκαιη για τον εαυτό του. Αν όμως δεν επιτυγχάνεται άμεσα συμφωνία, τότε δύο λύσεις υπάρχουν:

1ον Να δοθεί προθεσμία λίγων ημερών προκειμένου ο κατηγορούμενος να επανέλθει ενώπιον του Εισαγγελέα για να γίνει νέα πρόταση ποινής και νέα τοποθέτηση του κατηγορουμένου

2ον Να ακολουθήσει επί τόπου νέα πρόταση του Εισαγγελέα και αντίστοιχη τοποθέτηση του κατηγορουμένου, ώστε να μην χαθεί η ευκαιρία του συμβιβασμού. Αν τελικά η συμφωνία για την ποινή επιτευχθεί, απομένει να εξεταστεί πώς γίνεται η περάτωση της προδικασίας και πώς θα εκτελεστεί η ποινή. Αν όμως η συμφωνία δεν επέλθει, τότε, για να μην υπάρχει ο κίνδυνος της παγίδευσης του κατηγορουμένου, είναι αναγκαίο να συνταχθεί πρακτικό καταστροφής των εγγράφων που έχουν συνταχθεί για όσα έχουν ήδη μεσολαβήσει μεταξύ εισαγγελέα και κατηγορουμένου, ώστε αφενός μεν η προδικασία να συνεχιστεί σε βάρος του και στο ακροατήριο να μην ληφθεί υπόψη τι ακριβώς είχε δηλωθεί από τον κατηγορούμενο στον εισαγγελέα κατά το εγχείρημα της επίτευξης συμβιβασμού. Στην περίπτωση

της επίτευξης του συμβιβασμού υφίσταται ζήτημα για το αν αρκεί το σχετικό πρακτικό, που συντάχθηκε ενώπιον του εισαγγελέα, ή αν πρέπει αυτό να τύχει επικύρωσης από δικαστικό όργανο.

Επειδή ο εισαγγελέας στην προδικασία είναι το όργανο που αποφασίζει για το αν θα ασκηθεί ποινική δίωξη, είναι αναμενόμενο όταν αυτή δεν ασκείται (όπως συμβαίνει στην περίπτωση της επίτευξης συμβιβασμού) να μην μεσολαβεί για την κρίση του περί μη άσκησης ποινικής δίωξης και περάτωσης της υπόθεσης για λόγους συμβιβασμού, επικύρωση από δικαστικό όργανο. Η θέση αυτή επιβάλλεται για δύο λόγους.

1ον Θεσμικά ο εισαγγελέας έχει εκέγγυα ανεξάρτητου δικαστικού λειτουργού και ως τέτοιος έχει στην προδικασία δικαιοδοτικό ρόλο. Εξάλλου πώς αλλιώς μπορεί να ερμηνευτεί η ισχύουσα διάταξη του άρθρου 384παρ.2 ΠΚ κατά την οποία, σε περίπτωση ικανοποίησης του ζημιωθέντος στα εγκλήματα κλοπής, υπεξαίρεσης, φθοράς ξένης ιδιοκτησίας μέχρι την άσκηση ποινικής δίωξης ο εισαγγελέας δεν κινεί τη δίωξη και θέτει την υπόθεση στο αρχείο με πράξη του; Στο ίδιο σημείο καταλήγει και η επίκληση του άρθρου 45Α ΚΠΔ για αποχή του Εισαγγελέα Πρωτοδικών από την ποινική δίωξη του ανηλίκου, εφόσον τα περιστατικά δεν το καθιστούν αναγκαίο.

2ον Αν απαιτηθεί επικύρωση του πρακτικού του συμβιβασμού από δικαστικό συμβούλιο, ενώ δεν έχει μεσολαβήσει ποινική δίωξη, τότε δημιουργείται μια παραλλαγή του υφιστάμενου προβλήματος στη δικαστηριακή πρακτική, που είναι η σώρευση υποθέσεων σε δικαιοδοτικά όργανα.

Περαιτέρω για την προσέγγιση του θεσμού μέσα από τη δίκαιη δίκη πρέπει να επισημανθούν και τα εξής:

- Αν επιτευχθεί ο συμβιβασμός στο στάδιο πριν την άσκηση της ποινικής δίωξης, πρέπει να προσδιοριστεί νομοθετικά η καταχώρηση στο

δελτίο ποινικού μητρώου, αφού το πρακτικό δήλωσης ενοχής και αποδοχής μειωμένης ποινής ενώπιον του εισαγγελέα πριν την άσκηση ποινικής δίωξης δεν αποτελεί καταδικαστική απόφαση.

- Προκειμένου να μη χάσει ο πιο πάνω θεσμός τον ελκυστικό του χαρακτήρα για τον κατηγορούμενο και προκειμένου ο κατηγορούμενος να τύχει της αναγνώρισης που του αξίζει από τη δήλωση ενοχής του και αποδοχής ποινής πριν τη δίκη, είναι αναγκαίο στα πρότυπα του εδαφίου σ' του άρθρου 578 ΚΠΔ να προβλεφθεί νομοθετικά η σύντομη καταστροφή του δελτίου του ποινικού μητρώου.
- Ακόμη κατά την πρόταση της ποινής από τον εισαγγελέα στον κατηγορούμενο στη φάση της διερεύνησης της επιβλητέας ποινής, είναι αναγκαίο ο εισαγγελέας να ζητήσει από τον κατηγορούμενο να του προσκομίσει στοιχεία για την αξιολόγηση της προσωπικότητάς του στα πρότυπα των ελαφρυντικών του άρθρου 84 ΠΚ. Τούτο επιβάλλεται από τους κανόνες της δίκαιης δίκης, αφού οι ελαφρυντικές περιστάσεις αποτελούν κεκτημένο για την επεικική μεταχείριση του κατηγορουμένου. Έτσι δεν μπορεί να νοηθεί να του επιβληθεί ποινή χωρίς δίκη στα πλαίσια συμβιβασμού, δίχως αυτός να έχει τη δυνατότητα να ζητήσει από τον εισαγγελέα την πιο μικρή δυνατή ποινή, λόγω ειδικών περιστατικών που χαρακτηρίζουν την προσωπικότητά του.
- Επίσης, αν ο κατηγορούμενος αρχικά αρνηθεί το συμβιβασμό ενώπιον του εισαγγελέα, πριν την άσκηση της ποινικής δίωξης είναι αποδεκτό μέσα από το πρίσμα της δίκαιης δίκης να ζητήσει πλέον ο ίδιος την επίτευξη συμβιβασμού μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης και πριν την αμετάκλητη παραπομπή του σε δίκη, αν επικαλεστεί ότι ανεπαρκής νομική του υποστήριξη και ανεπαρκής εμπειρία του με τα δικαστικά πράγματα τον οδήγησαν αρχικά στην

άρνησή του.

- Σε περίπτωση που συμβιβασμός επιτευχθεί, είναι πλέον υπό εξέταση πώς θα εκτελεστεί η ποινή. Στην περίπτωση αυτή πρέπει να ισχύσει ό,τι ισχύει και για τις καταδικαστικές αποφάσεις στα άρθρα 82 και 99 ΠΚ. Οπότε ο εισαγγελέας θα κρίνει αν θα ανασταλεί η ποινή αν θα μετατραπεί, αν θα χορηγηθεί προθεσμία καταβολής του ποσού, αν θα μετατραπεί η ποινή σε παροχή κοινωφελούς εργασίας. Είναι όμως ακόλουθο προς τη δίκαιη δίκη τα ποσά μετατροπής να είναι μειωμένα ως προς το ανώτατο όριά τους και το διάστημα της αναστολής να είναι επίσης μειωμένο ως προς το μέγιστο σημείο.
- Εκείνο, όμως, που επίσης πρέπει να προβλεφθεί νομοθετικά είναι το ζήτημα της υποτροπής του κατηγορουμένου, ποια δηλαδή θα είναι η αντιμετώπισή του σε περίπτωση επανάληψης αξιόποινης συμπεριφοράς εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος. Επειδή η επιβολή ποινής στα πλαίσια του πιο πάνω θεσμού δεν αποτελεί καταναγκασμό του στα πλαίσια καταδικαστικής απόφασης, επιβάλλεται να προβλεφθεί ότι επανάληψη αξιόποινης συμπεριφοράς σημαίνει επιβολή αυξημένης ποινής για τη νέα πράξη. Πλην όμως το χρονικό διάστημα δοκιμασίας πρέπει να είναι πολύ μικρότερο (περίπου το μισό) από το προβλεπόμενο για τις περιπτώσεις υποτροπής μετά από έκδοση καταδικαστικών αποφάσεων, προκειμένου να μην χαθεί η ευκαιρία της επίτευξης του συμβιβασμού.
- Ειδικό κεφάλαιο υπάρχει στο θεσμό της συνδιαλλαγής, όταν δεν τηρούνται τα συμφωνηθέντα από τον κατηγορούμενο αλλά και από τον εισαγγελέα. Ειδικότερα, αν ο κατηγορούμενος δεν προβεί στην καταβολή της ποινής εντός του χρονικού διαστήματος που ορίστηκε ή αν τελέσει νέα πράξη στο διάστημα της δοκιμασίας, τότε ο εισαγγελέας εκτελεί άμε-

σα την ποινή. Αν, όμως, ο εισαγγελέας συμπεριλάβει την κατηγορία για την οποία επιτεύχθηκε συμβιβασμός ως μέρος άλλης, τότε ο κατηγορούμενος κατά τα πρότυπα άλλων κρατών (π.χ. ΗΠΑ, Καναδάς) έχει το δικαίωμα προσφυγής σε δικαστικό συμβούλιο, ζητώντας τη μη απόδοση κατηγορίας κατά το μέρος αυτό.

- Το δικαστικό συμβούλιο μπορεί να είναι ακόμη το όργανο επικύρωσης του συμβιβασμού εισαγγελέα και κατηγορουμένου για την ενοχή του και την επιβληθείσα ποινή, όταν τούτος επιτυγχάνεται μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης και πριν την αμετάκλητη παραπομπή του κατηγορουμένου σε δίκη. Έτσι ο εισαγγελέας πριν την τελική του κίνηση, δηλαδή πριν τη σύνταξη κλητηρίου θεσπίσματος ή πριν την υποβολή πρότασης στο δικαστικό συμβούλιο, μπορεί να ζητήσει την ενεργοποίηση του εν λόγω θεσμού ή τούτο μπορεί να γίνει μετά από πρωτοβουλία του κατηγορουμένου. Αν τελικά ο συμβιβασμός επιτευχθεί μέσω της δήλωσης ενοχής και επιβολής συμφωνηθείσας ποινής, τότε το οικείο πρακτικό, αφού πια η τύχη της δίωξης δεν αποτελεί ζήτημα ρυθμιζόμενο από την αποκλειστική δικαιοδοτική κρίση του εισαγγελέα, πρέπει να επικυρωθεί από το δικαστικό συμβούλιο. Προκειμένου, όμως, να μη δημιουργηθούν φαινόμενα γραφειοκρατικής δυσλειτουργίας και προκειμένου να μην υπάρχει έδαφος για αμφισβήτηση της συμφωνίας, που ουσιαστικά θα φθείρουν την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητά του θεσμού στην πράξη, το δικαστικό συμβούλιο πρέπει να μην ελέγχει τη δυνατότητα επιβολής μεγαλύτερης ποινής, που ουσιαστικά θα σημαίνει αμφισβήτηση του πραγματικά εφικτού στα πλαίσια της συνδιαλλαγής εισαγγελέα-κατηγορουμένου, αλλά να αρκείται στα εξωτερικά στοιχεία της συμφωνίας, ότι δηλαδή είναι προϊόν ελεύθερης βούλησης και κα-

τανόησης των περιστατικών από τον κατηγορούμενο και η συμφωνηθείσα ποινή είναι με βάση τα περιστατικά που αποδίδονται στον κατηγορούμενο εντός των ορίων του νόμου. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται η συνδρομή των τυπικών προϋποθέσεων για την επίτευξη της επιβολής ποινής δίχως δίκη και η επιβεβαίωση ότι η συμφωνηθείσα ποινή κυμαίνεται μέσα στο ορθό νομικό πλαίσιο, στο οποίο μπορούσε να επιβληθεί. Διαφορετικά θα πρέπει να γίνει αυτό που ο δικαστής Κέννεντι όρισε ως αποφευκτέο για το ποινικό δίκαιο, δηλαδή το ξεδίπλωμα δικών αντί την επίτευξη συμβιβαστικού τρόπου περάτωσής τους.

- Ένα από τα πιο δυσχερή ζητήματα κατά την εφαρμογή του θεσμού είναι αυτό της διερεύνησης επίτευξης συμβιβασμού σε περιπτώσεις περισσότερων κατηγορουμένων ή σε περίπτωση ενός κατηγορουμένου με περισσότερες πράξεις. Έτσι μπορεί ο κατηγορούμενος να δέχεται ορισμένες μόνο από τις υπό διερεύνηση πράξεις ή μπορεί να τις δέχεται δίχως τη συνδρομή των επιβαρυντικών περιστάσεων που μεταβάλλουν την κατηγορία από πλημμεληματική σε κακουργηματική, ή τη μεταβάλλουν σε επίπεδα ελάχιστου ορίου ποινής. Είναι προφανές ότι στο εσωτερικό μας δικονομικό σύστημα δεν είναι επιτρεπτό ο εισαγγελέας να αποσύρει κατηγορίες, επιλέγοντας σε ποιες μπορεί να εστιάσει για την επίτευξη συμφωνίας για επιβολή ποινής. Ως εκ τούτου, η διέξοδος στα πιο πάνω ζητήματα είναι ο προσδιορισμός του αναμφισβήτητου πεδίου στο οποίο εισαγγελέας και κατηγορούμενος μπορούν να συμφωνήσουν για τη μη διεξαγωγή δίκης μέσα από την επίτευξη συμβιβασμού. Μετά από αυτό, είναι νοητό να γίνει διαχωρισμός της δικογραφίας για περαιτέρω έρευνα για τις πράξεις που ο κατηγορούμενος δεν αποδέχεται ή για απόφαση του εισαγγελέα να τον παραπέμψει σε δίκη, αν κρί-

νει ότι έχει τόσες ενδείξεις σε βάρος του κατηγορουμένου, που το επιτρέπουν και δεν επιβάλλουν την εν μέρει αρχειοθέτηση της υπόθεσης κατά το άρθρο 43 ΚΠΔ ή για την εν μέρει απόρριψη της έγκλησης κατά το άρθρο 47 ΚΠΔ. Σε περίπτωση εν μέρει συμβιβασμού και εν μέρει παραπομπής σε δίκη, εισαγγελέας και κατηγορούμενος γνωρίζουν τι μέσα έχουν για την υποστήριξη της παραπομπής και για την καταπολέμησή της αντίστοιχα. Συνεπώς, είναι αναγκαίο πρώτα να εξασφαλίζεται η συμφωνία για το μέρος των πράξεων για το οποίο αυτό είναι εφικτό και το μέρος για το οποίο υφίσταται αντίλογος μπορεί η υπόθεση να προχωρήσει δικονομικά αυτοτελώς, χωρίς όμως για το μέρος της παραπομπής να λαμβάνεται υπόψη ο επιτευχθείς συμβιβασμός. Γι' αυτό εξάλλου η επίτευξή του πρέπει να απαγορεύεται να χρησιμοποιείται σε βάρος του κατηγορουμένου σε άλλη συναφή δίκη, η οποία πρέπει να ερευνάται αυτοτελώς με βάση το δικό της αποδεικτικό υλικό. Διαφορετικά ο ίδιος ο κατηγορούμενος θα παγιδεύεται από την υλοποίηση της βούλησής του να αποφύγει την τλαιπωρία μιας δίκης με την αποδοχή μια μειωμένης κατά το δυνατό ποινής και για πράξεις που δεν ομολογεί να κινδυνεύει να καταδικαστεί με τη συνδρομή αποδεικτικών στοιχείων από διαδικασία που ο ίδιος επέλεξε την πιο ελαφριά γι' αυτόν δικονομική αντιμετώπιση. Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει κατανοητό ότι τα δικαιώματα του παθόντος από την υποβληθείσα έγκλησή του θα είναι η χρηματική του ικανοποίηση και η ενημέρωσή του για εξωδικαστική περάτωση της υπόθεσης λόγω συμβιβασμού κατά τον οικείο νόμο, προκειμένου να μην χρησιμοποιηθούν σε άλλη μεταξύ τους δίκη τα στοιχεία του συμβιβασμού.

Επιπρόσθετα, ένα από τα εναπομείναντα ζητήματα στην εφαρμογή του θεσμού της συνδιαλλαγής είναι οι παρεπόμενες ποινές, όπως

η επιβολή δήμευσης περιουσιακών στοιχείων και η τύχη των ήδη κατασχεθέντων πραγμάτων. Είναι, πιστεύω, ορθό οι παρεπόμενες ποινές να επιβάλλονται και στο θεσμό της συνδιαλλαγής, προκειμένου να μη γίνεται λόγος για ατιμωρησία, είναι όμως αναγκαίο, προκειμένου να λειτουργήσει ο θεσμός, ο εισαγγελέας να αρκείται σε μειωμένης αξίας δήμευση περιουσιακών στοιχείων σε σχέση με το μέγιστο που θεωρητικά θα μπορούσε να επιτευχθεί αν γινόταν δίκη, αν δεν έχει ήδη κατασχεθεί το μέγιστο από τα επιλήψιμα περιουσιακά στοιχεία.

Στο σημείο αυτό δεν πρέπει να λησμονείται ότι σε πολλές περιπτώσεις υποθέσεων με μεταβολή στην περιουσιακή κατάσταση των κατηγορουμένων μόνο λίγα από τα πολλά επιλήψιμα περιουσιακά στοιχεία είναι δυνατό να εντοπιστούν. Αν έχουν ήδη κατά την προδικασία κατασχεθεί πράγματα, είναι φυσικό ο εισαγγελέας να αποφαινεται για την περαιτέρω τύχη τους λαμβάνοντας τούτο υπόψη για το ύψος της ποινής.

- Τέλος, μετά από όλα αυτά, η συζήτηση θα πρέπει να συγκεντρωθεί για ποια αδικήματα μπορεί να τύχει εφαρμογής ο εν λόγω θεσμός. Πιστεύω ότι για τα κακουργήματα αρμοδιότητας μονομελούς εφετείου κακουργημάτων και για τα πλημμελήματα τριμελούς πλημμελειοδικείου και μονομελούς πλημμελειοδικείου με ελάχιστο όριο ποινής τους τρεις μήνες, θα μπορούσε να γίνει η αρχή και να ακολουθήσει για όλες τις περιπτώσεις κακουργημάτων περιουσιακής φύσης, ακόμη και γι' αυτά που τελούνται στην υπηρεσία από υπάλληλο, αφού είναι προτιμότερο να εντοπίζεται η επιλήψιμη συμπεριφορά στην υπηρεσία και να επιβάλλεται συμφωνηθείσα μειωμένη ποινή από το αναμένει κάποιος πότε θα γίνει η δίκη και πότε θα γίνει αμετάκλητη τυχόν καταδίκη με αμφιλεγόμενα τα καλύτερα αποτελέσματα στην κα-

ταπολέμηση της παραβατικής συμπεριφοράς σε σχέση με εκείνα του θεσμού του συμβιβασμού ή ποινικής συνδιαλλαγής.

Περίληψη δημοσίευσης απόφασης Απριλίου 2011 του Supreme Court ΗΠΑ [*national public radio (npr.org)*]

High Court Expands Defendants' Plea Bargain Rights

by T. Totenberg

March 21, 2012 5:02 PM

For the first time, the U.S. Supreme Court has ruled that defendants have a constitutional right to effective assistance of counsel in plea bargains. In a 5-4 decision Wednesday, the court went further, declaring that when a lawyer acts unethically or gives clearly wrong advice, the defendant may be entitled to a second chance at accepting a plea offer.

The court's ruling came in two cases. In one, Missouri college student Galin Frye was charged with a felony for a fourth offense of driving with a revoked license. The prosecutor sent Frye's lawyer a letter offering to reduce the charge to a misdemeanor if Frye would plead guilty and agree to a 90-day sentence. The lawyer, however, never informed his client of the offer, and when it expired, an uninformed Frye pleaded guilty with no conditions and was sentenced to three years in prison, more than 10 times the plea bargain offer.

In a second case, Anthony Cooper was charged with assault with intent to murder after he shot a woman in the thigh and buttocks. Prosecutors twice offered a plea deal with a recommended prison term of four to seven years, but Cooper's lawyer advised him to reject the offer, because the lawyer said Michigan law did not permit an attempted murder conviction for wounds below

the waist. The advice was indisputably wrong and Cooper was tried, convicted and sentenced to three times as much prison time.

In both cases, the state conceded that the defense lawyers provided ineffective legal assistance to their clients. But the states contended that didn't matter since there is no constitutional right to a plea bargain. On Wednesday, however, the Supreme Court rejected that argument by a 5-4 vote.

A System Of Pleas'

The reality is that for the most part, criminal justice today is "a system of pleas," said Justice Anthony Kennedy on behalf of the court majority. Ninety-five percent of all convictions are the result of plea bargains, not trials, and the right to adequate assistance of counsel guaranteed in the Constitution cannot exclude the "central role plea bargaining plays." For the most part, plea bargaining determines "who goes to jail and for how long. It is not some adjunct to the criminal justice system. It is the criminal justice system," Kennedy said.

The court then went on to fashion a remedy, telling the lower courts that consistent with state law, defendants should get a second chance to accept the original offer if they can show they very likely would have done so originally, that the prosecutor would not have withdrawn the offer, and that the judge would have approved it. Kennedy said that might be particularly difficult for Frye to do, since he was arrested for driving on a revoked license a fifth time just a week before his sentencing.

ΤΟ PLEA BARGAINING ΚΑΙ Η ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΛΛΑΓΗ. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΝΑΦΥΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ

Ευάγγελος Σ. Ζαμπίτης
Δικηγόρος, ΜΔΕ Ποινικού Δικαίου
vagzab1@gmail.com

Η αντιδικία στοιχείο της ανθρώπινης φύσης. Το Ποινικό Δίκαιο ως μέσον επίλυσης της αντιδικίας και επιβολής της κοινωνικής ειρήνης.

1 Η αντιδικία είναι στη φύση του ανθρώπου. Κατά τον Τόμας Χομπς (Thomas Hobbes), έναν από τους θεμελιωτές της πολιτικής φιλοσοφίας, της μελέτης δηλαδή της φύσης και της δικαιολόγησης των εξαναγκαστικών θεσμών, ο άνθρωπος έχει ως στόχο του την κυριαρχία, την προσωπική υπεροχή και τον πλουτισμό σε βάρος των υπολοίπων. Οι άνθρωποι, υπακούοντας στις επιθετικές ως επί το πλείστον ενορμήσεις τους, οδεύουν προς την αλληλοεξόντωσή τους από φιλοδοξία, από φόβο, αλλά και από συμφέρον. «Είναι έτσι φτιαγμένος ο άνθρωπος που τα ίδια λίγο πολύ θα γίνουν και στο μέλλον.» Σ' αυτές τις απαισιόδοξες, πλην ρεαλιστικές μάλλον, θέσεις του ο ίδιος ο Χομπς δίδει την εξής αισιόδοξη απάντηση: «Μόνον οι αμοιβαίες συμφωνίες είναι ικανές να εδραιώσουν την ομόνοια μεταξύ των ανθρώπων.»

2 Σήμερα, οι βασικές αιτίες των διαφορών που εισάγονται στη Δικαιοσύνη γενικότερα, αλλά και, ειδικότερα, ως οικονομικά αδικήματα, στην ποινική Δικαιοσύνη και συνιστούν την αντιδικία μεταξύ άνισων πολλές φορές υποκειμένων είναι, εκτός του σκοπού για γρήγορο και παράνομο πλουτισμό, ο ανταγωνισμός και η εγωιστική πρόσληψη των εννόμων συμφερόντων.

Προϋπόθεση για τη δίκαιη επίλυση κάθε αντιδικίας είναι η εξουσιαστική και γι' αυτό δεσμευ-

τική και ανεξάρτητη απόφαση ενός αμερόληπτου τρίτου: του δικαστή. Η ποινική δίκη αποβλέπει στην ανεύρεση της ουσιαστικής αληθείας από τη μία πλευρά και την παράλληλη προστασία των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου από την άλλη. Η αρχή της δίκαιης δίκης αποτελεί την κορυφαία, τη θεμελιώδη πολιτισμική κατάκτησή μας.

3 Το Κράτος, με το μονοπώλιο της απόλυτης εξουσίας του, επιδιώκει τη διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης με μέσο επιβολής της, εκτός άλλων, και το Ποινικό Δίκαιο. Μέσω και αυτού εκφράζει την εθνική του κυριαρχία, το οποίο ως έκφραση του μονοπωλίου εξουσίας ήταν και παραμένει δημόσιο δίκαιο, δηλαδή δίκαιο επιβολής κανόνων συμπεριφοράς και κυρώσεων.

Η θεμελιώδης έννοια της ποινικής αξιόσεως της πολιτείας και της ικανοποίησής της, γύρω από την οποία οικοδομείται το κατ' εξοχήν δίκαιο καταναγκασμού, το ποινικό δίκαιο, είναι σύμφυτη με την αυθεντία του Κράτους. Βασικό ποιοτικό γνώρισμα της ποινικής δικαιοσύνης είναι ότι αυτή απονέμεται κυριαρχικά από το δικαστήριο, ανεξάρτητα από τη βούληση των εμπλεκόμενων σε αυτήν παραγόντων. Ο δημόσιος χαρακτήρας του ποινικού δικαίου προκύπτει και εκ του ότι αποτελεί το βασικό εργαλείο προστασίας του γενικού συμφέροντος, το οποίο εκπροσωπείται από την ιδέα του Κράτους.

Η αμφισβήτηση του δημοσίου χαρακτήρα του Ποινικού Δικαίου: από την κλασική μορφή απονομής της ποινικής δικαιοσύνης στην εναλλακτική μορφή του plea bargaining.

1 Πέραν των άλλων, πολλών και ποικίλων, παραγόντων που αλλοιώνουν σε σημαντικό βαθμό το δημόσιο χαρακτήρα του ποινικού δικαίου, το plea bargaining -και αυτό- είναι σήμερα διεθνώς (και όχι μόνον στο δυτικό κόσμο) ένας θε-

σμός που αυξάνει την τάση αμφισβήτησης της αποτελεσματικότητας του Κράτους για την αντιμετώπιση των νέων μορφών εγκληματικότητας που συνδέονται κυρίως με την παγκοσμιοποίηση, την αλλαγή που επέληξε στην παραδοσιακή τέλεση των εγκλημάτων και την προσαρμογή σε επίπεδο μέτρων καταναγκασμού και ανακριτικών πράξεων.

2 Το plea bargaining, η διαπραγμάτευση δήλωσης ενοχής (κατά την ακριβή μετάφραση του όρου) γεννήθηκε στις ΗΠΑ ήδη από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα, χωρίς νομοθετική εξουσιοδότηση, λόγω της ανυπέβλητης δυσκολίας των εκεί εισαγγελικών και δικαστικών αρχών να εποπτεύσουν και παρακολουθήσουν τον αυξανόμενο αριθμό των ποινικών υποθέσεων.

Συνιστά εναλλακτική μορφή απονομής της δικαιοσύνης, την καλουμένη και «αποκαταστατική», και αποτελεί την ωφελιμιστική προσέγγιση της ποινικής δικαιοσύνης, καθώς καθιστά ελκυστικότερη και αποδοτικότερη τη συναινετική διεκπεραίωση των ποινικών υποθέσεων από την ατέρμονη και ουτοπική ενίοτε αναζήτηση της (ουσιαστικής) αληθείας. Οι δικονομικές διαπραγματεύσεις οδηγούν στη συμβιβαστική δικαιοσύνη και τη συνακόλουθη κατάρρευση του εξεταστικού ιδεώδους.

Η δημοφιλία του εν λόγω θεσμού στο αγγλοσαξωνικό σύστημα απονομής του ποινικού δικαίου οφείλεται στην έντονη εκεί ανάγκη αποσυμφόρησης της ποινικής Δικαιοσύνης αλλά και τη μείωση του κόστους. Το plea bargaining και η δι' αυτού εύρεση εναλλακτικών (και «γρήγορων») τρόπων περαίωσης των ποινικών διαδικασιών, ικανοποιεί καταρχήν το βασικό αίτημα της νέας παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας, βασικό χαρακτηριστικό της οποίας είναι -καλώς ή κακώς- η ταχύτητα σε κάθε τι που συμβαίνει ή κινείται δίπλα μας.

Ως κατά παρέκκλιση διαδικασία χαρακτηρίζεται και η «συμμετοχική δικαιοσύνη», η οποία

στοχεύει στη συμμετοχή στη λύση του προβλήματος όλων των ατόμων που εμπλέκονται σε μία διένεξη και στη δυνατότητα επίλυσης της διαφοράς τους σε ένα πλαίσιο μη κατηγορητικό. Τα δικαστήρια, εξάλλου, δεν ανταποκρίνονται πάντοτε στις ουσιαστικές ανθρώπινες ανάγκες, ίσως και μόνον εκ του γεγονότος ότι υποβάλλουν τους ανθρώπους σε μακροχρόνιους, δαπανηρούς και ψυχοφθόρους δικαστικούς αγώνες. Στη συμμετοχική δικαιοσύνη κάθε διαφορά είναι μοναδική, λαμβανομένων υπ' όψιν των περιστάσεων, των εμπλεκόμενων μερών και των συνεπειών για τον καθένα. Εξάλλου, η δικαιοσύνη της συμμετοχής προϋποθέτει τη δυνατότητα όλων των μερών να συμμετέχουν πλήρως και με τη θέλησή τους στον επιγενόμενο διάλογο. Στη συμμετοχική δικαιοσύνη, τέλος, απορρίπτεται η ιδέα ότι για να είναι δίκαιη μια λύση πρέπει να είναι σύμφωνη με κανόνες που προϋπάρχουν. αντίθετα, βασικό της χαρακτηριστικό είναι ότι επιδιώκει να αλλάξει και να ρυθμίσει τις ανθρώπινες σχέσεις βασιζόμενη στην εθελούσια συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων στη διαφορά.

3 Υποστηρίζεται, πάντως, ότι η ποινική δικαιοσύνη και το plea bargaining είναι έννοιες αλληλοαποκλειόμενες. Εν τούτοις, προ πολλού και στην Ελλάδα έχουν υιοθετηθεί τελείως διαφορετικές πρακτικές. Όπως προσφυώς σημειώνει η Εισαγγελέας κα Πόπη Παπανδρέου, «αρκεί κανείς να παρατηρήσει τον τρόπο με τον οποίο διεξάγεται η ποινική δίκη όταν, αμέσως μετά την έναρξη της επ' ακροατηρίω διαδικασίας, οι διάδικοι προσπαθούν, κωδικοποιημένα ή απροκάλυπτα, να γνωστοποιήσουν στο δικαστήριο ότι 'τα βρήκανε' μεταξύ τους. Από τούδε και στο εξής ο τρόπος με τον οποίο διεξάγεται η 'ποινική δίκη' μετά τη γνωστοποίηση αυτή, και υπό την προϋπόθεση ότι το Δικαστήριο την αποδέχεται σι-

ωπηρά, συνιστά επίφαση διαδικασίας.» Κατ' άλλη διατύπωση, των υπέρμαχων δηλαδή του plea bargaining, η πρακτική αυτή υπήρχε ανέκαθεν ανάμεσά μας.

4 Ενόψει των ανωτέρω, εύλογα αναρωτιέται κανείς για το πόσο δημόσιο είναι ή, καλύτερα, εξακολουθεί πράγματι να είναι το Ποινικό Δίκαιο.

Η ελληνική εκδοχή της ποινικής συνδιαλλαγής (ΚΠΔ 308B'). Ο ρόλος του συνηγόρου -υπεράσπισης ιδίως- στη διαδικασία της ποινικής συνδιαλλαγής.

1 Σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον και μία νέα τάξη πραγμάτων, με σοβούσα και διαρκώς αυξανόμενη την οικονομική κρίση, που αποτελεί πρόσφορο έδαφος για την εγκληματικότητα, το πρόβλημα στην καθυστέρηση της απονομής της Δικαιοσύνης στη χώρα μας συνεχώς θα επιτείνεται ως αποτέλεσμα και του διαρκώς διογκούμενου ποινικού συστήματος (inflation pénale).

2 Παρά ταύτα, ο έλληνας νομοθέτης μόλις το έτος 2010 αποφάσισε να εισάγει μία φιλελεύθερη πράγματι εκδοχή του θεσμού και στη χώρα μας. Έως τότε, σε αντίθεση με τα συμβαίνοντα διεθνώς, θεωρούσε αυτάρεσκα (και εξακολουθεί ίσως έως και σήμερα να θεωρεί) ότι μπορεί με τις συνεχείς, πλην όμως αποσπασματικές, νομοθετικές παρεμβάσεις να ικανοποιήσει την ποινική αξίωση της Πολιτείας μέσω της κλασικής, φορμαλιστικής και εν τέλει αργής διαδικασίας.

3 Ο θεσμός της ποινικής συνδιαλλαγής που, έστω διστακτικά, εισήλθε στη νομοθεσία μας μπορεί μάλλον να δώσει διαφορετική ώθηση στη Δικαιοσύνη. Θα μπορούσε να μετατοπιστεί εν τούτοις πράγματι η απονομή της σε μεγάλο βαθμό και στους Δικηγόρους. Και, για να μη σπεύ-

Η ποινική συνδιαλλαγή και ο ποινικός συμβιβασμός, ως επιτυχής κατάληξη της πρώτης, αποτελεί μία δισηπιδυτη εξίσωση με ετερόκλητους συντελεστές τη σκοπιμότητα, τη δικαιοσύνη και την ασφάλεια δικαίου

σει να ανησυχήσει ή να προβάλλει αντιρρήσεις κανείς, ας αναλογιστούμε τι συμβαίνει στο Ηνωμένο Βασίλειο και αλλού, όπου καταρχήν σπανίως διανοείται κανείς να προσφύγει στα δικαστήρια χωρίς να προηγηθεί η διαδικασία της συνδιαλλαγής (ή της διαμεσολάβησης, αν πρόκειται για αστική υπόθεση). Οι δικηγόροι στο Ηνωμένο Βασίλειο συνεισφέρουν τις πολύτιμες υπηρεσίες τους στη Δικαιοσύνη επιτυγχάνοντας αποσυμφόρνηση και εξοικονόμηση δαπανών για τους εντολείς τους. Με τον τρόπο αυτό αναδεικνύεται ο ρόλος των δικηγόρων και ουσιαστικοποιείται η συλλειτουργία τους. Οι Εισαγγελείς και οι Δικαστές δε, έχουν πολύ λιγότερες, σοβαρότερες υποθέσεις να εκδικάσουν, με άνεση χρόνου, με αποτέλεσμα η απονομή της Δικαιοσύνης να είναι ταχεία (πλην, εν τούτοις, πράγματι ακριβή εκεί)!!! Αυτά βεβαίως απαιτούν εκ θεμελίων αλλαγή νοοτροπίας και πρακτικών, που ίσως δεν προλάβουμε να ζήσουμε.

4 Με την ποινική συνδιαλλαγή η διαλεκτική και δημόσια αντιπαράθεση των παραγόντων της δίκης μετατρέπεται πλέον σε διαλεκτική -μόνον- αντιπαράθεση, όχι όμως μεταξύ όλων των παραγόντων της δίκης, αλλά μεταξύ του συνηγόρου υπερασπίσεως και του συνηγόρου πολιτικής αγωγής, με τον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών να (μπορεί να) έχει ένα σημαντικότερο ρόλο στη διαδικασία επίτευξης της συμφωνίας, αλλά και σε

περίπτωση μη επίτευξης αυτής (:για τη διασφάλιση της μυστικότητας στην τελευταία περίπτωση).

Η ποινική συνδιαλλαγή και ο ποινικός συμβιβασμός, ως επιτυχής κατάληξη της πρώτης, αποτελεί μία δισηπιδυτη εξίσωση με ετερόκλητους συντελεστές της τη σκοπιμότητα, τη δικαιοσύνη και την ασφάλεια δικαίου. Αποτελεί κάμψη της αρχής «κανένας δικαστής χωρίς κατηγορο» (nemo iudex sine actore), η οποία μεταβάλλεται πλέον στην αρχή «δικαστής χωρίς κατηγορο», αφού ο Εισαγγελέας, μετά την επιτυχή περάτωσή της, παύει πρώιμα να είναι κατηγορος -υπό την κλασική έννοια- και εν συνεχεία μετέχει σε μία ταχύτερη, γνωστή και προδιαγεγραμμένη για όλους τους παράγοντες της δίκης διαδικασία, στα πλαίσια της οποίας μπορεί να εισηγηθεί ακόμη και τη μη επιβολή ποινής.

5 Με βάση πάντως και το ισχύον ήδη περί ποινικής συνδιαλλαγής νομικό πλαίσιο, της ΚΠΔ 308 Β', ο συνήγορος μπορεί και πάλι να έχει καθοριστικό λειτουργικό ρόλο, του συλλειτουργού-θεσμικού παράγοντα της ποινικής δικαιοσύνης, με την ιδιομορφία και πάλι και στη διαδικασία αυτή ότι, σε σχέση με τους λοιπούς λειτουργούς, έχει έναν αμιγώς μονόπλευρο ρόλο, αυτόν της υπεράσπισης του κατηγορουμένου, υπό διαφορετική πλέον οπτική, συναινετική και επ' ωφελεία και πάλι του εντολέως του.

Αναφέρθηκε στην αρχή του παρόντος ως προ-

Ο νομοθέτης δεν έχει τομήσει έως σήμερα αυτό που ήδη από μακρού γίνεται ορθά στην πράξη: να ορίσει ως μόνο αποτέλεσμα της επιτυχούς συνδιαδραχής (και άρα κίνητρο γι' αυτήν) την αθώωση του κατηγορουμένου ή, έστω, εναλλάκτικα, να θέσει κριτήρια ευχερέστερης αθωώσεως ανάλογα με το στάδιο της επιτυχίας της συνδιαδραχής

υπόθεση της δίκαιης επίλυσης κάθε αντιδικίας η απόφαση του αμερόληπτου δικαστή. Η προϋπόθεση αυτή μετατοπίζεται σε ικανό βαθμό από το δικαστή στους (μεροληπτικούς μεν, πλην επιδιώκοντες ένα κοινό στόχο) συνηγόρους (: υπεράσπισης και πολιτικής αγωγής) και τον έχοντα εγγυητικό ρόλο εισαγγελέα, μετατίθεται δε χρονικά σε πολύ πρώιμο στάδιο, ήδη κατά την προδικασία, οι οποίοι προσδιορίζουν την απόφαση.

6 Ο συνήγορος υπεράσπισης ειδικότερα, ενεργώντας στα πλαίσια της εντολής που του παρέχει ο κατηγορούμενος, μπορεί να επικαθορίζει ήδη από την προδικασία από κοινού με τον εισαγγελέα την απόφαση του δικαστηρίου. Αντί της ουσιαστικής αλήθειας, βέβαια, έχουμε πλέον τη συναινετική αλήθεια και, για κάποιους, την ιδιωτικοποίηση του Ποινικού Δικαίου. Δεδομένης, όμως, της ταύτισης της ουσιαστικής αλήθειας με τη δικονομική αλήθεια, τη σχετικοποιημένη δηλαδή αλήθεια που είναι αποτέλεσμα των περιορισμών που θέτει χάριν άλλων υπέρτερων αγαθών και κατακτήσεων το ποινικό δικονομικό δίκαιο, η συναινετική αλήθεια μεταξύ δύο αντιδικούντων ιδιωτών είναι προτιμότερη και επωφελέστερη.

Περαιτέρω, η ανθρώπινη αντίληψη -κατά τον Kant- δεν είναι αποτέλεσμα μιας φυσιολογικής λειτουργίας κατά την οποίαν οι νοητικές εικόνες είναι πιστές απεικονίσεις της πραγματικότητας, αλλά συνδυάζονται με αυτό που ήδη γνωρίζουμε

ή αναμένουμε. Η πραγματικότητα, τέλος, που συχνά εμφανίζει κάποιος (ή αντιδικεί γι' αυτή) σπριζεται, ηθελημένα ή όχι, σε εσφαλμένη προϋπόθεση (όπως και ο Άρειος Πάγος συχνά αναφέρει). Η πραγματικότητα τότε δεν είναι «ό,τι έχει συμβεί», αλλά συγκερασμός της βούλησης, των προσδοκιών, της εμπειρίας, της γνώσης και των ιδεολογικών επιρροών του.

Ενόψει των ανωτέρω, καθίσταται απολύτως προφανές πως μία δικαστική απόφαση είναι δυνατό να μην είναι συνδεδεμένη με την ουσιαστική αλήθεια, ακόμη κι αν θεμελιώνεται σε νομικώς ορθή διαδικασία. Πολλούς, εξάλλου, συγγραφείς έχει απασχολήσει η έννοια της αλήθειας στο δίκαιο και το πρόβλημα αν μπορεί να υπάρξει μία ή περισσότερες ορθές αποφάσεις. Στη Φιλοσοφία του Ποινικού Δικαίου φαίνεται να επικρατεί η άποψη πως η αλήθεια δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως κεκτημένο ενός αλάθητου, αλλά ως μία αέναη και βασανιστική εκκρεμότητα της Δικαιοσύνης.

Αλλά και πέραν τούτου, και η δικαιοσύνη της ποινής -πέραν του ότι αποτελεί κεντρικό ερώτημα του ποινικού δικαίου και όχι μόνον φιλοσοφικού χαρακτήρα- πρέπει να συνυπολογίζεται για την επιλογή ή όχι των συναινετικών διαδικασιών. Πόσο μπορεί η επιβολή ενός κακού σε έναν άνθρωπο, ο οποίος προηγουμένως επέφερε ένα κακό σε άλλον, να εναρμονιστεί με τις θεμελιώδεις πεποιθήσεις μας περί δικαιοσύνης, αναρω-

τιέται ο Bernd Shunemann, λόγος για τον οποίον στη θέση της δημόσιας ποινής αναζητούνται κυρώσεις που διαμορφώνονται και επιβάλλονται με διαπραγμάτευση ή διαμεσολάβηση, ενώ παρατηρούνται και ιδιωτικού χαρακτήρα παρεμβάσεις (όπως ιδιωτικές αστυνομίες, ιδιωτικές ποινές, ιδιωτικές φυλακές κ.τ.λ.).

Ενόψει και όλων των ανωτέρω, το έτος 2010 ο νομοθέτης επέλεξε μία πιο φιλελεύθερη –πράγματι- έναντι των διεθνώς κρατούντων διάταξη (της ΚΠΔ 308 Β') και η επιλογή του αυτή ήταν καταρχήν στην ορθή κατεύθυνση. Η συναινετική αλήθεια και ο ποινικός συμβιβασμός μέσω της ποινικής συνδιαλλαγής είναι επιβεβλημένη και μάλιστα –κατά την άποψή μας- όχι μόνον για τα πέντε (5) αδικήματα για τα οποία προβλέπει σήμερα η διάταξη, αλλά και για άλλα αδικήματα, παρεμφερούς φύσεως (όπως ιδίως η πλαστογραφία κ.τ.λ.), ακόμη κι όταν στρέφονται αυτά (και) κατά του ελληνικού δημοσίου. Θα μπορούσε μάλιστα να είναι στο πνεύμα της επιτροπής Μανωλεδάκη, έτσι ώστε τα δικαστήρια να οδηγούνται υποχρεωτικώς σε αθωωτική κρίση μετά την επιτυχή κατάληξη της συνδιαλλαγής. Η τελευταία, παρά το φιλελεύθερο πνεύμα της διατάξεως που τη διαπνέει, δεν είναι πλήρως απαλλαγμένη από τα ισχύοντα σε δικαιοσύνη συστήματα της αλλοδαπής, όπου, ωστόσο, το plea bargaining μπορεί να εφαρμόζεται και για όλα ανεξαιρέτως, ακόμη και τα βιαιότερα, εγκλήματα (ανθρωποκτονία εκ προθέσεως, ληστεία κ.τ.λ.).

7 Στη χώρα μας, αντίθετα, η εφαρμογή του θεσμού της ποινικής συνδιαλλαγής, εάν δεν επέλθει γρήγορα η αναγκαία νομοθετική βελτίωση, ιδίως σε σχέση με την άνευ όρων αθώωση του επιτυχώς συνδιαλλαγέντος κατηγορουμένου, δεν φαίνεται να εκκινεί και πάντως στο βαθμό που έστω μερικώς θα ικανοποιούσε τη φιλοδο-

ξη αρχική στόχευσή του, ενόψει της ούτως ή άλλως δυνατότητας «τακτοποιήσεως» των διαφορών των οικονομικών εγκλημάτων έως και το ακροατήριο του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου – λύση που ωφελεί όλους τους παράγοντες με την ταχύτητα που επιτυγχάνεται, έστω μετά από πολλά έτη εκκρεμοδικίας.

Έτσι, λοιπόν, ο νομοθέτης δεν έχει τολμήσει έως σήμερα αυτό που ήδη από μακρού γίνεται ορθά στην πράξη: να ορίσει ως μόνο αποτέλεσμα της επιτυχούς συνδιαλλαγής (και άρα κίνητρο γι' αυτήν) την αθώωση του κατηγορουμένου ή, έστω, εναλλακτικά, να θέσει κριτήρια ευχερέστερης αθώωσης ανάλογα με το στάδιο της επιτυχίας της συνδιαλλαγής. Εάν, φερ' ειπείν, επιτυγχάνεται αυτή σε πολύ πρώιμο στάδιο, στην προκαταρκτική εξέταση αλλά και έως το τέλος της ανάκρισης, η αθώωση να είναι υποχρεωτική για το δικαστήριο, ενώ σε κάθε επόμενο δικονομικό στάδιο να τίθενται επιπλέον όροι για την αθώωση («περιστάσεις υπό συνεκτίμηση» κατά τη σημερινή διατύπωση κ.τ.λ.).

Αναμφίβολα, η σοβούσα πολιτική και οικονομική συγκυρία και οι πανταχόθεν έμπλεες τιμητικού φορτίου –άκριτες εν τούτοις συχνά- αναφορές προφανώς και δεν λειτουργούν υπέρ της συναινετικής αλήθειας και του ποινικού συμβιβασμού. Οι επικριτές του θεσμού θεωρούν ότι αυτός καλλιεργεί την εσφαλμένη νοοτροπία που σχηματικά συμπυκνώνεται στη φράση «εγκλημάτισε, αλλά φρόντισε να μη σε πιάσουν. Και τότε ακόμα, όμως, μπορείς να γλυτώσεις, αποζημιώνοντας το θύμα.»

Πράγματι, στη χώρα μας έχει επικρατήσει η ακόλουθη αλληλουχία σκέψεων και εικόνων για το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης: [α] έγκλημα → [β] εκδίκαση υποθέσεως → [γ] απονομή Δικαιοσύνης.

Η αλληλουχία αυτή είναι σύμφωνη προς την

Αποτελεί στοιχείο του νομικού πολιτισμού μας να διαθέτει ο κατηγορούμενος αποπειδευματική υπεράσπιση, η οποία του εξασφαλίζει τη δίκαιη δίκη, συνεισφέροντας στην ισότητα των όπλων. Σ' αυτά τα πλαίσια, ο συνήγορος υπεράσπισης είναι υποχρεωμένος να υπερασπίζεται μονομερώς τα συμφέροντα του εντολέα του- κατηγορουμένου

ψυχολογική αρχή του «βλέπω όμοια αποτελέσματα» (δίκη και απονομή Δικαιοσύνης) «να ακολουθούν όμοια αίτια» (έγκλημα).

Ο νομοθέτης όμως αντελήφθη, έστω αργά σε σχέση με τα συμβαίνοντα διεθνώς, ότι η ως άνω παραδοσιακή αλληλουχία σκέψεων μετετράπη ήδη προ πολλού και με δική του ευθύνη στην αλληλουχία:

[α] έγκλημα → [β] καθυστερημένη εκδίκαση της υποθέσεως → [γ] όχι πάντοτε ουσιαστική απονομή της Δικαιοσύνης (λόγω νομοθετικής αλλαγής, παραγραφής κ.τ.λ.).

Ο νέος θεσμός, εφόσον γίνουν αντιληπτά τα οφέλη του και από τους επικριτές του, μπορεί να αποδειχθεί ο μόνος σωτήριος για το ποινικό σύστημα, η αλληλουχία, δε, να αλλάξει ως εξής:

[α] έγκλημα → [β] ταχεία εκδίκαση της υποθέσεως (με plea bargaining) και [γ] ουσιαστική απονομή της Δικαιοσύνης [αθώωση κατά κανόνα (στα οικονομικά εγκλήματα) ή, κατ' εξαίρεση, επιεικής για το δράστη και σε κάθε περίπτωση αποκατάσταση, αν όχι πλήρως, σε εύλογο πάντως μέτρο του θύματος].

8 Αποτελεί στοιχείο του νομικού πολιτισμού μας να διαθέτει ο κατηγορούμενος αποτελεσματική υπεράσπιση, η οποία του εξασφαλίζει τη δίκαιη δίκη, συνεισφέροντας στην ισότη-

τα των όπλων. Σ' αυτά τα πλαίσια, ο συνήγορος υπεράσπισης είναι υποχρεωμένος να υπερασπίζεται μονομερώς τα συμφέροντα του εντολέα του- κατηγορουμένου.

Κατά τη διαδικασία της ποινικής συνδιαλλαγής, ο ρόλος του συνηγόρου -υπερασπίσεως ιδίως- δεν υποβιβάζεται, ούτε διαφοροποιείται. Κινούμενος εντός των πλαισίων που θέτει ο νόμος [ΚΠΔ 308 Β'], δεν πρέπει να αφίσταται της κουλτούρας της δικαιοκρατικής ποινικής διαδικασίας. Και, εντός των πλαισίων που θέτει ο νέος θεσμός, δεν πρέπει να παύει να αποτελεί, με άλλη μορφή, το θεσμικό αντίβαρο στην κρατική εξουσία. Και τούτο από την πρώτη κιόλας στιγμή της υποβολής αιτήσεως με την οποίαν ενεργοποιείται η σχετική διαδικασία. Στην αίτηση αυτή, ενόψει της γενικότητας της διατάξεως, μπορεί να εκφράζεται απλώς η βούληση για ενεργοποίηση της διαδικασίας. Σύμφωνα δε με την αρχή της μη αυτοενοχοποίησης αλλά και ενόψει της ρητής πρόβλεψης για απαλλαγή του κατηγορουμένου στη συνέχεια από το δικαστήριο, ενδείκνυται να διαληφθεί -και στην αρχική αίτηση ακόμη- αναφορά περί συνδρομής περιστάσεων ικανών να ενεργοποιήσουν την οικεία διάταξη για απαλλαγή του κατηγορουμένου. Ενόψει του χρόνου κατά τον οποίο γίνεται η δήλωση αυτή (στην αρχική αίτηση) είναι συνεπής προς το δικαιοκρατικό χαρακτήρα της δίκης ακό-

μη και στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής, αφού η ίδια το επιτρέπει, αλλά και προς το τεκμήριο της αθωότητας, προς την αρχή της δίκαιης δίκης και της μη αυτοενοχοποίησης. Και τούτο διότι η ΚΠΔ 308 Β' δεν αξιώνει παρά δήλωση-βεβαίωση ότι επιστράφηκε το ιδιοποιηθέν πράγμα ή ικανοποιήθηκε εντελώς ο παθών, χωρίς να συνοδεύεται και από ομολογία-δήλωση ενοχής, στοιχείο που της προσδίδει ένα σαφώς πιο φιλελεύθερο πνεύμα από τις αντίστοιχες ρυθμίσεις διεθνώς.

Τούτο δίδει το δικαίωμα στο συνήγορο, ενεργώντας -και στη διαδικασία αυτή- όχι αντίθετα προς την αρχή της δίκαιης δίκης και της μη αυτοενοχοποίησης, να επιζητήσει και πετύχει κατά τη διαπραγμάτευσή του με το συνήγορο της πολιτικής αγωγής να συμπεριληφθούν στο πρακτικό δηλώσεις αποφάσκουσες την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος. Διά αυτών των δηλώσεων, οι οποίες θα αποτελούν κατ' ουσίαν την έννοια των «περιστάσεων», θα αχθεί το δικαστήριο σε απαλλαγή. Και όλα αυτά, βεβαίως, στην περίπτωση που τα δικαστήρια δείξουν δισταγμό στην απαλλαγή των κατηγορουμένων και πιστή τήρηση της διατάξεως για κατ' εξαίρεση μόνον απαλλαγή του συνδιαλαγέντος κατηγορουμένου.

Παράλληλα, και σε καθαρά πρακτικό επίπεδο, σε περιπτώσεις αρνήσεως των συνηγόρων πολιτικής αγωγής να αποδεχθούν τα εύλογα αυτά αιτήματα του κατηγορουμένου και του συνηγόρου του, ουδόλως εμποδίζεται η υπογραφή ενός παράλληλου, δεύτερου πρακτικού-εμπιστευτικού συμφωνητικού (δίκην αντεγγράφου, όπως παλαιότερα σε αστικές συμβάσεις), στο οποίο μπορεί να αναφέρονται οι λόγοι της «παραχώρησης» αυτής του παθόντος και η -αυτονόμη, σε κάποιες περιπτώσεις- ανεπιφύλακτη δήλωση του κατηγορουμένου για παραίτησή του από δικαιώματα για αποζημίωση, χρηματική ικανοποίηση

(λόγω προσβολής της προσωπικότητας), για μη υποβολή εγκλήσεως για δυσφήμιση, ψευδή καταμήνυση κ.τ.λ.

Οι επιβεβλημένες αυτές ενέργειες του συνηγόρου υπερασπίσεως στοχεύουν όχι μόνον στη μονομερή υπεράσπιση του εντολέως-κατηγορουμένου, αλλά μπορεί να αποκαλύπτουν την ουσιαστική αλήθεια έναντι των ενίοτε υπερβολικών και διεκταμένων αιτιάσεων του πολιτικώς ενάγοντος.

Ο ρόλος του συνηγόρου στην ειρημένη διαδικασία προσαρμόζεται πλέον στη βούληση του κατηγορουμένου-εντολέως του να συνδιαλλαγεί και να επιλύσει συναινετικά την αντιδικία του με τον πολιτικώς ενάγοντα στα πλαίσια της ΚΠΔ 308 Β'. Τούτο προϋποθέτει ότι ο εντολέας έχει ήδη αποφασίσει πως εξυπηρετούνται καλύτερα τα έννομα συμφέροντά του μέσω της ποινικής συνδιαλλαγής και όχι μέσω της αντιδικίας. Με βάση τα στοιχεία της δικογραφίας, τη θέση της νομολογίας και την εξ αυτών δυνατότητα πρόβλεψης σε όποιο δυνατό βαθμό του αποτελέσματος της δίκης, πρωτεύον καθήκον του συνηγόρου είναι η ενδελχής ενημέρωση του κατηγορουμένου για την ισχύουσα ρύθμιση της συνδιαλλαγής, τους όρους, τις συνέπειες, τα οφέλη και μειονεκτήματα.

Κατά τη διαδικασία της ποινικής συνδιαλλαγής και στο βαθμό που μαζί με τους εντολείς του οι συνήγοροι (υπερασπίσεως και πολιτικής αγωγής) συνδιαμορφώνουν τους όρους της οικονομικής συμφωνίας, ελλοχεύει κάποτε ο κίνδυνος να θεωρηθούν αυτοί ως οιονεί επιμελητές ξένης περιουσίας. Όχι βεβαίως υπό τη στενή έννοια της ΠΚ 390, καθόσον για νομικούς λόγους δεν μπορεί ο δικηγόρος να είναι υποκείμενο τελέσεως του ειρημένου αδικήματος ει μη μόνον, υπό όρους, της ΠΚ 233 (περί απιστίας δικηγόρου) ή εσφαλμένης νομικής συμβουλής (bad lawyering), αλλά αυτού που συναποφασίζει μαζί με τον εντολέα του την ποινική συνδιαλλαγή και τους όρους

αυτής, με τον οποίο σημειωτέον μπορεί να έχει αντίθετη άποψη (να προχωρήσει ή να μη προχωρήσει στη διαδικασία αυτή).

Υπό την έννοια αυτή, η θέση του στη συγκεκριμένη διαδικασία αποκτά καθοριστικό λειτουργικό ρόλο αλλά και ευθύνη, ίσως μεγαλύτερη από αυτή της κλασικής διαδικασίας της αντιδικίας, καθόσον η συμβουλή του προσδιορίζει και τον τρόπο της ικανοποίησης του παθόντος αλλά και, σε συνάρτηση προς αυτήν, και το αμιγώς ποινικό σκέλος, της μεταχείρισής του δηλαδή εν συνεχεία. Ενόψει δηλαδή του, ούτως ή άλλως, εκκυβεύματος υψηλού ρίσκου που διέπει την ποινική δίκη, ο συνήγορος οφείλει να σταθμίσει όλες τις παραμέτρους και τα δεδομένα της δικογραφίας και της υποθέσεως εν γένει, νομικά και ουσιαστικά. Οφείλει επίσης, με ιδιαίτερη περίσκεψη, να συντελέσει στην εξεύρεση της καλύτερης δυνατής λύσεως, ισορροπώντας μεταξύ των αντίρροπων συμφερόντων και των απαιτήσεων του «αντιδίκου» και του συνηγόρου του, χωρίς να αποτελέσει ο ίδιος αιτία της ακύρωσης της διαδικασίας την οποίαν επιθυμεί ο πελάτης του. Σε πρακτικό μάλιστα επίπεδο, εφόσον επιτευχθεί η συμφωνία ο συνήγορος θα ήταν προτιμότερο και ασφαλέστερο για τον ίδιο να έχει συμβολαιογραφική εντολή με αναλυτική έκθεση της πληρεξουσιότητας, των ενεργειών που θα ακολουθήσουν, τους όρους κ.τ.λ.

Σημειώνεται πως στις ΗΠΑ ιδιαίτερα, αλλά και στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη διαδικασία του plea bargaining, που κατά το στάδιο αυτό ομοιάζει περισσότερο με εμπορική διαπραγμάτευση παρά με ποινική διαδικασία, επιστρατεύονται οι πλέον φημισμένοι, οι καλύτεροι και οι εμπειρότεροι και, για το λόγο αυτό, και οι ακριβότεροι δικηγόροι, ο οποίοι εφαρμόζουν διάφορες ψυχολογικές τεχνικές προκειμένου να βελτιώνουν τη διαπραγματευτική θέση του πελάτη τους.

9 Όπως ορθώς επισημαίνει ο Καθηγητής κ. Καλφάλης «έτσι όπως είναι διατυπωμένη η διάταξη, δίδει την εντύπωση ότι το Τριμελές (σ.σ.: και ήδη Μονομελές) Εφετείο ασκεί τη λειτουργική του εξουσία μέσα από μια τυπική-επικυρωτική διεργασία, γεγονός που είναι ασύμβατο με τη δικαιοδοτική λειτουργία, η μεταγενέστερη δε προσθήκη ότι μπορεί να μείνει και ατιμώρητος ο κατηγορούμενος είναι μάλλον ατυχής, γιατί είναι αδύνατο να καταλήξει σε μια απαλλακτική κρίση το αρμόδιο δικαστήριο, όταν δεν ενεργοποιεί μια αποδεικτική διαδικασία.»

Και υπό το ισχύον εν τούτοις νομοθετικό πλαίσιο, αυτή η καταρχήν δυσχέρεια του δικαστηρίου να προχωρήσει σε αποδεικτική διαδικασία τέτοια που να οδηγήσει σε απαλλαγή, μπορεί να αρθεί. Το δικαστήριο μπορεί να διαπιστώσει την ύπαρξη περιστάσεων, η συνεκτίμηση των οποίων οδηγεί στην αθώωση, κατά την ανάγνωση του πρακτικού συνδιαλλαγής, που -ούτως ή άλλως- για να το επικυρώσει, οφείλει προηγουμένως να αναγνώσει. Κατά τούτο συνίσταται, εν ταυτώ, και το καθήκον του συνηγόρου υπεράσπισης: Να έχει μεριμνήσει, κατά τη διαπραγμάτευσή του με το συνήγορο πολιτικής αγωγής, να συμπεριληφθούν στο πρακτικό στοιχεία αποφάσκοντα πλήρως την κατηγορία. Δεν αποκλείεται, κατά τις περιστάσεις, να επισυναφθούν στο πρακτικό -δίκην παραρτήματος- που αυτονόητα πρέπει και αυτό να αναγνωσθεί, ένορκες δηλώσεις και βεβαιώσεις, πραγματογνωμοσύνες κ.τ.λ., στις οποίες θα διαλαμβάνονται στοιχεία που θα μπορούν να υπαχθούν στην έννοια των περιστάσεων, που εν συνεχεία θα αξιολογήσει το δικαστήριο. Η ανάδειξη κατά τρόπο αδιαμφισβήτητων περιστάσεων εκείνων που θα δικαιολογούσαν μία τέτοια κρίση είναι ο μόνος μάλλον τρόπος που απομένει στο συνήγορο υπεράσπισης για να επιζητήσει την αθώωση του κατηγορου-

Το δικαστήριο μπορεί να διαπιστώσει την ύπαρξη περιστάσεων, η συνεκτίμηση των οποίων οδηγεί στην αθώωση, κατά την ανάγνωση του πρακτικού συνδιαλλαγής, που -ούτως ή άλλως- για να το επικυρώσει, οφείδει προηγουμένως να αναγνώσει. Κατά τούτο συνίσταται, εν τω αὐτώ, και το καθήκον του συνηγόρου υπεράσπισης: Να έχει μεριμνήσει, κατά τη διαπραγμάτευσή του με το συνήγορο ποινικής αγωγής, να συμπεριληφθούν στο πρακτικό στοιχεία αποφάσκοντα πλήρως την κατηγορία

μένου από το δικαστήριο, εφόσον βεβαίως από τη νομολογιακή επεξεργασία του θεσμού διαφανεί μία προσήλωση των δικαστών στην επιβολή ποινών και όχι στην αθώωση (όπως γίνεται σήμερα, κατά τον παραδοσιακό τρόπο της «τακτοποίησης» της υποθέσεως). Όλα αυτά αυτονόητα θα αποφεύγονταν εάν ο νομοθέτης όριζε, κατά το αντίστοιχο σχέδιο της Επιτροπής Μανωλεδάκη, ως μόνο αποτέλεσμα της επιτυχούς συνδιαλλαγής την αθώωση του κατηγορουμένου.

Ελλείπει, επομένως, αποδεικτικής επί της ενοχής διαδικασίας, μόνη υπερασπιστική οδός για την αθώωση του κατηγορουμένου απομένει η ανάδειξη των στοιχείων του αποδεικτικού υλικού, που θα μπορούσαν και στο πρακτικό συνδιαλλαγής να αναφέρεται ότι αποτελούν τη βάση μιας ανεπιφύλακτης δηλώσεως του παθόντος για μη συνδρομή των στοιχείων της αντικειμενικής και υποκειμενικής υποστάσεως του εγκλήματος. Σε μία τέτοια περίπτωση, το δικαστήριο που θα αναγνώσει το προς επικύρωση πρακτικό συνδιαλλαγής προδήλως μόνον σε απαλλακτική κρίση μπορεί να αχθεί. Πρωτεύον, επομένως, καθήκον του συνηγόρου υπεράσπισης αποτελεί το περιεχόμενο του πρακτικού συνδιαλλαγής.

Στις ΗΠΑ, η δήλωση μπορεί να λάβει πέντε (5) μορφές. Αντικείμενο συμφωνίας αποτελούν συνήθως οι εξής δηλώσεις του κατηγορουμένου:

ένοχος ή *nolo contendere* (συνώνυμο του «*nolo contest*»). Η τελευταία αυτή δήλωση παρουσιάζει και το μεγαλύτερο ενδιαφέρον, καθόσον σημαίνει ότι ο κατηγορούμενος δεν ομολογεί ενοχή, αλλά δεν αντικρούει και την κατηγορία. Αποδέχεται, δηλαδή, ποινή χωρίς ενοχή. Τούτο έχει ως πρακτικό αποτέλεσμα ότι η συγκεκριμένη δήλωση δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αποδεικτικό στοιχείο ή τεκμήριο για την κρίση προδικαστικού ζητήματος ως προς την ενοχή του κατηγορουμένου για τη συγκεκριμένη πράξη σε άλλο δικαστήριο ή άλλης δικαιοδοσίας (π.χ. αστικά δικαστήρια).

Στη χώρα μας η ποινική συνδιαλλαγή έχει τύχει ελάχιστης νομολογιακής επεξεργασίας, καίτοι ο νόμος ισχύει από τα τέλη του 2010. Το κείμενο της διατάξεως, ενόψει του ότι δεν είναι εκ των προτέρων προσδιορισμένος ο αριθμός των εναλλακτικών ειδών δηλώσεων, παρέχει κάλλιστα τη δυνατότητα να διαλαμβάνεται στο πρακτικό συνδιαλλαγής όχι απλώς μία δήλωση αντίστοιχη του *nolo contendere*, αλλά και δήλωση αθωότητας ανεξάρτητη της ικανοποίησης του παθόντος συνισταμένης στις περιστάσεις που ο ίδιος ο νόμος προβλέπει ως προϋπόθεση απαλλαγής του κατηγορουμένου.

Η ανάδειξη των αποδεικτικών στοιχείων και η έκθεση και των νομικών ισχυρισμών είναι, επί-

σης, απολύτως αναγκαίες προκειμένου το Μονομελές Εφετείο, υπό την επίφαση της «συνεκτίμησης των περιστάσεων» να οδηγείται ανέτως στην κρίση περί μη τιμωρίας του κατηγορουμένου. Μία τέτοια απόφαση, και με λιτό ακόμη αιτιολογικό, δύσκολα θα μπορούσε να αναιρεθεί, εφόσον θα υπήρχε ήδη η διαλαμβανόμενη στο πρακτικό κατηγορηματική αναφορά του παθόντος περί μη συνδρομής των αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων του εγκλήματος. Ενόψει των ανωτέρω, ο θεσμός της ποινικής συνδιαλλαγής της ΚΠΔ 308B' μπορεί να χαρακτηριστεί πολύ πιο φιλελεύθερος από τους αντίστοιχους κρατούντες σε άλλα δικαιοσύνη συστήματα όπου, βεβαίως, εφαρμόζεται αδιακρίτως και όχι μόνον στα πέντε (5) συγκεκριμένα οικονομικά αδικήματα σε βάρος ιδιωτών (μόνον).

10 Με αυτήν τη σημαντική λειτουργική παρέμβαση των συνηγόρων (υπερασπίσεως και πολιτικής αγωγής), που από κοινού συντάσσουν το πρακτικό συνδιαλλαγής και με τη σημαίνουσα αξία συμβολή του έχοντος την εν γένει επιστασία της διαδικασίας εισαγγελέως, ως εγγυητή της εν γένει διαδικασίας αλλά και της μυστικότητας ειδικότερα, σε περίπτωση αποτυχίας, επιτυγχάνεται ή, καλύτερα, ουσιαστικοποιείται η βασική σκέψη της Επιτροπής Μανωλεδάκη για το σχέδιο του ΚΠΔ που περιλαμβανόταν στην εισηγητική έκθεση αυτού. Εκεί, επί λέξει, αναφερόταν σχετικώς για τον αντίστοιχο θεσμό: «προέχει η ικανοποίηση του παθόντος και η αποκατάσταση των ειρηνικών σχέσεων μεταξύ δράστη και θύματος και έπεται η ποινική αξίωση της πολιτείας. Όταν οι πρώτες έχουν επιτευχθεί, η τυφλή εμμονή στην τελευταία, προκειμένου 'πάση θυσία' να αποδοθεί μομφή στο δράστη της αξιόποινης πράξης, αποτελεί δυσανάλογο κακό γι' αυτόν σε σχέση με το σκοπό που υπηρετεί η ποινή και εμφανίζεται συνεπώς ως καταχρηστική άσκηση της

ποινικής καταστολής.»

11 Εάν αλήθεια όλα αυτά έχουν επιτευχθεί, και δεδομένης της μεταβαλλόμενης πολλές φορές αληθείας, αλλά και των υπερβολών των μηνυτών πώς θα μπορούσε να μην αχθεί σε απαλλακτική κρίση ένα δικαστήριο, όταν δεν ξέρουμε, αλλά και δεν θα μάθουμε ποτέ, αν η ίδια αυτή υπόθεση (θα) έφθανε και στο ακροατήριο;

Αναφέρεται, ενδεικτικώς, για το αδίκημα της απάτης, πόσο ρευστά ως έννοια είναι ενίοτε κάποια από τα βασικά στοιχεία της υποστάσεως του εγκλήματος, έτσι ώστε να θεμελιώσουν ή και να καταλύσουν μία κατηγορία: η γνώση του φερόμενου ως ψευδούς γεγονότος από τον (φερόμενο ως) παθόντα ή η αξία του πράγματος ή η ιδιότητα αυτού ως παντελώς «άχρηστου» για τον παθόντα κ.τ.λ., όπως π.χ. ισχύει για το έγκλημα του βιασμού η ύπαρξη ή μη συναίνεσης.

Δεδομένων όλων των ανωτέρω, ακόμη και με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, υπάρχει η δυνατότητα σε όλους τους εμπλεκόμενους παράγοντες, στο δικαστή, τον εισαγγελέα και προεχόντως στο συνήγορο, ενόψει ιδίως της πρωτοβουλίας του κατηγορουμένου- εντολέως του να ενεργοποιήσει με αίτησή του τη διαδικασία, να οδηγείται η πλειονότητα, αν όχι το σύνολο των υποθέσεων, για τις οποίες κατέληξε επιτυχώς η ποινική συνδιαλλαγή, σε αθωωτική και μόνον κρίση, άλλως δεν πρέπει να ελπίζει κανείς στην ευρεία εφαρμογή της!

Επίμετρο

Σύμφωνα με το γερμανό καθηγητή του Ποινικού Δικαίου, Eb Schmidt, «αν εξαιρέσουμε τις πολεμικές συγκρούσεις, τίποτε άλλο δεν προξένησε τόσες συμφορές, βάσανα και δάκρυα στην ανθρωπότητα, όσο η κρατική δύναμη που εκδηλώνεται με τη μορφή της ποινικής λειτουργίας.» Αναλογιζόμενοι όλοι ανεξαιρέτως οι εμπλεκόμε-

νοι φορείς και παράγοντες τη φράση αυτή, θα επεδίωκαν μάλλον με πάθος την καθιέρωση και εμπέδωση του θεσμού της ποινικής συνδιαλλαγής.

Κι επειδή η εισήγηση αυτή άρχισε με έναν Άγγλο φιλόσοφο, ταιριάζει ίσως να τελειώσει με μία φράση ενός μεγάλου Έλληνα, του Κωνσταντίνου Τσάτσου, που πρέπει όλοι μας να θυμόμαστε σε σχέση με την αέναη προσπάθεια του ανθρώπου να πετύχει το καλύτερο, ενδόμυχα πολλές φορές και το τέλειο:

«Πολλά όσα ήθελες και δεν μπόρεσες. Περισσότερα όσα μπορούσες και δεν θέλησες. Και ακόμη περισσότερα όσα δεν θέλησες και που έπρεπε και να θελήσεις και να μπορέσεις.

Όλοι σταματούμε μεσοδρομίες. Άλλοι μακρύτερα, άλλοι σιμότερα.

Από όλα αυτά τα ατελή ίσως να συντελείται στο άπειρο του χρόνου το τέλειο. Το τέλειο που και αν παύσει να υπάρχει, αρκεί που υπήρξε, αρκεί που ίσχυσε όπως η μαθηματική αλήθεια, που ίσχυσε πριν τη σκεφτεί ο άνθρωπος και που θα ισχύει και όταν θα πάψει ο άνθρωπος να υπάρχει.»

Πηγές

- Βλ. Χριστόφορο Αργυρόπουλο, Εναλλακτικές μορφές απονομής της Δικαιοσύνης (εκδήλωση στο Μέγαρο Μουσικής) και Νικόλαο Μπιτζιλέκη, ο οποίος επί λέξει αναφέρει πως «οι κανόνες του ποινικού δικαίου έχουν μια διπλή κοινωνικοπολιτική λειτουργία: αφενός να προστατεύσουν τα ένομα αγαθά από την αυθαιρεσία των προσβαλλόντων αυτά και αφετέρου να εγγυηθούν τις ελευθερίες των πολιτών απέναντι σε τυχόν αυθαιρεσίες εκ μέρους του ίδιου του μηχανισμού προστασίας, του ίδιου του ποινικού δικαίου.»
- Για τη δίκαιη δίκη βλ. και: [α] Αργύριο Καρρά, Ταχεία και δίκαιη ποινική δίκη (ανάμεσα στην αποτελεσματική και ορθή απονομή της ποινικής δικαιοσύνης), ΠΛόγ 2001, 5 επ., [β] Ηλία Αναγνωστόπουλο, Η παραβίαση του δικαιώματος δίκαιης δίκης. Προτάσεις θεραπείας, ΠοινΧρ 2004, 5, [γ] Αθανάσιο Ζαχαριάδη, Αρχή της αναλογικότητας και δίκαιη δίκη, ΠοινΧρ 2006, 873 & [δ] Μαρία Καϊάφα – Γκμπάντι, Η πρόσφατη νομολογία του ΕΔΔΑ για την αστυνομική διεύθυνση και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, ΠοινΔνη 2011, 59.
- Ίδετε Πόπη Παπανδρέου, Διαγράμματα ΚΠΔ, εκδ. Νομ. Βιβλιοθήκης 2010, σελ. 3.
- Όπως τα εγκλήματα πολέμου, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, οργανωμένη (δισυνοριακή) εγκληματικότητα κλπ. Για την έννοια του οργανωμένου εγκλήματος, ιδίως στην Ε.Ε. βλ.: [α] Αθανασία Συκιώτου, Ευρωπαϊκή Ένωση – Οργανωμένο Έγκλημα – Παράνομη Διακίνηση Ανθρώπων: Μία ιδιόρρυθμη δυναμική-διαλεκτική σχέση, ΠοινΧρ 2008, 200 και [β] Μαρία Καϊάφα-Γκμπάντι, Η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος στην ΕΕ – Το ποινικό δίκαιο μεταξύ ασφάλειας και ελευθερίας των πολιτών, ΠοινΔνη 2003, 538.
- Βλ. Ηλία Αναγνωστόπουλο, Απάτη και κοινοτική απάτη (άρθρα τέταρτο έως έκτο Ν. 2803/2000), ΠοινΧρ 2001, 759.
- Βλ. Ulrich Sieber, Η έννομη τάξη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, ΠοινΧρ 2011, 721, όπου και περαιτέρω παραπομπές υπό τη σημείωση υπ' αρ. 10, σύμφωνα με τον οποίο: «Η παγκοσμιοποιημένη αγορά και τεχνολογία, από την άλλη πλευρά, παραπέμπουν σε άλλες μορφές εξουσίας που πηγάζουν από διαφορετικούς κοινωνικοοικονομικούς σχηματισμούς. Η παγκοσμιοποίηση γενικότερα επιφέρει θεμελιώδεις αλλαγές τόσο στην κοινωνία όσο και στο Δίκαιο. Μέσα από μια ιστορική προσέγγιση το καλούμενο και ως 'δίκαιο της παγκοσμιοποίησης' εμφανίζει σήμερα παρόμοια χαρακτηριστικά με το 'δίκαιο του Μεσαίωνα' και των πρώτων χρόνων της νεότερης εποχής: Πρόκειται κυρίως για την έλλειψη ενότητας μεταξύ κρατικής εξουσίας και έννομης τάξης αλλά και –σε στενή σύνδεση με την τελευταία– την αυξημένη σημασία που αποκτούν οι ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΕΣ ΔΙΑΠΡΑΓ-

ΜΑΤΕΥΣΗΣ έναντι του θεσμοθετημένου εξαναγκασμού της εξουσίας, την έλλειψη σαφούς διαχωρισμού δημόσιου και ιδιωτικού δικαίου, τα ρευστά όρια μεταξύ Δικαίου και άλλων κανονιστικών τάξεων, καθώς και τη δικαιοϊκή πολυμορφία που οφείλεται στους διαφορετικούς δικαιιοθετούντες φορείς.»

• Ίδετε *Στέφανο Παύλου*, Η ποινική προστασία των μέσων πληρωμής στην Ε.Ε., ΠοινΧρ 2010, 353.

• Ίδετε: [α] *Στέφανο Παύλου*, Το «πάγωμα των τραπεζικών λογαριασμών» στην προδικασία για το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα (Ν. 2331/1995), ΠοινΧρ (ΝΕ) 2005, 769, [β] *Ηλιά Γ. Αναγνωστόπουλο*, «Πάγωμα» περιουσιακών στοιχείων: δικονομικό μέτρο ή πρόωπη δήμευση;, Εισήγηση στην Εταιρία Δικαστικών Μελετών την 24.11.2011 & [γ] *Γιώργο Δημήτρη*, Οι ανακριτικές διατάξεις δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης των περιουσιακών στοιχείων του κατηγορουμένου υπό το πρίσμα των διατάξεων για την κατάσχεση και ειδική δήμευση των κρίσιμων περιουσιακών στοιχείων ΠΧρ 2008, σελ. 943.

• Βλ. *Γρηγόριο Καλφάλη*, Οι ραγδαίες αλλαγές στο ευρωπαϊκό δικονομικό δίκαιο και ο πρόσφατος νόμος 3904/2010 για την ποινική συνδιαλλαγή, ΠοινΧρ 2011, 241, όπου περαιτέρω παραπομπή σε Fischer G., *Plea Bargaining's Triumph*, 109 Yale L. J. 857, 865 (2000). Βλ. επίσης *Friedman L.*, *Crime and Punishment in American History*, 1993, 237, 238.

• Βλ. *Χρίστο Μυλωνόπουλο*, Ο θεσμός της [ποινικής] διαπραγμάτευσης (plea bargaining). Σκέψεις για τη θεωρητική θεμελίωση και την πρακτική λειτουργία του, ΠοινΧρ 2013, σελ. 81: όπου αναλυτικότερα: «Υπό την κλασική μορφή του ο θεσμός σημαίνει συμφωνία μεταξύ του κατηγορουμένου και των διωκτικών αρχών, βάσει της οποίας ο πρώτος αποδέχεται, άνευ δίκης, την κατηγορία ή μία από τις περισσότερες που τον βαρύνουν, με αντάλλαγμα την απαγγελία ηπιότερης ποινής στην πρώτη περίπτωση (sentence bargaining) ή την απαλλαγή του για τις λοιπές στη δεύτερη (count bargaining), ή ομολογεί ένα ελαφρότερο αδίκημα από εκείνο για το οποίο κατηγορείται (charge bargaining).»

Για την έννοια και σημασία των εναλλακτικών διαδικασιών στη σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική βλ. αντί άλλων: *Σταύρο – Όμηρο Χούρσογλου*, Ο ποινικός συμβιβασμός στην γαλλική έννομη τάξη (Παρουσίαση των νέων άρθρων 41–2 και 41–3 γαλκ.Π.Δ.), ΠοινΧρ 2000, 299.

Βλ. *Thomas Weigend*, Η κατάρρευση του εξεταστικού ιδεώδους. Οι δικονομικές διαπραγματεύσεις εισβάλλουν στη γερμανική ποινική δίκη, ΠοινΧρ 2011, 167.

• *Γρηγόριος Καλφάλης*, ό.π..

Στο Ηνωμένο Βασίλειο διεξάγονται άτυπες διαπραγματεύσεις, συνήθως ιδιωτικά, μεταξύ συνηγόρων υπεράσπισης και δημοσίων κατηγορών, ενώ υπάρχει επίσης και η εναλλακτική της οδηγίας «Goodyear» σύμφωνα με την οποία ζητούν οι κατηγορούμενοι να γνωρίζουν ενδεικτικά ποια θα είναι η πιθανή ετυμηγορία που ενδέχεται να τους επιβληθεί εφόσον δηλώσουν ένοχοι.

• Ίδετε εισήγηση του δικηγόρου *Monty Raphael* (της law firm Peters & Peters) που διοργάνωσε το European Criminal Bar Association (ECBA) στη Bratislava το 2008, με θέμα «Plea Bargaining and the role of the lawyer», όπου: «Η περίπλοκη και συχνά διασυννοριακή φύση των ποινικών υποθέσεων, ιδίως του οικονομικού εγκλήματος, μπορεί να εκτινάξει το κόστος των

ερευνών σε ιδιαίτερα μεγάλο και ασύμφορο ύψος. Οι έρευνες διαρκούν πολύ και συνεπάγονται την εκτεταμένη χρήση πόρων. Και όλα αυτά πριν ακόμη φτάσει η υπόθεση στην εκδίκαση όπου εκεί προκύπτουν ακόμα περισσότερα έξοδα. Το plea bargaining στοχεύει στην προτροπή όλο και περισσότερων κατηγορουμένων να δηλώνουν ένοχοι σε πρώιμο στάδιο σε υποθέσεις οικονομικού εγκλήματος κυρίως, καθώς και στη περικοπή κόστους και χρόνου που απαιτείται να δαπανηθούν για τις έρευνες που οδηγούν σε δίκης και αυτές καθ' εαυτές τις δίκης υποθέσεων απάτης.»

• Ίδετε *Σπυρίδωνα Αδάμ*, Plea bargaining στην ελληνική έννομη τάξη; Εξέταση του θεσμού και της πιθανότητας εισαγωγής του στη χώρα μας, στο διαδικτυακό τόπο <http://www.theartofcrime.gr/assets/PLEA%20BARGAINING.pdf> και, συγκεκριμένα, την υποσημείωση υπ' αρ. 1, όπου επί λέξει: «Συχνότερα στην ξενόγλωσση βιβλιογραφία γίνεται λόγος για 'εναλλακτική επίλυση (ιδιωτικών) διαφορών'. Αυτός ο όρος είναι εν μέρει ακριβέστερος από το χρησιμοποιούμενο εδώ, εν μέρει όμως και ακατάλληλος. Ακριβέστερος ως προς το ότι ο όρος προέρχεται από τα αγγλοσαξωνικά δίκαια, όπου και η ποινική δίκη δεν αποτελεί παρά μίαν ακόμη 'ιδιωτική διαφορά' επδεχόμενη 'επιλύσεως'. Ακατάλληλος όμως κρίνεται ο όρος στο επίπεδο της χρήσης του εντός της ελληνικής έννομης τάξης, αφού οι ποινικές διαδικασίες εδώ δεν αποτελούν ούτε 'διαφορές', ούτε πολύ περισσότερο προσλαμβάνουν «ιδιωτικό» χαρακτήρα. Η ποινική δίκη, λοιπόν, έχει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της και οι διάφοροι εναλλακτικοί τρόποι μόνο στην περαιώσή της μπορούν να στοχεύουν και όχι στην επίλυσή της.»

• Βλ. *Γρηγόριο Καλφάλη* ό.π. από τον οποίο αντλούμε την πληροφορία ότι στις Ηνωμένες Πολιτείες το 95% των καταδικαστικών αποφάσεων το έτος 2011 προερχόταν από την ενεργοποίηση του ποινικού συμβιβασμού, με ευτυχική συνέπεια η διαδικασία αυτή να είναι η επικρατέστερη στα εκεί ποινικά δικαστήρια. Ομοίως, ακόμη στη Γερμανία, το ίδιο έτος (: 2011) το 30% των ποινικών υποθέσεων εκκαθαρίστηκαν συμβιβαστικά, με τις ευλογίες βέβαια και των Ανωτάτων Δικαστηρίων.

• Ίδετε *Φώτη Χ. Σπυρόπουλο*, Συνδιαλλαγή δράστη – θύματος στα πλαίσια της αποκαταστατικής και συμφιλιοτικής δικαιοσύνης στο διαδικτυακό τόπο: <http://old.law.uoa.gr/crime-research/syndiallagi.pdf>.

• Ίδετε *Πόπη Παπανδρέου*, ό.π..

• Βλ. *Σπυρίδωνα Αδάμ*, ό.π., όπου επί λέξει: «Σχεδόν όλοι το ξέρουν... σχεδόν όλοι το κάνουν, μόνο που κανείς δε μιλά ανοικτά γι' αυτό. Όσο και αν δεν ήθελαν να την αναγνωρίσουν όμως, αναπόφευκτο ήταν ότι κάποια στιγμή το θέμα θα κρινόταν από τα δικαστήρια, όπως άλλωστε και έγινε.»

Η ποινική συνδιαλλαγή έχει θεσμοθετηθεί στο νόμο περί οικογενειακής βίας (Ν. 3500/2006), περί ης βλ. *Δημήτριο Ζημιανίτη*, ΠοινΔνη 2011, 1206, αλλά και στις ακόλουθες κατ' ουσίαν διατάξεις του ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου: άρθρο 122 παρ. 1 εδ. ε' ΠΚ, στο άρθρο 45 Α' ΚΠΔ, άρθρο 406 Α' παρ. 2 ΠΚ.

• Ίδετε *Άννα Ψαρούδα-Μπενάκη*, Προς ένα «Ευρωπαϊκό Δίκαιο»: Σκέψεις με αφορμή το Σχέδιο Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, ΠοινΧρ 2003, 961.

Αναφέρεται, δίκην παραδείγματος, ότι υπόθεση ιατρικής αμελείας μπορεί να διευθετηθεί με διαπραγμάτευση μεταξύ δικηγόρων με την ακόλουθη διαδικασία: Η διαπραγμάτευση εκκινεί με μίαν απλή επιστολή, προς

το νοσηλευτικό ίδρυμα, που συντάσσει ο δικηγόρος του παθόντος. Στην επιστολή περιγράφεται η αμελής ιατρική πράξη και η αντίστοιχη εξ αυτής ευθύνη και ζητείται η εύλογη αποζημίωση χωρίς αναφορά συγκεκριμένου ποσού καταρχήν. Οι διαπραγματεύσεις είναι άτυπες μεταξύ των δικηγόρων, των ιατρών και των συμβούλων των δύο πλευρών και διαρκούν για σημαντικό χρονικό διάστημα [έως και ένα (1) έτος συνήθως], πλην όμως τίθεται τις περισσότερες φορές ένα καταληκτικό χρονικό σημείο γι' αυτή. Στο διάστημα αυτό, το όχι ασήμαντο κόστος των εμπλεκόμενων παραγόντων βαρύνει την κάθε πλευρά, αυτονόητα όμως σε μικρότερο βαθμό την πλευρά του θύματος. Η διαπραγμάτευση καταλήγει συνήθως σε συμβιβασμό. Σημαντικότερος λόγος, εκτός της αβεβαιότητας του αποτελέσματος της δίκης, αποτελεί για την επίτευξη του συμβιβασμού και το πολύ μεγάλο κόστος που η διαδικασία αυτή (θα) έχει και για τις δύο (2) πλευρές σε περίπτωση προσφυγής στα δικαστήρια, το οποίο μπορεί να είναι έως και τριπλάσιο!! Η διαπραγμάτευση περατώνεται με μία χρυσή τομή, η οποία στηρίζεται σε πραγματογνωμοσύνες και εκθέσεις δικηγόρων, συμβούλων και ιατρών, εκατέρωθεν. Τονιστέον ότι οι πραγματογνώμονες ιατροί δεν διανοούνται να καλύψουν τυχόν ευθύνη συναδέλφων τους (ακόμη και εργαζομένων στην ίδια κλινική κ.τ.λ.)

• Για το ρόλο του συνηγού ιδείτε και: [α] *Χριστόφορο Δ. Αργυρόπουλο*, Ο θεσμικός ρόλος του συνηγού στην ποινική δίκη, ΠoinXp 1997 & [β] *Στυλιανό Παπαγεωργίου-Γονατά*, Ο ρόλος του συνηγού υπεράσπισης στη σημερινή εποχή, ΠoinDnh 2013, 1006, ο οποίος εύστοχα τονίζει: «δεν είναι τυχαίο άλλωστε πως ο συνήγορος, σε αντίθεση με όλες τις λοιπές δικονομικές τάξεις, μόνο στην ποινική δίκη δεν ταυτίζεται με την έννοια του πληρεξουσίου δικηγόρου (όπως στα πολιτικά, διοικητικά κ.ο.κ. δικαστήρια), αλλά με αυτή ενός συλλειτουργού-θεσμικού παράγοντα της ποινικής δικαιοσύνης, με την ιδιομορφία ότι, σε σχέση με τους λοιπούς λειτουργούς, έχει έναν αμιγώς μονόπλευρο ρόλο, αυτόν της υπεράσπισης του κατηγορουμένου.»

• Βλ. *Στυλιανό Παπαγεωργίου-Γονατά*, ό.π., ο οποίος αναφέρει ότι ο ρόλος αυτός έχει να κάνει με τη ρητή απαγόρευση της μη αποκάλυψης στο Δικαστήριο δυσμενών για τον εντολέα του στοιχείων. Βλ., σχετικά, και: [α] *Ελισάβετ Συμεωνίδου-Καστανίδου*, Η παραβίαση της επαγγελματικής εξεμύθειας από το δικηγόρο και [β] *Λάμπρο Μαργαρίτη*, Απιστία δικηγόρου, δημοσιευθέντα αμφότερα τα άρθρα στο περιοδικό Δίκαιο και Πολιτική, 1983, 7ο τεύχος, το μεν πρώτο, σελ. 119 επ. (ιδίως σελ. 128) και το δεύτερο, σελ. 129.

• Ίδείτε *Χρίστο Μυλωνόπουλο*, ό.π..

Η έννοια της ουσιαστικής (ήτοι εν τέλει δικονομικής) αλήθειας στην ποινική δίκη είναι σχετική εάν, ενδεικτικώς, μόνον, αναλογιστεί κανείς τον περιορισμό που θέτει η ΚΠΔ 261, σύμφωνα με την οποία ο ανακριτής δεν μπορεί να υποχρεώσει δημοσίους υπαλλήλους να του παραδώσουν έγγραφα που αφορούν σε διπλωματικό ή στρατιωτικό μυστικό ή αναγόμενο στην ασφάλεια του κράτους ή σε μυστικό του λειτουργήματος ή του επαγγέλματός τους και, συνεπώς, η ουσιαστική αλήθεια σε μία τέτοια περίπτωση θα μείνει γράμμα κενό, ο μόνος δε πιθανός γνώστης αυτής θα είναι ο δημόσιος υπάλληλος που έχει πρόσβαση στα έγγραφα.

Ίδείτε και: [α] *Γεώργιο Μητσόπουλο*, Θέματα γενικής θεωρίας και λογικής

του δικαίου, σελ. 47, [β] *Ulfrid Neumann*, Η Αλήθεια στο Δίκαιο. Ένας Μύθος;, ΠoinXp 2009, 577 και [γ] *Κυριάκο Κώτσογλου*, Περί της θεωρίας της μοναδικής ορθής απόφασης ή αλλιώς: reasonable minds may differ, ΠoinDnh 2011, 509.

• Ίδείτε *Χριστόφορο Αργυρόπουλο*, Η δίκαιη ποινή ως πολιτισμικό κεκτημένο, 4ο Συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων, Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 2006.

• Ίδείτε *Bernd Schunemann*, Το δικαιοφιλοσοφικό ερώτημα για τη δικαιοσύνη της ποινής, ΠoinXp 2013, 161.

• Ίδείτε *Αθανάσιο Ζαχαριάδη*, κατ' άρθρον ερμηνεία ΚΠΔ, Νομ. Βιβλιοθήκη, έκ. 2011, Β' Τόμος, σελ. 1274, άρθρο 308 Β' [όπου επί λέξει παρατηρείται: «η από πολλών ετών διαμορφωθείσα δικαστηριακή πρακτική στο χώρο των αδικημάτων οικονομικής (και όχι μόνον) φύσεως περί οικονομικής 'τακτοποιήσεως' της υποθέσεως (και της συνακόλουθης απαλλαγής του κατηγορουμένου 'ελλείψει δόλου' ή 'λόγω αμφιβολιών!') συνιστά από μόνη της ικανό λόγο να μην υποβάλει ο κατηγορούμενος αίτημα ενεργοποίησης της διαδικασίας κατά το πρώιμο στάδιο της προδικασίας, αλλά να αναμείνει το χρονοβόρο προσδιορισμό της υποθέσεως στο ακροατήριο, όπου, πλέον, να προτείνει στον ήδη εξαντλημένο και αποθαρρυσμένο από κάθε άποψη παθόντα μία συμφέρουσα για τον ίδιο ποινική διαπραγμάτευση και διευθέτηση της διαφοράς τους.», με τις περαιτέρω εκεί παραπομπές σε Νικόλαο Ανδρουλάκη, Αργύριο Καρρά και Αδάμ Παπαδαμάκη.

• Βλ. *Σπυρίδωνα Αδάμ*, ό.π..

• Ίδείτε σχετικά: [α] *Χριστόφορο Αργυρόπουλο*, Ο θεσμικός ρόλος του συνηγού στην ποινική δίκη, ΠoinXp 1997, 929 & [β] *Κρίτωνα Κοκκινάκη*, Η απιστία δικηγόρου, σελ. 120 επ..

• Όπως πολύ εύστοχα επισημαίνει ο Κωνσταντίνος Φράγκος. Ίδείτε, ειδικότερα, σε Κώδικα Ποινικής Δικονομίας Κωνσταντίνου Φράγκου, Ερμηνεία και πρόσφατη νομολογία Αρείου Πάγου κατ' άρθρο, εκδ. Σάκκουλα 2011, σελ. 668.

• Ίδείτε *Σπυρίδωνα Αδάμ*, ό.π., όπου περαιτέρω παραπομπή στο εμπειριστατωμένο άρθρο του *Stephanos Bibas*, Plea Bargaining Outside The Shadow Of Trial, Harvard Law Review Vol. 117 June 2004, σε σχέση με τις διάφορες εξω-νομικές / ψυχολογικές διαστάσεις του plea bargaining. Σημειώνουμε πως ο Άρειος Πάγος ταυτίζει την έννοια του ατιμώρητου με αυτή του αθώου.

Οι άλλες τρεις επιλογές είναι: αθώος, ότι έχει ήδη κριθεί η υπόθεση με αθωωτική ή καταδικαστική κρίση δικαστηρίου (δεδικασμένο) ή αθώος λόγω παράνοιας (insanity).

• Ίδείτε Legal dictionary Charalampos Stamelos & Despina Chatzimanoli, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

• Κατά την απολογία του στην κλασική διαδικασία ο κατηγορούμενος καλείται να επιλέξει μεταξύ 3 δυνατοτήτων. Ίδείτε: *Αριστομένη Τζαννέτη*, Αναλήθης άρνηση της κατηγορίας και απαγόρευση αυτοενοχοποίησης (με αφορμή το υπ' αριθμ. 4111/2003 Βούλευμα Συμβουλίου Πλημ/κών Αθηνών), ΠoinXp 2004, σελ. 764.

• *Σπυρίδωνα Αδάμ*, ό.π..

• Ίδείτε *Κωνσταντίνο Τσάτσο*, Η ζωή σε απόσταση.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗΣ (PLEA BARGAINING) ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Αδάμ Χ. Παπαδαμάκης
*Καθηγητής Νομικής Σχολής
Α.Π.Θ., Δικηγόρος*

Ι Ο πυρήνας του συνεδρίου τοποθετείται στην αναζήτηση εναλλακτικών μορφών περάτωσης της ποινικής διαδικασίας με ιδιαίτερη έμφαση στην ποινική διαπραγμάτευση. Ήδη στην κατεύθυνση αυτή κινείται η διάταξη του αρ. 308B ΚΠΔ (:ικανοποίηση του παθόντος), η οποία εγγράφεται ως εναλλακτική διαδικασία απονομής της ποινικής διαδικασίας. Η εν λόγω νέα ρύθμιση υπακούει στις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης αλλά και στην αναγκαιότητα αποσυμφόρησης της ποινικής ύλης. Υπό τα δεδομένα αυτά η αδυναμία του παραδοσιακού συστήματος ποινικής δικαιοσύνης να αφομοιώσει και να επεξεργαστεί την υπερτροφική δικαστική ύλη είναι ο παράγων που συμβάλλει στην υιοθέτηση μορφών ποινικής συνδιαλλαγής. Όπως ήδη έγινε γνωστό, τώρα κυοφορείται νομοθετικά και ένα διευρυμένο νομικό πλαίσιο διαπραγμάτευσης με τον Εισαγγελέα, τόσο στα πλημμελήματα όσο και σε κάποια κακουργήματα (αρμοδιότητας Μονομελούς Εφετείου και για όσα τιμωρούνται με ποινή κάθειρξης μέχρι δέκα χρόνια). Εδώ ο εισαγγελέας στο πλαίσιο της διαπραγμάτευσης, με την παρουσία συνηγόρων, καταλήγει σε ένα ύψος ποινής και το δικαστήριο επικυρώνει το σχετικό πρακτικό μαζί και την ποινή.

ΙΙ Είναι γεγονός ότι η επιτάχυνση της ποινικής δικαιοσύνης για δεκαετίες τώρα αποτελεί προσφιλή στόχο του νομοθέτη, ο οποίος ωστόσο με ασυντόνιστα και ετερόκλητα νομοθετήματα επιχειρεί να δώσει λύση

στην παρατηρούμενη καθυστέρηση της παραγωγής δικαιοδοτικού έργου. Το πρόβλημα όμως υφίσταται και εντείνεται, ακριβώς γιατί η επιτάχυνση τείνει να προσλάβει χαρακτηριστικά αυτοσκοπού, ενώ εκείνο που θα απαιτούσε κανείς είναι η εξασφάλιση βέλτιστης σχέσης μεταξύ ταχύτητας και ποιότητας. Με τους όρους αυτούς η αναζήτηση θεσμών ποινικής συνδιαλλαγής και διαπραγμάτευσης φαίνεται να συνιστά χειρονομία επιβίωσης της ποινικής δικαιοσύνης. Αυτό, υπό μία έννοια, φαίνεται αναπόφευκτο, αν συνεκτιμηθεί κανείς τις περιορισμένες αντοχές και δυνατότητες της ποινικής δικαιοσύνης, το γεγονός ότι η διαχείριση του «εγκλήματος» υπερβαίνει τις υφιστάμενες δικαιοδοτικές λειτουργίες, το ότι οι εκκρεμείς ποινικές υποθέσεις συχνά καταλήγουν σε ατιμωρησία, ο όγκος δουλειάς δημιουργεί αφόρητη επιβάρυνση των δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργιών, ενώ και η απώλεια χρόνου για τους διαδίκους, μάρτυρες, δικηγόρους και αστυνομικούς είναι μια παράμετρος που λειτουργεί διαλυτικά για τη δημόσια εικόνα της ποινικής δίκης.

Έτσι φαίνεται να εκλύεται ένα είδος συντηρητικής αδράνειας του ποινικού δικαίου, η οποία θέτει σε δοκιμασία τη «δίκαιη δίκη», όπως την καθιερώνει η ΕΣΔΑ, ενώ και το ίδιο το κράτος δικαίου υπό τις συνθήκες αυτές δεν επαληθεύει τον εγγυητικό ρόλο του. Με την ποινική διαπραγμάτευση πράγματι απελευθερώνεται δικαστικός χρόνος και ενισχύονται οι σκοποί της ποινής, αφού ένας μεγάλος όγκος ποινικών υποθέσεων θα «κλείσει» με μια μικρή ή μεγάλη ποινή. Γιατί πιστεύω ότι ένας τέτοιος στόχος όχι μόνο θα ανένωνε το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης αλλά και θα έβγαζε το ποινικό δίκαιο από τα αδιέξοδά του. Ίσως ως νομικοί θλιβόμαστε να προσυπογράψουμε τη χρεωκοπία ενός συστήματος ποινικής δικαιοσύνης στο οποίο έχουμε εθιστεί και μας βολεύει. Όμως η υφή, τα όρια και το μέγεθος του εγκλήματος έχουν αλλάξει δρα-

ματικά και σε βαθμό που το σύστημα της ποινικής καταστολής να εμφανίζει αδυναμία και ίσως ανεπάρκεια στην αντιμετώπισή του.

III Βέβαια δεν λείπουν οι εύλογες και τεκμηριωμένες επιφυλάξεις σε σχέση με την «ανασύνθεση» της ποινικής δίκης και τον διεμβολισμό της με στοιχεία ξένα προς τη φυσιολογία της ως κλάδου του «αυστηρού» δημόσιου δικαίου. Ειδικότερα γίνεται λόγος για «ιδιωτικοποίηση» του ποινικού δικαίου, καθώς παρακάμπτονται παραδοσιακοί κανόνες της δίκης ενώ υποχωρεί και η αναζήτηση της ουσιαστικής αλήθειας ως σκληρός πυρήνας της ποινικής διαδικασίας. Κατ' αυτό τον τρόπο αναδύεται μια αντίληψη ποινικής διευθέτησης και πρακτικής διεκπεραίωσης του εγκλήματος. Είναι ανάγκη, ωστόσο, να τονιστεί ότι η αναζήτηση μορφών διαπραγμάτευσης στην ποινική δίκη δεν υποδηλώνει τον «επικήδειο θρήνο» της παραδοσιακής δικαιοσύνης αλλ' ούτε και συνιστά τον «αναστάσιμο ευαγγελισμό» μοντέλων ελκυστικής διαπραγμάτευσης. Θα πρέπει κατ' αρχάς να μετρηθεί με σωστό και αντικειμενικό τρόπο η παθογένεια στη διαχείριση της ποινικής ύλης και να εξαχθούν συμπεράσματα για την αιτία της καθυστερημένης απονομής της δικαιοσύνης. Με βάση αυτά τα συμπεράσματα μπορεί φυσικά να συζητηθεί η υιοθέτηση μιας μορφής ποινικής διαπραγμάτευσης όχι εν θερμώ ούτε και ως πρόεκταση πολιτισμικής εξαθλίωσης και υποβιβασμού αλλά με σεβασμό στις εγγυήσεις του τεκμηρίου αθωότητας και της δίκαιης δίκης.

IV Ο απολογισμός της ποινικής συνδιαλλαγής του αρ. 308B ΚΠΔ υπήρξε μάλλον ισχνός και φτωχός. Σε αυτό φαίνεται να συνέβαλε και η μη εξοικείωση του πολίτη, ίσως και του συνηγόρου του, σε μια κουλτούρα διαπραγματευτικής-συναινετικής συμπεριφοράς,

Το μοντέλο ποινικής δίκης που γνωρίζουμε, με τις προωθημένες δικαιοκρατικές αρχές, βρίσκεται αντιμέτωπο με περίπλοκη και συχνά δύσκαμπτη ποινική ύλη. Και, ενώ υπερτερεί στη διασφάλιση της ατομικότητας, υποδείπειται στην κοινωνιοκεντρική αντίληψη της εμπέδωσης κοινωνικής ειρήνης. Πολλά εξελίσσονται και η διαπραγματευτική δικαιοσύνη φαίνεται να ικανοποιεί τα κοινωνιοκεντρικά χαρακτηριστικά της ποινικής δικαιοσύνης

ενώ σημαντικό ρόλο συνεχίζει να παίζει στα ποινικά ακροατήρια και το «σύνδρομο των συμβιβασμένων υποθέσεων». Από την άποψη αυτή η νέα ρύθμιση για ποινική διαπραγμάτευση (σε όλα τα πλημμελήματα και σε κάποια κακούργηματα) έρχεται ως εναλλακτικό μέσο ποινικής διαδικασίας σε μια δικαιοδοτική «κατάσταση ανάγκης», η οποία προκύπτει από έναν όγκο εκκρεμών ποινικών υποθέσεων που έχει προσλάβει απειλητικές διαστάσεις. Η ρύθμιση περί διαπραγμάτευσης, ενώ έχει το στοιχείο του ορθολογισμού, εντούτοις έτσι διατυπωμένη, δεν είναι βέβαιο ότι προκύπτει από μετρήσιμα μεγέθη που αναφέρονται στην παθογένεια της ποινικής διαδικασίας. Έπειτα εγείρονται αντιρρήσεις συνταγματικής τάξεως (αρ. 96§1 Συντ) σε σχέση με την αρμοδιότητα του εισαγγελέα να καθορίζει την επιβλητέα ποινή και το δικαστήριο απλώς να εξαντλεί τη δικαιοδοσία του στην επικύρωση του πρακτικού διαπραγμάτευσης. Ουδείς αμφισβητεί τη θεσμική αρτιότητα και τη λειτουργική αμεροληψία του εισαγγελέα ως δικαστικού λειτουργού. Άλλο τόσο φυσικά δεν πρέπει να παραγνωρίζεται η σαφής θέση του Συντάγματος για κολασμό των εγκλημάτων μόνο από δικαστήριο. Εξάλλου, αν σε ένα κακούργημα (για το οποίο δεν συντρέχει η ανάγκη περιουσιακής αποκατάστασης) ενώ υπάρχει και πλήρης (απόλυτη) απόδειξη, με τη διαπραγμάτευση τι αλήθεια επιτυγχάνεται; Δεν πρέπει περαιτέρω να μείνει απαρατήρητο το αποτέλεσμα μελέτης, σύμφωνα με την οποία οι αθώοι κατηγορούμε-

νοι αποφεύγουν κατ' εξοχήν να διακινδυνεύουν! (είναι «highly risk averse»). Σε μια τέτοια περίπτωση η διαπραγμάτευσή τους οφείλει να υποδηλώνει άραγε και ομολογία ενοχής;

Όλα αυτά βέβαια συνιστούν ωφέλιμες επισήμανσεις προς την κατεύθυνση της βελτίωσης και όχι της ακύρωσης της τυχόν υιοθέτησης του θεσμού της ποινικής διαπραγμάτευσης. Το μοντέλο ποινικής δίκης που γνωρίζουμε, με τις προωθημένες δικαιοκρατικές αρχές, βρίσκεται αντιμέτωπο με περίπλοκη και συχνά δύσκαμπτη ποινική ύλη. Και, ενώ υπερτερεί στη διασφάλιση της ατομικότητας, υπολείπεται στην κοινωνιοκεντρική αντίληψη της εμπέδωσης κοινωνικής ειρήνης. Πολλά εξελίσσονται και η διαπραγματευτική δικαιοσύνη φαίνεται να ικανοποιεί τα κοινωνιοκεντρικά χαρακτηριστικά της ποινικής δικαιοσύνης. Σε συνάρτηση προς τα ήδη αναφερθέντα, είναι ανάγκη να επισημανθεί και η λανθάνουσα υποχώρηση του «τεκμηρίου αθωότητας», το οποίο τείνει να μεταλλαχθεί σε «τεκμήριο ενοχής». Και, φυσικά, όσο υποχωρεί το τεκμήριο αθωότητας, τόσο διευρύνεται και η ανάγκη για αναγνώριση μορφών διαπραγματευτικής δικαιοσύνης. Θα πρέπει, λοιπόν, να προλάβουμε τις εξελίξεις, να δούμε το δάσος και όχι μόνο το δέντρο και, κυρίως, να κατανοήσουμε το αποτέλεσμα και όχι να αναλισκόμεθα στη συζήτηση για το αποτέλεσμα. Η διαπραγματευτική δικαιοσύνη είναι κατά βάση μορφή παιδευτικής δικαιοσύνης, καθώς δεν προϋποθέτει την ανιδιοτέλεια της δικαιοσύνης, αλλά ούτε

και την ουδετερότητα της ποινικής αξίωσης της πολιτείας. Πόσοι, λοιπόν, είναι έτοιμοι να φθάσουν σε ένα τέτοιο αποτέλεσμα;

Το κείμενο στηρίζεται στις προφορικές σκέψεις που διατύπωσα κατά τη συζήτηση (στρογγυλή τράπεζα) στο συνέδριο που διοργανώθηκε στη Θεσσαλονίκη (31 Ιανουαρίου-1 Φεβρουαρίου 2014) από την Ένωση Εισαγγελέων Ελλάδος, την Ένωση Ελλήνων Ποινολόγων και τον Δικηγορικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης.

Πηγές

- Βλ. Χ. Μυλωνόπουλου, Η «ικανοποίηση του παθόντος» και η «ποινική συνδιαλλαγή» στο ν. 3904/2010, ΠοινΔικ2011.53 επ., Κ. Παπαδόπουλου., Διαδικασίες ποινικής επιτάχυνσης στην Ε.Ε. και ο ν. 3904/2010, ΠοινΔικ 2011.68 επ., Παπαδαμάκη, Ποινική δικονομία, ΣΤ' εκδ., 2013, σελ. 408 επ., Ashworth, Sentencing and Criminal Justice, 1992, σελ. 280 επ. Πρόκειται για δύο νέες διατάξεις του ΚΠΔ (αρ. 45B και 45Γ) που προτείνονται από την επιτροπή αναμόρφωσης του ΚΠΔ (υπό τον καθηγητή Λ. Μαργαρίτη)
- Βλ. Παπαδαμάκη, Όψεις αποδόμησης της Ποινικής Δικονομίας και τάσεις καθιέρωσης παράπλευρης Δικονομίας: «Ειδικές (παρα)δικονομικές ρυθμίσεις» Πρακτικά 5ου Συνεδρίου Ένωσης Ελλήνων Ποινολόγων, 2010, σελ. 9 επ.
- Βλ. Χ. Μυλωνόπουλου, Ο θεσμός της [ποινικής] διαπραγμάτευσης (plea bargaining). Σκέψεις για τη θεωρητική θεμελίωση και την ποινική λειτουργία του, ΠοινΧρον 2013.81 επ.
- Βλ. Ν. Ανδρουλάκη, Επιτάχυνση της προδικασίας στην ποινική δίκη – με κάθε κόστος; ΠοινΧρον 2011.161 επ. (166). Επίσης Kühne, Strafprozessrecht, 8η εκδ. 2010, σελ. 455.
- Βλ. Μυλωνόπουλου, ό.α.π., σελ. 82.
- Βλ. Ανδρουλάκη, ό.π., σελ. 166.
- Βλ. σχετ. Σταμάτη, Ο εισαγγελικός θεσμός, η διαμόρφωσή του και η λειτουργική του αρμοδιότητα, ΠοινΧρον 1980.609 επ., Παπαδαμάκη, ό.π., σελ. 116 επ.
- Βλ. σχετ. Μυλωνόπουλου, ό.π., σελ. 84.
- Βλ. σχετ. Μυλωνόπουλου, ό.π., σελ. 88.
- Αυτό εκδηλώνεται ιδίως μέσω της δημαγωγίας και της αισθηματολογικής διάχυσης για μια οποιαδήποτε τιμωρία! Βλ. σχετ. Ι. Μανωλεδάκη, Η απονομή δικαιοσύνης σε περίοδο κρίσης, 2006, σελ. 69 επ., 77 επ.
- Βλ. Μυλωνόπουλου, ό.π., σελ. 84.
- Βλ. Παπαδαμάκη, Ποινική Δικονομία, ό.π., σελ. 411.

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΕΣ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ:

Ψηφίσαντες και ΜΗ ψηφίσαντες σημειώσατε x

34

Γιάννης Προυσαλιάδης,
Δικηγόρος

Οι εκλογές στο Δ.Σ.Θ. έγιναν και φέτος σε δύο γύρους και συγκεκριμένα στον πρώτο γύρο, στις 23-24/02/2014, ο Ν. Βαλεργάκης, ως επικεφαλής του Συνδυασμού «Δικηγορική Πρωτοπορία», έλαβε από την προεδρική κάλπη 1.010 ψήφους (25,48%), ενώ η Γιάννα Παναγοπούλου, ως επικεφαλής του Συνδυασμού «Ανοιχτοί Ορίζοντες», έλαβε 616 ψήφους (15,54%). Οι δύο υποψήφιοι άφησαν εκτός μάχης, τον υποστηριζόμενο από το ΣΥΡΙΖΑ Χρήστο Μπακέλλα, ο οποίος συγκέντρωσε 577 ψήφους (14,56%).

Η συμμετοχή στον α' γύρο ανήλθε σε ποσοστό 67,16% (4.251 ψηφίσαντες, επί συνόλου 6.323 εγγεγραμμένων μελών), ενώ η συμμετοχή στο β' γύρο, στις 2 και 4/03/2014 κινήθηκε σε

απογοητευτικά επίπεδα καθώς το ποσοστό συμμετοχής κατάντησε να είναι 50,36% (6.323 εγγεγραμμένα μέλη, 3.184 ψηφίσαντες, 3.139 Μη ψηφίσαντες)! Στο β' γύρο ο πρώην και νυν πρόεδρος του Δ.Σ.Θ. Ν. Βαλεργάκης έλαβε 1.413 ψήφους, δηλαδή ποσοστό 50,77% έναντι 1.370 ψήφων, δηλαδή ποσοστό 49,23% που έλαβε η Γιάννα Παναγοπούλου, ενώ τα άκυρα/λευκά ανήλθαν στα 401. Ο Νίκος Βαλεργάκης επανεξελέγη οριακά πρόεδρος του Συλλόγου, για 4ετή πλέον, σύμφωνα με το νέο Κώδικα Δικηγόρων θητεία.

Αν δεν αλλάξει η εκλογική συμπεριφορά μας, ο Πρόεδρος του Συλλόγου μας θα συνεχίσει να εκλέγεται με θετική ψήφο από το 1/4 του συνόλου των μελών μόνο!!!

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Α' ΓΥΡΟΥ

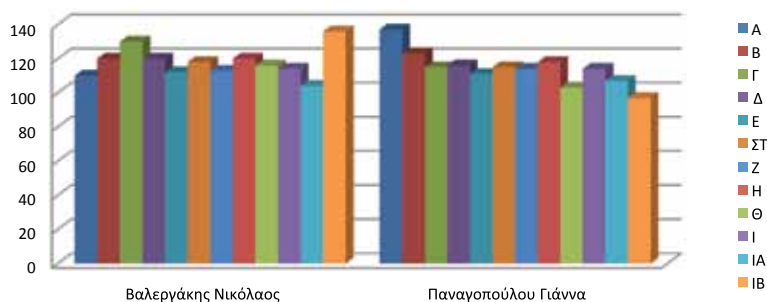
ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΤΜΗΜΑΤΑ													Συνολο	Ποσοστό
	A	B	Γ	Δ	E	ΣΤ	Z	H	Θ	I	ΙΑ	ΙΒ			
Βαλεργάκης Νικόλαος	89	93	85	71	77	92	83	100	69	81	68	102	1010	25.48%	
Παναγοπούλου Γιάννα	56	62	56	49	55	35	55	62	43	52	43	48	616	15.54%	
Μπακέλλας Χρήστος	52	50	44	50	43	56	43	38	43	53	45	60	577	14.56%	
Βάρδας Χρήστος	33	51	31	36	33	31	36	29	47	45	35	39	446	11.25%	
Τζαμαδάνης Γεώργιος	20	31	33	31	30	45	27	33	30	26	40	25	371	9.36%	
Μπιλίσσης Αντώνιος	37	24	37	41	29	21	37	20	35	25	34	24	364	9.18%	
Μαυρίδης Στυλιανός	16	18	31	27	24	34	27	31	24	26	31	26	315	7.95%	
Ματσιώρης Βασίλειος	16	8	19	15	9	15	16	12	17	20	17	19	183	4.62%	
Νιφλής Πάρις	8	8	7	12	9	7	8	5	3	8	3	4	82	2.07%	
ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	527	527	526	524	527	527	527	527	525	527	527	533	6324		
ΨΗΦΙΣΑΝ	344	368	362	354	335	365	352	350	340	363	344	374	4251	100.00%	
ΑΚΥΡΑ	17	23	19	22	26	29	20	20	29	27	28	27	287	6.75%	
ΕΓΚΥΡΑ	327	345	343	332	309	336	332	330	311	336	316	347	3964	93.25%	

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Β' ΓΥΡΟΥ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΤΜΗΜΑΤΑ												Σύνολο	Ποσοστό %
	A	B	Γ	Δ	E	ΣΤ	Z	H	Θ	I	ΙΑ	ΙΒ		
Βαλεργάκης Νικόλαος	110	120	130	120	112	118	113	120	116	114	104	136	1413	50,77%
Παναγοπούλου Γιάννα	137	123	115	116	111	115	114	118	103	114	107	97	1370	49,23%
ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	527	527	526	524	527	527	527	527	524	527	527	533	6323	
ΨΗΦΙΣΑΝ	272	279	268	271	261	270	262	267	252	267	241	274	3184	50,36%
ΑΚΥΡΑ / ΛΕΥΚΑ	25	36	23	35	38	37	35	29	33	39	30	41	401	12,59%
ΕΓΚΥΡΑ	247	243	245	236	223	233	227	238	219	228	211	233	2783	87,41%

35

Εκλογές Δ.Σ.Θ. β' γύρος

Εκλογές Δ.Σ.Θ. β' γύρος

Οι Συνδυασμοί και οι υποψήφιοι των Συνδυασμών έλαβαν:

ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΥΝΔΥΑΣΜΩΝ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΤΜΗΜΑΤΑ												Σύνολο	Ποσοστό	Σύμβουλ. Α' καταν	Υπόλοιπο ψήφων	Σύμβουλ. Β' καταν	Σύνολο Συμβουλ
	A	B	Γ	Δ	E	ΣΤ	Z	H	Θ	I	ΙΑ	ΙΒ						
ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΗ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ Βαλεργάκης Νικόλαος	83	101	95	91	88	90	102	93	85	87	62	97	1074	26.22%	6	48	0	6
ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΡΕΥΜΑ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ Βάρδας Χρήστος	51	62	49	46	49	62	49	61	50	69	64	50	662	16.16%	3	149	1	4
ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΗ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ Μπακέλλας Χρήστος	53	44	40	44	44	54	38	44	40	46	40	48	535	13.06%	3	22	0	3
ACTUS Μαυριδής Στυλιανός	23	30	46	37	30	39	38	37	31	37	36	40	424	10.35%	2	82	1	3
ΑΝΟΙΧΤΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ Παναγοπούλου Γιάννα	44	45	32	33	29	19	30	39	34	26	36	26	393	9.59%	2	51	1	3
ΕΠΙΛΟΓΗ ΠΡΑΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΚΗΓΟΡΙΑ Μπιλιλής Αντώνιος	30	21	37	35	29	27	32	26	34	29	34	33	367	8.96%	2	25	0	2
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ Τζαμαδάνης Γεώργιος	18	30	31	24	34	36	24	25	33	26	36	28	345	8.42%	2	3	0	2
ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ Μασσιώρης Βασίλειος	19	10	9	15	12	21	21	11	17	20	15	20	190	4.64%	1	19	0	1
ΚΙΝΗΣΗ ΕΘΝΙΚΙΣΤΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ	7	12	14	11	9	6	8	5	6	7	9	12	106	2.59%	0	0	0	0
ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	527	527	526	524	527	527	527	527	525	527	527	533	6324					
ΨΗΦΙΣΑΝ	345	368	362	354	335	365	352	350	340	363	344	374	4252	100.00%				
ΑΚΥΡΑ	17	13	9	18	11	11	10	9	10	16	12	20	156	3.67%				
ΕΓΚΥΡΑ	328	355	353	336	324	354	342	341	330	347	332	354	4096	96.33%	21	399	3	24

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ

36

Χριστόφορος Κοσμίδης
Αρεοπαγίτης

Προδιάθεση

Πριν από αρκετά χρόνια, όταν κάποιος συνεργάτης μετέφερε στη Διεύθυνση της ΕΣΔι¹ την ιδέα ενός γάλλου συναδέλφου², να διοργανώσουμε ένα ελληνογαλλικό συνέδριο για ζητήματα Επιθεώρησης, εισέπραξε την απάντηση ότι «τα ζητήματα της Επιθεώρησης δεν έχουν καμιά σχέση με το εκπαιδευτικό έργο της Σχολής». Και, επειδή ο συνεργάτης ήταν λίγο επίμονος, βρέθηκε ο ίδιος εκτός Σχολής. Βλέπετε, όμως, ότι οι καιροί αλλάζουν. Ή, μάλλον, ότι τα πράγματα ωριμάζουν!

Υπήρχε και εξακολουθεί να υπάρχει ένα βασικό ερώτημα: «Πόσο αποτελεσματική είναι η λειτουργία της δικαιοσύνης μέσα σ' ένα κράτος δικαίου;» Στο δικό μας χώρο, ακόμη και οι πιο αισιόδοξοι παρατηρητές δίνουν την απάντηση ότι «η αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης βρίσκεται σε πολύ χαμηλό επίπεδο.» Τι φταίει γι' αυτό;

¹ Η γνωστή συντομογραφία της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργιών.

² Της Sylvie Ceccaldi - Geubel, που από τη διεύθυνση επιμόρφωσης και διεθνών σχέσεων της γαλλικής σχολής δικαστών (ENM) είχε μεταπηδήσει στην εκεί υπηρεσία επιθεώρησης των Δικαστηρίων. Στη Γαλλία, η Επιθεώρηση των δικαστηρίων λειτουργεί ως αυτοτελής υπηρεσία στο πλαίσιο του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου, το οποίο, επίσης, λειτουργεί ως ανεξάρτητη αρχή που δεν έχει αμιγώς δικαστική σύνθεση και συμπαρίσταται τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κατά την εγγυητική του λειτουργία υπέρ της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης (άρθρο 64 του ισχύοντος Συντάγματος της Γαλλικής Δημοκρατίας).

Έχουμε συνηθίσει, όταν αναζητούμε ευθύνες για δυσλειτουργίες γενικής φύσεως, να αποφαινόμαστε, με ευκολία, ότι «φταίει η Πολιτεία, που δεν δημιουργεί τις αναγκαίες υποδομές, για ένα καλύτερο αποτέλεσμα.» «Πολιτεία», όμως, είμαστε όλοι όσοι διαχειριζόμαστε ένα μικρό ή μεγαλύτερο κομμάτι ευθύνης για τα κοινά και, με τον τρόπο αυτό, συμβάλλουμε, λίγο ή πολύ, στη λειτουργία του πολιτεύματος: από τον κάθε υπουργό μέχρι τον τελευταίο ψηφοφόρο.

Η δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστές³. Κατά συνέπεια, άσχετα προς την επάρκεια ή την ανεπάρκεια των υποδομών, οι δικαστές δεν μπορούμε να αποποιηθούμε το μερίδιο της ευθύνης για τη μικρή αποτελεσματικότητα της τρίτης Λειτουργίας. Δεν φταίμε για όλα εμείς! Αλλά θα ήταν κοντόφθαλμο το να επιμείνουμε στο ότι φταίνει μόνο κάποιος άλλος. Γίνεται, έτσι, φανερό ότι, μεταξύ πλειόνων προσπαθειών, η αντικειμενική αξιολόγηση των δικαστικών λειτουργιών αποτελεί μια διαδικασία πιστοποίησης, θετικής ή αρνητικής, της αποτελεσματικότητας της δικαιοσύνης. Η ευθύνη μας, σε σύνδεση με το γενικό θέμα του παρόντος προγράμματος επιμόρφω-

³ Όπου ο όρος αυτός διατυπώνεται χωρίς πρόσθετο προσδιορισμό, υποδηλώνει όχι μόνο τους δικαστές των πολιτικών - ποινικών δικαστηρίων, αλλά και τους εισαγγελείς.

σης, έγκειται στο πώς μπορούμε να βελτιώσουμε το ισχύον σύστημα αξιολόγησης των δικαστικών λειτουργιών.

Για να βελτιώσουμε το οποιοδήποτε σύστημα, πρέπει να έχουμε εντοπίσει τις αδυναμίες του. Και, βέβαια, πρέπει να θέλουμε να το βελτιώσουμε. Διότι, εφ' όσον μας βολεύει η τυχόν υπολειτουργία του, δεν υπάρχει λόγος να συζητάμε για βελτίωση. Μια αντικειμενική αξιολόγηση, προσανατολισμένη πάντοτε στην αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης, προϋποθέτει ένα αξιόπιστο σύστημα Επιθεώρησης, το οποίο, χωρίς συναισθηματισμούς και ισοπεδωτικές πρακτικές, είναι σε θέση να προωθή τους επαρκείς και να αποβάλλει τους ανεπαρκείς.

Για το ζήτημα αυτό, λοιπόν, μου ανατέθηκε να διατυπώσω κάποιες σκέψεις⁴, οι οποίες προήλθαν από την εμπειρία, που απέκτησα κατά το προηγούμενο δικαστικό έτος⁵. Πρόκειται για προσωπικές απόψεις, οι οποίες δεν απηχούν θέσεις ούτε της Σχολής ούτε της δικαστικής ηγεσίας. Παρά ταύτα, ίσως μπορούν να αποτελέσουν αφορμή για κάποιον προβληματισμό. Για κάποιο διάλογο, από τον οποίο ενδέχεται να έρθει μια μικρή βελτίωση. Όστε να έχουμε πιο αξιόπιστα αποτελέσματα και περισσότερη δικαιοσύνη για τους καλούς δικαστές.

Για το νομοθετικό πλαίσιο της αξιολόγησης των δικαστικών λειτουργιών

Στη διάταξη του άρθρου 87 παρ.3 του Συντάγματος ορίζεται ότι «Η Επιθεώρηση των τακτικών δικαστών ενεργείται από δικαστές ανώτερου βαθμού καθώς και από τον Εισαγγελέα και τους αντεισαγγελείς του Αρείου Πάγου, των δε εισαγγελέων από αρεοπαγίτες και εισαγγελείς ανώτερου βαθμού, σύμφωνα με τους ορισμούς του νόμου». Η διατύπωση αυτή εμφανίζει δύο αδυνα-

μίες. Πρώτα δίνει την εσφαλμένη εντύπωση ότι η Επιθεώρηση αναφέρεται μόνο στους δικαστές και εισαγγελείς της πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης. Ενώ από τις διατάξεις του «Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών»⁶ καθίσταται σαφές ότι επιθεωρούνται και όλοι οι δικαστές της διοικητικής δικαιοσύνης⁷. Και έπειτα, δημιουργεί κάποιο πρόβλημα στους δικαστές της καθημένης δικαιοσύνης, στην έκταση που επιτρέπει την Επιθεώρησή τους και από αντεισαγγελείς του Αρείου Πάγου. Παρά το γεγονός ότι το πρόβλημα αυτό έχει αμβλυνηθεί με τις τροποποιήσεις, που εν τω μεταξύ επήλθαν στις διατάξεις του ΚΟΔΚαΔΛ⁸, νομίζουμε ότι, σε μια μελλοντική αναθεώρηση, θα ήταν σκόπιμο να μελετηθεί η αναμόρφωση του άρθρου 87 παρ.3 του Συντάγματος πάνω στην ακόλουθη βάση: «Η Επιθεώρηση των δικαστικών λειτουργιών όλων των κλάδων διενεργείται από δικαστικούς λειτουργούς ανώτερου βαθμού του αυτού κλάδου, σύμφωνα με τους ορισμούς του νόμου. Ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου δύναται να επιθεωρεί όλους τους δικαστικούς λειτουργούς της πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης». Πριν από το διορισμό, η αξιολόγηση των δικαστικών λειτουργιών γίνεται στο πλαίσιο της δικαστικής εκπαίδευσης, κατά τις διάφορες φάσεις αυτής και με ποικίλους τρόπους, όπως ειδικότερα προβλέπεται από τις διατάξεις του οργανικού νόμου για την ΕΣΔΙ⁹. Μετά το διορισμό, η αξιολόγηση γίνεται στο πλαίσιο της τακτικής, ετήσιας Επιθεώρησης, που διενεργείται σύμφωνα με τις διατάξεις

6 Του ν. 1756/1988, όπως έχει τροποποιηθεί έκτοτε κατ' επανάληψη και ισχύει σήμερα. Στο εξής αναφέρεται με τη συντομογραφία ΚΟΔΚαΔΛ.

7 Άρθρο 82 του ΚΟΔΚαΔΛ, που ρυθμίζει αναλυτικά τα ζητήματα της επιθεώρησης στο Συμβούλιο της Επικρατείας, στο Ελεγκτικό Συνέδριο και στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια.

8 Σύμφωνα με το άρθρο 81 παρ.1 του ΚΟΔΚαΔΛ, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 102 του ν. 4055/2012, οι αντεισαγγελείς του Αρείου Πάγου ορίζονται ως επιθεωρητές μόνο στις Γ', Δ' και Η' περιφέρειες επιθεώρησης, στις οποίες περιλαμβάνονται μόνο συγκεκριμένες εισαγγελίες και οι σ' αυτές υπηρετούντες εισαγγελικοί λειτουργοί.

9 Του ν. 3689/2008, με τίτλο «Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργιών και άλλες διατάξεις», όπως έχει τροποποιηθεί προεκόντως με το ν. 3910/2011 και ισχύει σήμερα. Στο εξής αναφέρεται με τη συντομογραφία ΟργΝΕΣΔΙ. Σχετικά με την αξιολόγηση είναι τα παρακάτω άρθρα του ΟργΝΕΣΔΙ, με τους αντίστοιχους τίτλους: 13 Βαθμολόγηση υποψηφίων, 19 παρ.3, 4 και 5 Πρώτο στάδιο κατάρτισης, 21 Αξιολόγηση κατά το δεύτερο στάδιο κατάρτισης, 22 Εξετάσεις αποφοίτησης, 23 Πίνακες επιτυχόντων, 26 Αξιολόγηση κατά την πρακτική άσκηση, 27 Αξιολόγηση ήθους και συμπεριφοράς και 28 Καθορισμός σειράς στους πίνακες αρχαιότητας. Επί πλέον, άρθρο 76 παρ.1 και 2 του ΚΟΔΚαΔΛ, εν όψει του διορισμού των παρέδρων πρωτοδικείου ή εισαγγελίας, όπου η αξιολόγηση γίνεται από το οικείο συμβούλιο εφετών.

4 Πολλές από τις σκέψεις, που ακολουθούν, είχαν αναπτυχθεί από το συντάκτη της παρούσας, στο συνέδριο της Εταιρίας Δικαστικών Μελετών, που έγινε στο ξενοδοχειακό συγκρότημα «Costa Navarino», στην Πύλο της Μεσσηνίας, σε συνεργασία με το Δικηγορικό Σύλλογο Καλαμάτας, την 18η και 19η Οκτωβρίου 2013, με το γενικό θέμα: «Συνταγματική Αναθεώρηση και Δικαστική Εξουσία». Η εισήγηση εκείνη δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Συνήγορος», που εκδίδεται από τη «Νομική Βιβλιοθήκη», τεύχος 100/2013 σελ. 36.

5 Ως επιθεωρητής στη 9' περιφέρεια Επιθεώρησης, που περιλαμβάνει τα Εφετεία Θεσσαλονίκης, Θράκης και Δυτικής Μακεδονίας και τα υπ' αυτά 18 Πρωτοδικεία, με οιονεί «έδρα» το αποκεντρωμένο γραφείο επιθεώρησης που λειτούργησε στο Εφετείο Θεσσαλονίκης (βλ. άρθρο 81 παρ.1 και 3 του ΚΟΔΚαΔΛ).

των άρθρων 80 έως 89 του ΚΟΔΚαΔΛ.

Αποτελεί τιμή για τη δικαιοσύνη το γεγονός ότι ο θεσμός της Επιθεώρησης διατηρήθηκε στους κόλπους της¹⁰, ακόμη και σε εποχές που και μόνο η ιδέα της αξιολόγησης των υπηρετούντων στον ευρύτερο δημόσιο τομέα ήταν ενοχλητική. Παρά ταύτα, δεν πρέπει να εφησυχάζουμε. Η Επιθεώρηση υπάρχει πάντα για τους δικαστικούς λειτουργούς, αλλά πολύ συχνά αποδεικνύεται άδικη ή αναποτελεσματική. Άδικη, σε βάρος των καλών δικαστών, όταν οι επιθεωρητές είναι ιδιαίτερα «εύκολοι» στη χρησιμοποίηση των «επάνω» χαρακτηρισμών της κλίμακας αξιολόγησης, η οποία είναι ιδιαίτερα «κοντή»¹¹. Και αναποτελεσματική, με την έννοια ότι δεν κατορθώνει, έγκαιρα, να αποβάλει τους ανεπαρκείς ή προβληματικούς δικαστές, στην περιορισμένη έκταση που και αυτοί απαντώνται στο σώμα¹².

Για την επιλογή των οργάνων της Επιθεώρησης

Το έργο του επιθεωρητή είναι ουσιαστικό, υπεύθυνο και βαρύ. Κάνουν λάθος, όσοι το βλέπουν σαν παροδική, υπηρεσιακή ελάφρυνση. Η αποτελεσματική άσκηση του προϋποθέτει καλή γνώση του αντικειμένου, ορθολογική μέθοδο εργασίας και χρονικώς εκτεταμένη απασχόληση¹³. Ο χρόνος, που πρέπει να διαθέσει ο επιθεωρητής για μια συνεπή εκπλήρωση των υποχρεώσεών του, είναι πολύ περισσότερος από εκείνον, που, συνήθως, διαθέτει για την άσκηση των καθηκόντων του στο ανώτατο δικαστήριο. Αν και, ως θεσμός, η Επιθεώρηση των δικαστηρίων υφίσταται εδώ και πολλές δεκαετίες, δεν έχει επιτύχει, μέχρι σήμερα, τη διαμόρφωση μιας σοβαρής μεθοδολογίας για τη λειτουργία της¹⁴. Η

ενασχόληση όλων, όσοι καλούνται να υπηρετήσουν το θεσμό, είναι τυχαία και πρόσκαιρη, διότι η επιλογή τους γίνεται με κλήρωση και η θητεία τους έχει ενιαύσια διάρκεια¹⁵. Έτσι, αφ' ενός δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο της επιλογής προσώπων που δεν έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν αποτελεσματικά τα καθήκοντά τους και αφ' ετέρου δεν αξιοποιείται η εκάστοτε αποκτώμενη εμπειρία¹⁶. Όλοι αρχίζουν άπειροι¹⁷ και αυτοσχεδιάζουν.

Θα ήταν σκόπιμο να δημιουργηθεί μια υπηρεσία Επιθεώρησης με ευρύτερη και μονιμότερη στελέχωση. Με επιλογή επιθεωρητών από την οικεία Ολομέλεια, χωρίς κλήρωση ή προσήλωση στην αρχαιότητα, αλλά με βάση την προσδοκία της αποτελεσματικότερης άσκησης των ανατιθέμενων καθηκόντων¹⁸. Με διετή θητεία, η οποία θα μπορεί να ανανεώνεται άπαξ, εφ' όσον κριθεί ευδόκιμη ή να διακόπτεται πρόωρα, εφ' όσον είναι αναποτελεσματική. Με ενίσχυση της υπηρεσίας από προέδρους εφετών ή παλαιούς εφέτες, οι οποίοι, κατανεμημένοι αντίστοιχα, θα συνεργάζονται με τον οικείο επιθεωρητή, ως ομάδα. Δηλαδή από συνεργάτες, οι οποίοι μπορούν να έχουν προσωπική αντίληψη για την ποιότητα των κατώτερων δικαστικών λειτουργών της περιφέρειάς τους, διότι, συνήθως, έχουν προσέξει τη δουλειά τους κατά την προηγηθείσα εκδίκαση εφέσεων, επί αποφάσεων που έχουν εκδώ-

σχετικής τεχνογνωσίας, η σχετική αρθρογραφία, κατά την αναζήτηση που κάναμε μέσω της ΤραπΝομΠληρ ΝΟΜΟΣ, είναι πενιχρή. Βλ. Γ. Κτιστάκη, «Η μέσω αλλαγών στον Οργανισμό των Δικαστηρίων επιτάχυνση στην απονομή της δικαιοσύνης» ΠοινΔικ 16[2013].75, Ι. Παπανικολάου, «Οι ενέργειες του Προϊσταμένου της Επιθεώρησης των Δικαστηρίων στην υπόθεση του Βατοπεδίου: μύθοι και αλήθειες» ΕΠολΔ 2012.553, Α. Ζύγουρα, «Μέτρα για την αναβάθμιση της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου» ΑρΧΝ 56[2005].749, Μ. Ιωακείμ, «Σκέψεις για νομοθετικές μεταβολές» ΑρΧΝ 50[1999].875.

15 Άρθρο 80 παρ.2, 3, 5 και 6 του ΚΟΔΚαΔΛ.

16 Διότι δεν καταγράφεται και δεν μεταδίδεται θεσμικά σ' αυτούς που τους αντικαθιστούν.

17 Εκτός από εκείνους που θα συμβεί να κληρωθούν για δεύτερη θητεία, μετά την πάροδο διετίας από την εκπονή της πρώτης (άρθρο 80 παρ.4 του ΚΟΔΚαΔΛ). Η προηγούμενη, διετής προϋπηρεσία στο ανώτατο δικαστήριο, που απαιτείται κατ' άρθρο 80 παρ.2 του ΚΟΔΚαΔΛ ως προϋπόθεση για τη συμμετοχή στην κλήρωση, δεν εξασφαλίζει απαραίτητα και καλή γνώση του αντικειμένου ή της μεθοδολογίας της επιθεώρησης.

18 Όπως, άλλωστε, κατ' ορθή ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 17 στοιχείο Β παρ.3 του ΚΟΔΚαΔΛ, συμβαίνει και με την επιλογή των προεδρευόντων στα ποινικά δικαστήρια. Διότι, πόσο αποτελεσματικός μπορεί να είναι ένας επιθεωρητής που έχει καθυστέρηση κατά την εκπλήρωση των δικών του υποχρεώσεων στο ανώτατο δικαστήριο, όπου υπηρετεί, που έχει ή είχε στο πρόσφατο παρελθόν συνδικαλιστική ιδιότητα, που αντιμετωπίζει δυσκολίες στις διαπροσωπικές του σχέσεις κλπ;

10 Όχι, βέβαια, χωρίς παλινωδίες, οι οποίες ευνοούσαν πάντοτε του οπαδούς της ήσσονος προσπάθειας, που ξέρουν να «περνούν» νομοθετικά τις διευκολύνσεις που τους χρειάζονται (βλ. π.χ. την υποσημείωση 13).

11 Ως γνωστόν περιλαμβάνει μόνο τους χαρακτηρισμούς «1. εξαιρετός, 2. πολύ καλός, 3. καλός, 4. ανεπαρκής» (βλ. άρθρο 85 παρ.3 του ΚΟΔΚαΔΛ).

12 Πρβλ. άρθρο 88 παρ.1 του ΚΟΔΚαΔΛ. Η παρ.2 του άρθρου 88 του ΚΟΔΚαΔΛ, που έδινε στον επιθεωρητή τη δυνατότητα υποβολής εκθέσεως για αυτεπάγγελτη μετάθεση κάποιου επιθεωρούμενου, όταν διαπιστώνε αιτιολογημένα ότι αυτή επιβάλλεται από το συμφέρον της δικαιοσύνης, καταργήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 2 του ν. 1868/1989, σε πολύ λίγο χρόνο μετά την έναρξη ισχύος του ΚΟΔΚαΔΛ.

13 Γ' αυτό, άλλωστε, οι επιθεωρητές απαλλάσσονται από κάθε άλλη υπηρεσία (άρθρο 80 παρ.8 του ΚΟΔΚαΔΛ).

14 Πέρα από το ότι δεν υφίσταται κάποια υπηρεσιακή αποτύπωση της

Θα ήταν σκόπιμο να δημιουργηθεί μια υπηρεσία Επιθεώρησης με ευρύτερη και μονιμότερη στελέχωση. Με επιδογή επιθεωρητών από την οικεία Οδομέδεια, χωρίς κδήρωση ή προσήδωση στην αρχαιότητα, αλλά με βάση την προσδοκία της αποειδεσματικότερης άσκησης των ανατιθέμενων καθηκόντων

σει οι επιθεωρούμενοι. Με κατανομή των επιθεωρητών στις διάφορες περιφέρειες Επιθεώρησης σύμφωνα με τη δυνατότητά τους για συχνότερη φυσική παρουσία εκεί. Με συγκρότηση του τριμελούς συμβουλίου, που διευθύνει και εποπτεύει την Επιθεώρηση¹⁹, από πρόσωπα που έχουν ασκήσει προηγουμένως καθήκοντα επιθεωρητή²⁰. Με δυο λόγια, θα ήταν σκόπιμο να συσταθεί μια αυτοτελής υπηρεσία με τέτοιες προϋποθέσεις, ώστε από τη λειτουργία της να δημιουργείται ένα είδος «καλής πρακτικής»²¹, μεταφερόμενης από τους παλαιότερους προς τους νεότερους, κατά τη σταδιακή εναλλαγή τους.

Για το έργο του επιθεωρητή

Επικρατεί η εντύπωση ότι αντικείμενο της Επιθεώρησης είναι η αξιολόγηση των υπηρετούντων δικαστικών λειτουργών. Ασφαλώς είναι, αλλά δεν είναι μόνο αυτή. Σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΟΔΚαΔΛ, ο επιθεωρητής πρέπει να ελέγχει και να διατυπώνει άποψη ως προς την επάρκεια των υποδομών, τον τρόπο λειτουργίας της γραμματείας κάθε δικαστικής υπηρεσίας και την ενημερότητά της από άποψη διεκπεραίωσης της δικαστικής εκκρεμότητας²². Από τον έλεγχο της ενημερότητας προκύπτει, τελικώς, η αποτελεσματικότητα εκάστης δικαστικής υπηρεσίας. Αν ληφθεί υπ' όψη η εκκρεμότητα που υπήρχε την

15η Σεπτεμβρίου του έτους, κατά το οποίο αρχίζει το επιθεωρούμενο χρονικό διάστημα, η δικαστική ύλη που εισήχθη από την 16η Σεπτεμβρίου μέχρι την 15η Σεπτεμβρίου του επόμενου ημερολογιακού έτους (ήτοι εντός του επιθεωρούμενου χρονικού διαστήματος) και η δικαστική ύλη που διεκπεραιώθηκε κατά το εν λόγω χρονικό διάστημα, είναι δυνατό να εξαχθεί ένα ποσοστό επί τοις εκατόν που θα εκφράζει την αποτελεσματικότητα για κάθε κατηγορία υποθέσεων ή είδος διαδικασίας. Με τη σύγκριση των ποσοστών αυτών, είναι δυνατό να δημιουργηθεί άποψη για την αποτελεσματικότητα των δικαστηρίων και των εισαγγελιών όλης της Επικράτειας. Και, κατόπιν, να φανεί σε ποιες υπηρεσίες οι τοποθετημένοι λειτουργοί απέδωσαν περισσότερο και σε ποιες λιγότερο. Οπότε, αφού ληφθούν υπ' όψη και οι περιστάσεις, υπό τις οποίες αυτοί λειτουργήσαν, να διαγνωσθεί σε ποιους πρέπει έπαινος και σε ποιους ψόγος.

Ακόμη, ο επιθεωρητής έχει και τη γενική υποχρέωση «να επιλαμβάνεται όλων των θεμάτων που εμπíπτουν στην Επιθεώρηση και ανακύπτουν κατά τη διάρκεια της θητείας του»²³. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο επιθεωρητής είναι υποχρεωμένος να λειτουργεί ελεγκτικά και να προκαλεί φόβο στους επιθεωρούμενους. Πρέπει, αντίθετα, να λειτουργεί ως σημείο αναφοράς γι' αυτούς, προκειμένου, εφ' όσον το ζητούν, να μπορούν να βρουν ενθάρρυνση ή καθοδήγηση σε πρακτικά ζητήματα, τα οποία τους δυσκολεύουν. Πρέπει να μπορεί να στηρίζει τους διευθύνοντες τα δικαστήρια της περιφέρειάς του, κατά την επίλυση δυσχερών ζητημάτων, που ανάγονται στην οργάνωση της υπη-

19 Άρθρο 80 παρ.1 του ΚΟΔΚαΔΛ. Θα πρέπει να ερμηνευθεί ότι η εποπτεία περιλαμβάνει και την αξιολόγηση του έργου των επιθεωρητών, εν όψει της προτεινόμενης δυνατότητας ανανεώσεως της θητείας τους ή πρόωρης διακοπής της.

20 Διότι, πώς είναι δυνατό να προΐσταται κάποιος σε μια υπηρεσία, αν προηγουμένως δεν έχει αποκτήσει εμπειρία της λειτουργίας της;

21 «Bonne pratique». Μιας «παράδοσης», όπως θα λέγαμε στην «καθ' ημάς Ανατολή».

22 Και να συντάσσει τη λεγόμενη «γενική έκθεση» (βλ. άρθρα 84 παρ.6 και 85 παρ.1 του ΚΟΔΚαΔΛ).

23 Άρθρο 84 παρ.7 του ΚΟΔΚαΔΛ.

ρεσίας, στη διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού και στη διατήρηση ισορροπιών μεταξύ των δικαστηρίων και των συνεργαζόμενων υπηρεσιών ή άλλων φορέων που συνδέονται με τη λειτουργία τους. Παράλληλα, πρέπει να λειτουργεί και ως «κυματοθραύστης» των ποικίλων παραπόνων ή της αγανάκτησης των «πελατών»²⁴ της δικαιοσύνης, όταν αυτοί έχουν την εντύπωση ότι ταλαιπωρούνται αδικώς από τις δυσλειτουργίες της ή ότι αντιμετωπίζονται μεροληπτικώς. Η σωστή διαχείριση όλων αυτών των ζητημάτων αυξάνει, σημαντικά, την απασχόληση του επιθεωρητή. Κατά κανόνα, όμως, επαυξάνει και το κύρος της δικαιοσύνης! Αποτρέπει κάποιες άστοχες, δημόσιες επικρίσεις, που το υπονομεύουν. Για να επιτευχθούν όλα αυτά, απαιτούνται ιδιαίτερες δεξιότητες και κατάλληλη προετοιμασία²⁵. Και, επί πλέον, απαιτείται οργανωμένη λειτουργία του αποκεντρωμένου γραφείου Επιθεώρησης στο μεγαλύτερο από τα εφετεία εκάστης περιφέρειας, με συχνή, φυσική παρουσία του οικείου επιθεωρητή εκεί²⁶.

Για τη μέθοδο της Επιθεώρησης

Στην «κοινωνία της πληροφορίας»²⁷ η ατομική επιθεώρηση των δικαστικών λειτουργιών δεν είναι δυνατό να στηρίζεται στην επισκόπηση μερικών,

μη συγκρίσιμων, φυσικών αριθμών²⁸ και κάποιων κειμένων της δικαστηριακής πράξης, που υποδεικνύουν οι επιθεωρούμενοι²⁹. Οι αριθμοί δεν σημαίνουν τίποτε, αν δεν συγκριθούν με το σύνολο των προσώπων που εργάσθηκαν στην ίδια υπηρεσία ή διαδικασία και με το έργο που συνολικώς έχει παραχθεί. Τα αριθμητικά στοιχεία πρέπει να παρέχονται με στατιστική απεικόνιση. Το δείγμα δουλειάς εκάστου επιθεωρούμενου δεν αρκεί να υποδεικνύεται από τον ίδιο, αλλά πρέπει και να επιλέγεται, παράλληλα, από τον επιθεωρητή. Πρόσφορο στοιχείο αξιολόγησης είναι το ποσοστό ενδίκων μέσων που ασκήθηκαν κατά των αποφάσεων του κάθε επιθεωρούμενου και, αντιστοίχως, αυτό των ενδίκων μέσων που έγιναν δεκτά σε βάρος αποφάσεων του ίδιου. Η έρευνα αυτή κατ' ανάγκη πρέπει να ανάγεται και πριν από το επιθεωρούμενο χρονικό διάστημα³⁰, πράγμα, άλλωστε, που έχει προβλεφθεί, πρόσφατα, σε βάθος πενταετίας³¹. Πρέπει, επί-

24 Των διαδίκων ή των δικηγόρων τους. Ακόμη και απλών πολιτών, που ζητούν να ακουστούν για ζητήματα σχετικά με τη λειτουργία των δικαστηρίων ή την απονομή της δικαιοσύνης.

25 Γι' αυτό, παραπάνω, έγινε λόγος για επιλογή και όχι κλήρωση. Στην προετοιμασία θα συμβάλει η δημιουργία της «καλής πρακτικής».

26 Βλ. παραπάνω, υποσημείωση 6.

27 Έτσι ονομάζεται μία κοινωνία όπου η παραγωγή, διανομή, χρήση, ενσωμάτωση και διαχείριση πληροφοριών αποτελεί σημαντική οικονομική, πολιτική και πολιτιστική δραστηριότητα. Σκοπός μιας κοινωνίας της πληροφορίας είναι να κερδίσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα διεθνώς, δια μέσου της χρήσης της πληροφορικής (IT) με δημιουργικό και παραγωγικό τρόπο (βλ. «Βικιπαίδεια», Ελεύθερη [ηλεκτρονική] Εγκυκλοπαίδεια).

28 Συνήθως, στις πληροφορίες, που από την οικεία γραμματεία καταχωρούνται στα έντυπα σχέδια των εκθέσεων επιθεώρησης, περιλαμβάνεται σε φυσικούς αριθμούς και η ποσότητα του έργου που διεκπεραίωσε ο επιθεωρούμενος κατά είδος ή διαδικασία (αποφάσεις που εξέδωσε, συνεδριάσεις που διεύθυνε κλπ).

29 Έχει επικρατήσει να ζητούν οι επιθεωρητές από τους επιθεωρούμενους την υπόδειξη μερικών αποφάσεων, βουλευμάτων κλπ προς έλεγχο και αξιολόγηση. Είναι αμφίβολο αν ο χρόνος επαρκεί και μόνο για μια απλή ανάγνωση των κειμένων αυτών, που συνήθως φωτοαντιγράφονται για να περιέλθουν στην κατοχή του επιθεωρητή και δημιουργούν ένα τεράστιο όγκο χαρτιού, που σύντομα καθίσταται άχρηστος. Η διαχείριση του υλικού αυτού μπορεί να γίνεται ηλεκτρονικά, όχι μόνο από λόγους οικονομίας, αλλά και από οικολογική συνείδηση.

30 Σύμφωνα με το άρθρο 84 παρ.4 του ΚΟΔΚαΔΛ σε επιθεώρηση υπόκειται η εργασία που έχει συντελεσθεί κατά το δικαστικό έτος που προηγείται του έτους κατά το οποίο ο επιθεωρητής ασκεί τα καθήκοντά του. Για τις αποφάσεις, όμως, που έχουν εκδοθεί μέσα σ' αυτό, η υπηρεσία δεν μπορεί να έχει στη διάθεσή της στοιχεία ως προς την άσκηση ενδίκων μέσων και την τύχη τους.

31 Σύμφωνα με το άρθρο 84 παρ.8 του ΚΟΔΚαΔΛ, που προστέθηκε με το άρθρο 105 παρ.1 του ν. 4055/2012, «Στη γραμματεία των ανωτάτων δικαστηρίων, των εφετείων και των διοικητικών εφετείων τηρείται ειδικό αρχείο στο οποίο φυλάσσονται επί μία πενταε-

σης, να αξιολογείται η αποτελεσματικότητα σε ατομικό επίπεδο, ως ποσοστό συναγόμενο από την προηγούμενη εκκρεμότητα, από τη χρέωση εντός του επιθεωρούμενου χρονικού διαστήματος και από την αντίστοιχη διεκπεραίωση υποθέσεων³². Ακόμη, έχει σημασία, για την αποτελεσματικότητα των προεδρευόντων ποινικών δικαστών, το να φαίνεται, πέραν του αριθμού των δικασίμων στις οποίες προήδρευσε ο καθένας, ο αριθμός των υποθέσεων που κλήθηκε να δικάσει και ο αντίστοιχος αριθμός των υποθέσεων που πράγματι δίκασε, εκδίδοντας οριστική και όχι παρεμπίπτουσα ή αναβλητική απόφαση³³. Όλα αυτά και, ίσως, πολλά άλλα ακόμη, όπως οι άδειες που έλαβε ο επιθεωρούμενος κατά τα τελευταία χρόνια και η αιτία της καθεμιάς, η σπουδαιότητα των δικαστικών υπηρεσιών στις οποίες υπηρέτησε κλπ, θα πρέπει να φαίνονται στις ατομικές εκθέσεις επιθεώρησης. Οπότε, είναι επιτακτική η πλήρης αναμόρφωση της δομής τους³⁴. Και η αναμόρφωση αυτή δεν υπάρχει λόγος να γίνει με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης³⁵, αφού, όπως είναι προφανές, δεν είναι εφικτό να υπάρξει ένα ενιαίο έντυπο για όλους τους κλάδους και τους βαθμούς των δικαστικών λειτουργιών. Κατά συνέπεια, εναπόκειται στα προϊστάμενα όργανα Επιθεώρησης να αυτοσχεδιάσουν ορθολογικά. Και, βέβαια, όχι με την κατάρτιση ενός νέου «εντύπου», που θα είναι, πλέον, ξε-

περασμένο, αλλά ενός ηλεκτρονικού προτύπου με υποχρέωση ηλεκτρονικής συμπλήρωσης και δυνατότητα αυτόματης εξαγωγής μαθηματικών ή στατιστικών αποτελεσμάτων.

Για την κλίμακα αξιολόγησης

Μια δίκαιη και αποτελεσματική αξιολόγηση προϋποθέτει πολλαπλότητα στα βαθμολογούμενα κριτήρια και ευρύτητα στην ευχέρεια της στάθμισής τους. Για παράδειγμα, η ποιοτική απόδοση των επιθεωρούμενων δεν μπορεί να έχει ενιαίο βαθμό με την ποσοτική απόδοση, αφού η τελευταία συνδέεται με τον αριθμό των εκδιδόμενων αποφάσεων και την ταχύτητα διεκπεραίωσης. Παρομοίως, η ικανότητα στην απονομή της δικαιοσύνης δεν είναι κατ' ανάγκη η αυτή, όταν συνδέεται με τη διατύπωση των αποφάσεων και όταν αναφέρεται στη διεύθυνση της διαδικασίας. Ακόμη, η κοινωνική συμπεριφορά, για την οποία, κατά κανόνα, δεν έχουμε στοιχεία στάθμισης και η οποία, ως εκ τούτου, για όλους τεκμαίρεται εξαιρετική, δεν μπορεί να έχει ενιαίο βαθμό με την υπηρεσιακή συμπεριφορά, η οποία είναι συνάρτηση της προθυμίας του επιθεωρούμενου για την υπηρεσία, της συνέπειας προς τις υποχρεώσεις του και της καλής συνεργασίας με τους συναδέλφους του και τη γραμματεία³⁶. Τα κριτήρια αυτά πρέπει να διαχωρίζονται και να βαθμολογούνται αυτοτελώς³⁷. Περαιτέρω, η προβλεπόμενη κλίμακα αξιολόγησης είναι βραχεία³⁸. Οι κατά καιρούς επιθεωρητές προσπάθησαν να τη διευρύνουν οίκοθεν, δημιουργώντας ενδιάμεσες βαθμίδες με την προσθήκη των λέξεων «υπερβαίνει» ή «εγγίζει». Οι προσθήκες αυτές, όμως, που δεν προβλέπονται στο νόμο, λογίζονται ως μη γεγραμμένες. Οπότε για την αξιολόγηση ισχύει η αμέσως κατώτερη βαθμίδα. Η κλίμακα πρέπει να διευρυνθεί, για να προσφέρει τη δυνατότητα μιας πιο αντικειμενικής σύγκρισης

τία οι αποφάσεις που αναιρούνται ή εξαφανίζονται κατά παραδοχή του αντίστοιχου ενδίκου μέσου, προκειμένου να λαμβάνουν γνώση ο αρμόδιος επιθεωρητής, το Συμβούλιο Επιθεώρησης, το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο και η οικεία Ολομέλεια. Αντίγραφο των αναρτητικών αποφάσεων γνωστοποιούνται στα μέλη της σύνθεσης του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση που αναιρέθηκε ή εξαφανίστηκε». Η διάταξη, σύμφωνα με τα όσα γνωρίζουμε, δεν έχει αξιοποιηθεί ακόμη.

32 Αναλόγως προς τα αναφερόμενα παραπάνω, για την αξιολόγηση της υπηρεσιακής αποτελεσματικότητας.

33 Σύμφωνα με το άρθρο 84 παρ.7 εδ. τελευταίο του ΚΟΔΚαΔΛ, που προστέθηκε με το άρθρο 32 παρ.1 του ν. 3904/2010, «Οι επιθεωρητές, αρεοπαγίτες και αντεισαγγελείς του Αρείου Πάγου ελέγχουν υποχρεωτικά τις αποφάσεις περί αναβολών, που χορήγησαν τα δικαστήρια στα οποία μετείχαν οι επιθεωρούμενοι δικαστικοί λειτουργοί και κρίνουν περαιτέρω αν συντρέχει εξ αυτού του λόγου περίπτωση πειθαρχικού ελέγχου τους». Η διάταξη παρέμεινε ανεφάρμοστη, διότι σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 142 παρ.4 ΚΠολινΔ, οι αναβλητικές αποφάσεις δεν καθαρογράφονται.

34 Μια πρωτοβουλία, που αναπτύχθηκε σχετικώς κατά το παρελθόν δικαστικό έτος, αν και, αρχικώς, επικροτήθηκε από τον προϊστάμενο της Επιθεώρησης, δεν προχώρησε, διότι υπονομεύθηκε από κάποια γραμματέα, που δεν ήθελε να δουλέψει περισσότερο...

35 Η διάταξη του άρθρου 85 παρ.5 του ΚΟΔΚαΔΛ δεν έχει εφαρμοσθεί μέχρι σήμερα. Και ευτυχώς, διότι δεν δημιούργησε δεσμεύσεις ή αγκυλώσεις.

36 Ακόμη και της εμφάνισής του στην έδρα. Η παρεχόμενη εικόνα, κάποιες φορές, δεν είναι κολακευτική. Κατά τη γνώμη μας, πρέπει να επεκταθεί η υποχρέωση της χρήσεως τηβένηνου και στα λοιπά, πέραν των ανωτάτων, δικαστήρια (άρθρο 18 παρ.8 του ΚΟΔΚαΔΛ), η παράλειψη της οποίας προκαλεί συχνά την απορία στους ευρωπαίους συναδέλφους μας.

37 Ως γνωστόν, μέχρι σήμερα βαθμολογούνται με ενιαίο τρόπο. Διαχωρισμός θα πρέπει να γίνει και στην αξιολόγηση του ήθους, του σθένους και του χαρακτήρα των επιθεωρούμενων, όπου η βαθμολογία δεν επιτρέπεται να είναι ισοπεδωτική με τους χαρακτηρισμούς «προσέκοντα» ή «μη προσέκοντα».

38 Βλ. παραπάνω, υποσημείωση αρ.12.

των επιθεωρούμενων μεταξύ τους. Θα μπορούσε να διπλασιασθεί, ως εξής: 1) εξαιρετη, 2) άριστη, 3) πολύ καλή, 4) αρκετά καλή, 5) καλή, 6) σχεδόν καλή, 7) μέτρια και 8) ανεπαρκής³⁹. Και βέβαια, θα πρέπει να ξεφύγουμε από τη λογική της «χρησικτησίας» στην αξιολόγηση. Δεν μπορεί να υπάρχει «κατοχύρωση» στη βαθμολογία, με την έννοια ότι ο βαθμός που δόθηκε άπαξ σε ένα κριτήριο αξιολόγησης δεν είναι δυνατό να υποβιβασθεί, παρά μόνο με ειδική αιτιολογία που θα κριθεί επαρκής από το συμβούλιο Επιθεώρησης. Με τη βαθμολογία, ο επιθεωρητής εκφράζει την προσωπική του άποψη, που διαμορφώνεται από τον έλεγχο της εργασίας εκάστου επιθεωρούμενου σε συνδυασμό με τα προσωπικά του πρότυπα⁴⁰. Δεν είναι δυνατό να του ζητείται να αιτιολογήσει ειδικώς το γιατί π.χ. δεν θεωρεί «εξαιρετη» την κρίση και αντίληψη ενός επιθεωρούμενου, πράγμα που είχε κάνει ο προκάτοχός του⁴¹, αλλά «πολύ καλή», διότι κάποιοι άλλοι επιθεωρούμενοι, στους οποίους αποφάσισε να δώσει το βαθμό «εξαιρετη» στο εν λόγω κριτήριο, είναι πολύ ανώτεροι από τον συγκεκριμένο. Και εδώ, ακριβώς, είναι που χρειάζεται αναμόρφωση το σύστημα προσφυγής του επιθεωρούμενου στο συμβούλιο Επιθεώρησης⁴². Προκειμένου να γίνει διόρθωση μιας έκθεσης Επιθεώρησης, θα πρέπει ο εισηγητής του συμβουλίου να επαναλάβει τις ενέργειες, στις οποίες προέ-

βη ο επιθεωρητής για να καταλήξει στην αξιολόγηση, που έκανε. Να ξαναδιαβάσει τις ίδιες αποφάσεις⁴³ και να ξαναμιλήσει με τα πρόσωπα που αναφέρονται στο άρθρο 84 παρ.7 του ΚΟΔΚαΔΛ, διασταυρώνοντας τις πληροφορίες και σχηματίζοντας προσωπική άποψη⁴⁴.

Επίλογος

Πλησιάζοντας στο τέλος της δικαστικής σταδιοδρομίας μου, έχω την εντύπωση ότι τα προβλήματα της δικαιοσύνης δεν πρόκειται να λυθούν με νομοθετικές μεταβολές. Το Σύνταγμα έχει δώσει τις ορθές κατευθύνσεις. Ο κοινός νομοθέτης, κατά καιρούς, κάνει τις ορθές επιλογές. Δυστυχώς, κάποιοι επιτήδριοι, πολύ συχνά, κατορθώνουν να τις αλλοιώνουν. Αν είναι σωστά, κάποια από τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, χρειάζονται αντίστοιχες νομοθετικές παρεμβάσεις για να εφαρμοστούν. Και πάλι, όμως, οι παρεμβάσεις αυτές θα αποβούν αλυσιτελείς, στο βαθμό που είτε τα όργανα της Επιθεώρησης είτε οι ίδιοι οι επιθεωρούμενοι δεν θα θελήσουν να ξεφύγουν από τις ανώδυνες τυπικότητες του συστήματος, που ισχύει σήμερα. Η πρόκληση για τον καθένα μας είναι το κατά πόσο θα θελήσει να βγει από το βόλεμά του. Το κατά πόσο θα θελήσει να κάνει τη δουλειά του με επιμέλεια και αυταπάρνηση. Πόσο θα αγαπήσει τη «Λειτουργία» του. Πόσο θα αγαπήσει εκείνους, για τους οποίους την επιτελεί⁴⁵.

39 Σε θηλυκό γένος, διότι και τα βαθμολογούμενα κριτήρια είναι γένους θηλυκού. Με ταυτόχρονη νομοθετική σύνδεση κάποιων από τις βαθμίδες της με τις προϋποθέσεις των προαγωγών.

40 Αυτά, δηλαδή, με τα οποία έμαθε να σκέφτεται και να δουλεύει ο ίδιος ο επιθεωρητής.

41 Ο οποίος, ενδεχομένως, υπήρξε ιδιαίτερα επεικής ή λιγότερο επιμελής.

42 Το δικαίωμα προσφυγής του επιθεωρούμενου, με αίτημα τη διόρθωση της έκθεσης Επιθεώρησης ή την επανάκρισή του, προβλέπεται στο άρθρο 87 παρ.1 του ΚΟΔΚαΔΛ. Αν και η διάταξη φαίνεται ότι οριοθετεί το δικαίωμα με τη διατύπωση ότι αυτό μπορεί να ασκηθεί «μόνο αν η έκθεση περιέχει ανακριβείς ή ανεπαρκείς αιτιολογίες ή ανακριβή περιστατικά ή δυσμενείς κρίσεις, που δεν δικαιολογούνται από το περιεχόμενο της», στην πραγματικότητα ούτε τον προσφεύγοντα περιορίζει ούτε το συμβούλιο Επιθεώρησης δεσμεύει να κρίνει κατά το δοκούν. Διότι δεν βλέπουμε ούτε να απομένει κάτι, το οποίο δεν μπορεί να ζητήσει «διορθωτικά» ο επιθεωρούμενος ούτε να τίθεται κάποια δυσκολία στο συμβούλιο για να «αιτιολογήσει» την οποιαδήποτε άποψή του (ποιος θα ελέγξει την αιτιολογία της απόφασής του). Έχουμε υπ' όψη απόφαση διόρθωσης, την οποία μας προσκόμισε επιθεωρούμενος μαζί με τις αιτηθείσες εκθέσεις Επιθεώρησής του για τα προηγούμενα τρία έτη, με την οποία, με αντιφατικές αιτιολογίες, απορρίφθηκε η προσφυγή του ως προς τη διαγραφή μιας παρατήρησης, ενώ έγινε δεκτή ως προς τη διόρθωση της βαθμολογίας του, τον υποβιβασμό της οποίας αιτιολογούσε η παρατήρηση. Τέτοιες αποφάσεις δεν προάγουν το θεσμό της Επιθεώρησης και το κύρος του συμβουλίου που τη διευθύνει.

43 Γι' αυτό πρέπει να μνημονεύεται ο αριθμός τους στην έκθεση Επιθεώρησης.

44 Να ακολουθήσει, δηλαδή, μια αντικειμενική διαδικασία και να μην περιοριστεί στην ακρόαση του προσφεύγοντος, ερήμην των φυσικών προϊσταμένων του και του οικείου επιθεωρητή. Γι' αυτό, άλλωστε, αναφέρθηκε ήδη ότι τα μέλη του τριμελούς συμβουλίου Επιθεώρησης θα πρέπει να έχουν προηγούμενη εμπειρία από την άσκηση καθηκόντων επιθεωρητή.

45 Ο συντάκτης της εισήγησης αυτής αισθάνεται την ανάγκη να εκφράσει και από τη θέση αυτή τις ευχαριστίες του προς τη Διεύθυνση της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών, η οποία του έκανε την τιμή της συμμετοχής στο δημόσιο προβληματισμό, που αποτέλεσε αντικείμενο του παρόντος επιμορφωτικού σεμιναρίου.

ΤΟ “ΕΝΩΠΙΟΝ” ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΑΘΑΝΑΣΙΟ Γ. ΚΑΪΣΗ

■ Από αριστερά: καθηγητής Αθανάσιος Καΐσης, Prof. Dr. hc.hc. Rölf Schütze, Prof. Hrvoje Sikiric, Prof. Toni Deskoski, Prof. Gaso Kneyevic, Prof. Yıza Akinci, Ruth Mosch, Συνέδριο «Διαιτησία και Εναλλακτικοί Τρόποι Επίλυσης των Διαφορών στη Γερμανία, Ελλάδα και τα Βαλκάνια, Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος, Μάιος 2013

Κε καθηγητά, είστε δικηγόρος μέλος του Συλλόγου μας, καθηγητής στο Νομικό Τμήμα του Α.Π.Θ. και μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος. Θα θέλατε να μας δώσετε ορισμένες χρήσιμες για τους δικηγόρους πληροφορίες σχετικά με το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος και τους στόχους του;

Το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος είναι Δημόσιο ελληνικό Πανεπιστήμιο με έδρα τη Θεσσαλονίκη. Προσφέρει, προς το παρόν, μόνο μεταπτυχιακά προγράμματα. Η διδασκαλία γίνεται τα σαββατοκύριακα, αποκλειστικά στην αγγλική γλώσσα, από καθηγητές που στην πλειονότητά τους διδάσκουν ή σπούδασαν στο εξωτερικό. Πρόκειται για ένα σύγχρονο Πανεπιστήμιο, ως προς τα αντικείμενα σπουδών όσο και ως προς

τις υφιστάμενες υποδομές. Διαθέτει άρτια εξοπλισμένες αίθουσες διδασκαλίας, ενημερωμένη βιβλιοθήκη με όλες τις τελευταίες εκδόσεις των κρίσιμων περιοδικών και συγγραμμάτων, καθώς και ψηφιακές βάσεις δεδομένων. Ειδικότερα, για τους νομικούς διασφαλίσαμε πρόσβαση, όχι μόνο από το campus, αλλά και εξ αποστάσεως, σε βάσεις δεδομένων, όπως οι Kluwer Arbitration, Lexis Nexis, Westlaw, EBSCO, Kuselit, Heal-Link κ.α., εργαλεία απολύτως αναγκαία για την επιστημονική έρευνα, αλλά και τη μαχόμενη δικηγορία.

Εκτός από μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος, είστε ο Επιστημονικός Διευθυντής δύο πρωτοποριακών νομικών προγραμμάτων. Του LLM «Διεθνικό και Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δί-

■ Η Βιβλιοθήκη του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος

καιο -Εναλλακτικοί Τρόποι Επίλυσης των Διαφορών- Ενεργειακό Δίκαιο» και του ΜΑ «Δίκαιο, Τέχνη και Οικονομία». Τα προγράμματα αυτά χαίρουν μεγάλης ανταπόκρισης από Έλληνες και αλλοδαπούς, τα τελευταία δύο χρόνια που προσφέρονται. Σε ποιές ιδιαιτερότητες των νομικών προγραμμάτων στηρίζεται αυτή η θετική υποδοχή;

Τα νομικά προγράμματα τα παρακολούθησαν κατά τα τελευταία δύο χρόνια 148 Έλληνες και αλλοδαποί φοιτητές. Οι πρώτοι 81 έχουν ήδη αποφοιτήσει.

Η ιδιαιτερότητα του LLM «Διεθνικό και Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο - Εναλλακτικοί Τρόποι Επίλυσης των Διαφορών -Ενεργειακό Δίκαιο» έγκειται στο γεγονός ότι συνδυάζει το ουσιαστικό οικονομικό-εμπορικό δίκαιο, σε διεθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, με τη διαμεσολάβηση και τη διαιτησία. Μία σημαντική ενότητα του μεταπτυχιακού αποτελεί το «Ενεργειακό Δίκαιο» το οποίο βρίσκεται σήμερα στο επίκεντρο του γνωστικού ενδιαφέροντος όχι μόνο των νομικών.

Σημαντικός παράγοντας της επιτυχίας του LLM «Διεθνικό και Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο - Εναλλακτικοί Τρόποι Επίλυσης των Διαφορών -Ενεργειακό Δίκαιο» είναι οι διδάσκοντες. Πρόκειται για διακεκριμένους καθηγητές από Πανεπιστήμια της Γερμανίας, του Λουξεμβούργου, της Μεγ. Βρετανίας, της Ολλανδίας, της Ιταλίας, της Κύπρου, της Ελβετίας και της Γαλλίας και για δικηγόρους της πράξης, προερχόμενους από τις με-

γαλύτερες διεθνείς δικηγορικές εταιρίες και από Ερευνητικά Ινστιτούτα με διεθνές κύρος και εξειδικευμένη γνώση.

Το ΜΑ «Δίκαιο, Τέχνη και Οικονομία» είναι ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα με σύγχρονα μαθήματα, που προσφέρει νέες επαγγελματικές διεξόδους σε μια τόσο δύσκολη για τους αποφοίτους των θεωρητικών Τμημάτων οικονομική συγκυρία. Χαρακτηριστικό γνώρισμα του προγράμματος είναι η μοναδικότητά του, καθώς δεν λειτουργεί αντίστοιχο μεταπτυχιακό προγράμματα σε άλλα πανεπιστήμια της Ελλάδος και του Εξωτερικού, που να εξετάζει τη λειτουργική αλληλεπίδραση μεταξύ της Τέχνης, του Δικαίου και της Οικονομίας.

Το μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Δίκαιο, Τέχνη και Οικονομία» απευθύνεται σε πτυχιούχους με διαφορετικό επιστημονικό υπόβαθρο, όπως, για παράδειγμα, σε πτυχιούχους Νομικών, Πολιτικών και Οικονομικών Τμημάτων και Σχολών, Ιστορίας της Τέχνης, Φιλοσοφικών Σχολών και γενικά σε όλους όσοι επιθυμούν να εμπλακούν ενεργά στον τομέα του πολιτισμού, της προστασίας και της διαχείρισης των έργων τέχνης, της πολιτιστικής κληρονομιάς, της πνευματικής ιδιοκτησίας και να εξειδικευτούν στην επίλυση προβλημάτων που προσπελάζονται μόνο με συνέργεια εξειδικευμένων γνώσεων τέχνης, δικαίου και οικονομίας. Οι καθηγητές που διδάσκουν είναι όλοι έγκριτοι επιστήμονες διεθνούς κύρους, έχουν μεγάλη διδακτική εμπειρία, εμπειδωμένη στην πρά-

ξη, ενώ διαθέτουν πλούσιο ακαδημαϊκό και ερευνητικό έργο. Πολλοί από τους επισκέπτες καθηγητές του Προγράμματος διδάσκουν στα πιο γνωστά Πανεπιστήμια της Ευρώπης και του κόσμου.

Πρόσφατα διοργανώσατε, σε συνεργασία με το Δικηγορικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης, Συνέδριο με τίτλο «Η Προστασία από τις Τραπεζικές Συμβάσεις» με χαρακτηριστική επιτυχία.

Η επιτυχία του Συνεδρίου στο οποίο αναφερθήκατε οφείλεται πρωτίστως στην οργανωτική δεινότητα του Δικηγορικού Συλλόγου, στους εξαιρετικούς εισηγητές και παρεμβαίνοντες, στον καθηγητή Π. Λαδά που συντόνισε τις εργασίες του Συνεδρίου τη δεύτερη μέρα, αλλά και στην επικαιρότητα και κρισιμότητα του θέματος.

Η επιστημονική εξωστρέφειά σας έχει εκδιπλωθεί με μία σειρά από εκδηλώσεις που περιέβαλαν τα δύο μεταπτυχιακά σας προγράμματα τα τελευταία δύο κυρίως έτη. Τι κάνετε μέχρι σήμερα και ποια είναι τα μελλοντικά σας σχέδια;

Στο παρελθόν έχω διοργανώσει στο ΔΙΠΑΕ ορισμένα διεθνή και εθνικά συνέδρια και ημερίδες που νομίζω ότι βρήκαν και την ανταπόκριση αρκετών συναδέλφων δικηγόρων. Σε όλες μου τις προσπάθειες είχα ουσιαστική συμπαράσταση από τον Κώστα Γραμμένο, Πρόεδρο του ΔΙΠΑΕ καθηγητή στο Πανεπιστήμιο City του Λονδίνου, μια χαρισματική προσωπικότητα που έχει την ευρύνοια και την ψυχική αντοχή να δέχεται, να δοκιμάζει και να προάγει ιδέες που στην αρχή ξενίζουν τους μη μυημένους αλλά και από άλλα μέλη της Διοικούσας Επιτροπής του ΔΙΠΑΕ. Τους ευχαριστώ όλους και από τη θέση αυτή.

Θέλετε να μπείτε σε πιο συγκεκριμένες αναφορές;

Ευχαρίστως. Τον Απρίλιο του 2013 διοργάνωσα, με την αρωγή των επιστημονικών μου συνεργατών, και συντόνισα ημερίδα με τίτλο «Δογματικά προβλήματα και εκφάνσεις της Διαμεσολάβησης», στην οποία εισηγήθηκαν έγκριτοι καθηγητές, δικαστές και δικηγόροι – διαμεσολαβητές. Τα πρακτικά εκδόθηκαν σε ένα μικρό τόμο από το ΔΙΠΑΕ.

Το Μάιο του 2013 διοργάνωσα, με την αρωγή

των επιστημονικών μου συνεργατών, στις εγκαταστάσεις του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος Συνέδριο με τίτλο «Διαιτησία και Εναλλακτικοί Τρόποι Επίλυσης των Διαφορών στη Γερμανία, Ελλάδα και τα Βαλκάνια» σε συνεργασία με το Γερμανικό Ινστιτούτο Διαιτησίας (DIS). Στο διεθνές αυτό Συνέδριο που διεξήχθη στην αγγλική γλώσσα, εισηγήθηκαν έγκριτοι καθηγητές από τη Γερμανία, την Κροατία, τη Σερβία και την Τουρκία, γνωστοί διαιτητές διεθνών διαιτησιών, ο Γενικός Γραμματέας του Γερμανικού Ινστιτούτου Διαιτησίας και εγώ. Την ημερίδα παρακολουθήσαν, εκτός από μεταπτυχιακούς σπουδαστές, πολλοί δικηγόροι Έλληνες και αλλοδαποί από διεθνείς δικηγορικές εταιρίες.

Ένα τρίτο Συνέδριο διοργάνωσα, με την αρωγή των επιστημονικών μου συνεργατών και συντόνισα, το Νοέμβριο του 2013 με τίτλο «Διαιτησία και Διαμεσολάβηση- Προοπτικές και Προβλήματα». Σ' αυτό πετύχαμε μια πρώτη συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση Φοιτητών της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ.

Το Νοέμβριο του 2013 διοργάνωσα, με την αρωγή των επιστημονικών μου συνεργατών και συντόνισα, Συνέδριο με τίτλο «Ασφάλεια του Διαδικτύου και Ασφάλεια στο Διαδίκτυο» για τα προβλήματα και τους κινδύνους από το διαδίκτυο. Εισηγητές ήταν καθηγητές από την Ελλάδα και την αλλοδαπή, επιστήμονες από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και δικηγόροι εξειδικευμένοι σε θέματα ψηφιακής τεχνολογίας και δικαίου του διαδικτύου και εγώ.

Το Μάρτιο του 2014, διοργάνωσα, με την αρωγή των επιστημονικών μου συνεργατών και συντόνισα, Συνέδριο με τίτλο «Δίκαιο Ενέργειας: Υδρογονάνθρακες, Νομικές, Οικονομικές, Περιβαλλοντικές, Επενδυτικές, Γεωπολιτικές Εκφάνσεις». Στο Συνέδριο αυτό εισηγήθηκαν καθηγητές Νομικής, Γεωλογίας, Πολυτεχνείου, η ειδική Σύμβουλος του Υπουργού ΥΠΕΚΑ, δικηγόροι, εκπρόσωποι των σημαντικότερων εταιριών που δραστηριοποιούνται στο χώρο της ενέργειας και εγώ. Το Συνέδριο κατέληξε σε χρήσιμα συμπεράσματα για την αγορά ενέργειας και τις προοπτικές της.

Στα σχέδιά μας, των επομένων μηνών, εντάσσεται η διεξαγωγή εξειδικευμένων σεμιναρίων για νομικούς της πράξης ιδίως δικηγόρους για σύγχρονα νομικά προβλήματα που ανακύπτουν από

■ Τάξη Μεταπτυχιακών Φοιτητών του Ακαδημαϊκού Έτους 2013-2014, Induction Day, International Hellenic University, Οκτώβριος 2013

την διασυννοριακή συναλλαγή, χρηματοοικονομικά προβλήματα και ενεργειακά θέματα.

Διαβάζουμε επίσης, συχνά, ειδήσεις και άρθρα σχετικά με τις εξωδιδακτικές δραστηριότητες και τις εκδηλώσεις που διοργανώνονται από το μεταπτυχιακό πρόγραμμα «MA in Art, Law and Economy», για τις οποίες εκφράζονται θετικά σχόλια. Θα θέλατε να μας μιλήσετε σχετικά με το θέμα αυτό;

Το μεταπτυχιακό «MA in Art, Law and Economy» λειτουργεί με μεγάλη εξωστρέφεια. Εδώ διοργανώνω ημερίδες, συνέδρια και εκπαιδευτικές εκδρομές.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013 διοργάνωσα, με την αρωγή των επιστημονικών μου συνεργατών και συντόνισα, ημερίδα με τίτλο «Τέχνη, Δίκαιο και Επιχειρήσεις», στην οποία συμμετείχαν έγκριτοι επιστήμονες που εξειδικεύονται σε θέματα που διδάσκονται στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα, όπως, για παράδειγμα, οι νομικές όψεις της κλοπής έργων τέχνης, τα πνευματικά δικαιώματα και η πολιτισμική διαχείριση. Δόθηκε βήμα και στους φοιτητές του μεταπτυχιακού προγράμματος να παρουσιάσουν οι ίδιοι σχετικά θέματα, αλλά και δυνατότητα να συζητήσουν με εξειδικευμένους επιστήμονες του χώρου.

Τον Απρίλιο του 2013 διοργανώθηκε από τους ίδιους τους σπουδαστές με τη δική μας στήριξη, εκπαιδευτική εκδρομή στη Ρώμη. Οι φοιτητές είχαν την ευκαιρία να επισκεφθούν το

International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT), να συναντήσουν επαγγελματίες του χώρου, να παρακολουθήσουν μια εισήγηση σχετικά με την κλοπή και τη λεηλασία έργων τέχνης και την προστασία τους από τις διεθνείς συμβάσεις, καθώς και να συζητήσουν σχετικά θέματα.

Επιπλέον, το Δεκέμβριο του 2013, οι φοιτητές του Μεταπτυχιακού αυτού προγράμματος παρακολούθησαν δημοπρασία έργων τέχνης για να ασκηθούν στη σχετική δραστηριότητα.

Προσφάτως, το Μάρτιο του 2014, διοργάνωσα, με την αρωγή των επιστημονικών μου συνεργατών, Συνέδριο στις εγκαταστάσεις του Διεθνούς Πανεπιστημίου με τίτλο «Ηθοποιοί, θέατρο και επιχειρήσεις». Συνεργασθήκαμε με το ΚΘΒΕ, το οποίο εκπροσωπήθηκε από την Πρόεδρό του κυρία Μέννη Λυσσαρίδου. Παρουσίασε την παράσταση «το Κύμα» σε σκηνοθεσία Γιάννη Ρήγα με εξαιρετους ηθοποιούς και μεγάλη επιτυχία. Μετά την ολοκλήρωση της παράστασης η κυρία Παπαπαναγιώτου, δικηγόρος Αθηνών με εξειδίκευση σε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας, εισηγήθηκε στους ηθοποιούς στους φοιτητές και στους λοιπούς συμμετέχοντες του Συνεδρίου θέματα σχετικά με το θέατρο, τους ηθοποιούς και τα πνευματικά τους δικαιώματα. Η συζήτηση που ακολούθησε έδειξε το τεράστιο πρακτικό ενδιαφέρον που έχει η διανοητική ιδιοκτησία – πνευματική και βιομηχανική- για τους νομικούς της πράξης.

■ Από αριστερά: Καθ. Κώστας Γραμμένος, Πρόεδρος του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος, Αλέκος Τουρκολιάς, Διευθύνων Σύμβουλος της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Καθ. Αθανάσιος Καΐσης, Καθ. Βασίλης Γούναρης, Συνέδριο «η Ελλάδα του Μέλλοντος», Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος, Απρίλιος 2013

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι το ΜΑ «Τέχνη, Δίκαιο και Οικονομία» παροτρύνει τους φοιτητές του να κάνουν πρακτική άσκηση, είτε στο εσωτερικό, είτε στο εξωτερικό μέσω του προγράμματος ERASMUS. Στο εσωτερικό το ΜΑ συνεργάζεται με την έδρα UNESCO του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και πολλοί από τους φοιτητές μας κάνουν την πρακτική άσκηση που προσφέρεται από αυτό. Επίσης, θέσεις πρακτικής άσκησης προσφέρθηκαν σε φοιτητές του προγράμματος και από τον Οργανισμό Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

Προσφάτως υπογράφηκε ένα Σύμφωνο Συνεργασίας μεταξύ του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος και του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης το οποίο έχει μία από τις παλαιότερες και πιο φημισμένες Νομικές Σχολές στον κόσμο. Τί ακριβώς ρυθμίζει αυτό το Σύμφωνο;

Πρόκειται για ένα Σύμφωνο Συνεργασίας και Φοιτητικής Ανταλλαγής μεταξύ του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος και του Ινστιτούτου Αλλοδαπού, Ιδιωτικού Διεθνούς και Οικονομικού Δικαίου του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης, του οποίου είμαι Αντεπιστέλλον Εταίρος. Το Σύμφωνο αφορά την καθιέρωση σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των δύο Πανεπιστημίων στον τομέα του Ευρωπαϊκού, Διεθνούς και Συγκριτικού Δικαίου.

Τα συνεργαζόμενα ιδρύματα έχουν σκοπό τη βελτίωση της εκπαίδευσης, την έρευνα, την ανάπτυξη, τη μεταφορά και διοχέτευση της γνώσης στον τομέα του Ευρωπαϊκού, Διεθνούς και Συ-

γκριτικού Δικαίου με τη συνεργασία και ανταλλαγή διδασκόντων και διδασκομένων.

Επίσης, πρόκειται να διεξαχθούν κοινά σεμινάρια, να συγκροτηθούν ομάδες εργασίας, να γίνουν διεθνή συνέδρια, θερινά μαθήματα, κοινές ερευνητικές δραστηριότητες, ανταλλαγή δημοσιευμάτων, και άλλα συναφή. Τον Ιούνιο έρχεται ο καθηγητής Kronke για να προεδρεύσει σε εικονική διαιτητική δίκη με διαιτητές γνωστό Γερμανό δικηγόρο και μένα, και τον Ιούλιο ο καθηγητής Reiner για να διδάξει ευρωπαϊκό και διεθνές φορολογικό δίκαιο.

Ποιές είναι οι προοπτικές απορρόφησης των αποφοίτων στην αγορά εργασίας;

Οι απόφοιτοι του μεταπτυχιακού προγράμματος «Διεθνικό και Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο -Εναλλακτικοί Τρόποι Επίλυσης των Διαφορών - Ενεργειακό Δίκαιο» με την απόκτηση και εμπέδωση εξειδικευμένων νομικών, οικονομικών και χρηματοοικονομικών γνώσεων, διασφαλίζουν μια επιτυχημένη σταδιοδρομία στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό σε επιχειρήσεις και εταιρίες, τράπεζες, Ερευνητικά Ινστιτούτα, εθνικούς και διεθνείς φορείς διαμεσολάβησης και διαιτησίας, δικηγορικές εταιρίες, δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμούς, που ασχολούνται κυρίως με θέματα χρηματοπιστωτικού, οικονομικού και ενεργειακού δικαίου και με μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης διαφορών. Ενδεικτικά αναφέρω ότι οι πρώτοι απόφοιτοι του LL.M, απασχολούνται ήδη σε κάποιους από τους μεγαλύτερους οργανισμούς θεσμικής διαιτησίας

■ Συνέδριο «Δίκαιο Ενέργειας: Υδρογονάνθρακες (πετρέλαιο – φυσικό αέριο) Νομικές, Οικονομικές, Περιβαλλοντικές, Επενδυτικές, Γεωπολιτικές Εκφάνσεις», Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος, Μάρτιος 2014

(ICC, AIA), αλλά και σε δικηγορικές εταιρίες και σε εταιρίες παροχής χρηματοοικονομικών συμβουλευτικών υπηρεσιών της αλλοδαπής.

Οι απόφοιτοι του προγράμματος «Δίκαιο, Τέχνη και Οικονομία» αποκτούν μια ευρύτερη εξειδίκευση σε τρεις διαφορετικούς, αλλά και αλληλοεξαρτώμενους τομείς, οι οποίοι τους παρέχουν νέες δυνατότητες και ευκαιρίες. Αποκτούν εξειδικευμένες νομικές, οικονομικές και πολιτιστικές γνώσεις που τους δίνουν τη δυνατότητα για μια επιτυχημένη σταδιοδρομία στον ακαδημαϊκό και ερευνητικό χώρο, σε οργανισμούς που ασχολούνται με θέματα πολιτισμού και τέχνης, σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και εταιρίες που εμπορεύονται έργα τέχνης, σε μουσεία, πινακοθήκες, συλλογές έργων τέχνης, δικηγορικά γραφεία και εταιρίες που εξειδικεύονται στον τομέα της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, του πολιτισμού και της τέχνης ή σε δημόσιες υπηρεσίες και Οργανισμούς, που ασχολούνται με τη δημιουργία, τη διαχείριση, τη διακίνηση, τη νομική προστασία και τη διεκδίκηση έργων τέχνης.

Κύριε καθηγητά σας ευχαριστώ πολύ.

Σας ευχαριστώ και εγώ πάρα πολύ κυρία Παναγοπούλου για την ευκαιρία που μου δώσατε να ενημερώσω τους συναδέλφους δικηγόρους του Συλλόγου μας για τα μεταπτυχιακά προγράμματα και τις επιστημονικές δραστηριότητες της Σχολής Οικονομίας, Διοίκησης και Νομικών επιστημών του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος. Θέλω με την ευκαιρία αυτή να συγχαρώ από την καρδιά μου εσάς και τους συνεργάτες του ΕΝΩΠΙΟΝ για την ποιότητα των συμβολών που δημοσιεύετε, αλλά και για την άρτια και υψηλή αισθητική του περιοδικού ΕΝΩΠΙΟΝ που χρόνια τώρα με θαυμαστή δεξιοτέτα επιτυχώς επιμελείστε.

ΠΟΙΑ ΕΛΛΑΔΑ;

Θεσμικό Πλαίσιο Βιώσιμης Ανάπτυξης – Εφαρμογή και Προκλήσεις για την Ελλάδα

Αγγελική Καλλία

Διδάκτωρ Νομικής,
Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω
Εμπειρογνώμων στο ενωσιακό
δίκαιο περιβάλλοντος,
Καθηγήτρια στο Εθνικό Κέντρο
Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης

Ο Ενωσιακός χαρακτήρας του περιβαλλοντικού θεσμικού πλαισίου

Ανταποκρινόμενη στην παγκόσμια κινητοποίηση που έγινε με τη διάσκεψη κορυφής του ΟΗΕ το 1972 για το περιβάλλον, η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέπτυξε τα τελευταία σαράντα χρόνια ένα πλούσιο θεσμικό πλαίσιο για την προστασία του περιβάλλοντος. Στη γένεσή του αποσπασματικό και στραμένο στην επίλυση προβλημάτων είτε ελεύθερης κυκλοφορίας αγαθών (π.χ. επιτρεπόμενο επίπεδο εκπομπής καυσαερίων αυτοκινήτων), είτε δημόσιας υγείας (π.χ. ποιότητα ποσίου νερού, ποιότητα υδάτων υδροληψίας ποσίου νερού), το θεσμικό αυτό πλαίσιο εξελίχθηκε σε σύνολο κανόνων (περισσότερες από 300 Οδηγίες, Αποφάσεις και Κανονισμοί που συνεχώς ανανεώνονται), που ρυθμίζουν σχεδόν όλες τις δράσεις που ενδέχεται να ρυπάνουν το περιβάλλον και θέτουν τα επιτρεπτά επίπεδα εκπομπών ρύπων και την απαιτούμενη ποιότητα των διαφόρων αποδεκτών.

Ενώ αρχικά η προστασία του περιβάλλοντος δεν αναφερόταν στα κείμενα των Συνθηκών, η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1993) έθεσε για πρώτη φορά ως στόχο της Ε. Ένωσης τη βιώσιμη-αιφόρο ανάπτυξη και η Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) ενίσχυσε τη σημασία της βιωσιμότητας. Από το Δεκέμβριο του 2009, που τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη της Λισαβόνας, γίνεται επιπλέον ειδική αναφορά στη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, καθώς και για την ενεργειακή απόδοση, την εξοικονόμηση ενέργειας και την ανάπτυξη πολιτικών αειφόρου ενέργειας (άρθρα 191 έως 194 ΣΛΕΕ).

Η Ελλάδα συμμετέχει στη διαμόρφωση του ενωσιακού θεσμικού πλαισίου μέσω του Συμβουλίου Υπουργών Περιβάλλοντος, μέσω των Ελλήνων Ευρωβουλευτών και μέσω της αποστολής

στις ενωσιακές νομοπαρασκευαστικές επιτροπές εμπειρογνομόνων της ελληνικής διοίκησης. Η ενωσιακή νομοθεσία ενσωματώνεται στην ελληνική έννομη τάξη με την έκδοση Νόμων, Προεδρικών Διαταγμάτων ή Υπουργικών Αποφάσεων. Η ενσωμάτωση γίνεται συνήθως με καθυστέρηση και ενώ έχει κινηθεί η διαδικασία για παραπομπή της Ελλάδας στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ).

Το 85% του θεσμικού πλαισίου που αφορά την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη σε όλα τα κράτη μέλη, αντιστοιχεί στο σχετικό ενωσιακό δίκαιο το οποίο καλύπτει συγκεκριμένα τους τομείς: ποιότητα ατμόσφαιρας, ποιότητα και διαχείριση γλυκών και θαλασσίων υδάτων, ηχητική ρύπανση, προστασία βιοτόπων και ειδών πανίδας και χλωρίδας, γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί, χημικές ουσίες, διαχείριση και ανακύκλωση αποβλήτων, οικολογικός σχεδιασμός και οικολογική σήμανση προϊόντων, οικολογική διαχείριση εγκαταστάσεων, εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων έργων, στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, βιοκαύσιμα, ενεργειακή απόδοση κτιρίων, εμπόριο ρύπων που συμβάλλουν στην υπερθέρμανση του πλανήτη, πρόσβαση των πολιτών στην περιβαλλοντική πληροφόρηση και στη δικαιοσύνη σε υποθέσεις περιβάλλοντος.

Οι στόχοι του Ενωσιακού δικαίου για το 2020 και επέκεινα

Το Νοέμβριο του 2013 η Ε. Ένωση υιοθέτησε το 7ο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον με τίτλο «Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας», που θέτει εννέα άξονες δράσης έως το 2020, COM (2012), 710, 29.11.2012:

- α) προστασία, διατήρηση και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της Ένωσης·
- β) μετατροπή της Ένωσης σε μια πράσινη και ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών και αποδοτικής χρήσης των πόρων·
- γ) προστασία των πολιτών της Ένωσης από περιβαλλοντικές πιέσεις και κινδύνους για την υγεία και την ευημερία·
- δ) μεγιστοποίηση των οφελών της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της Ένωσης·

- ε) βελτίωση της βάσης αποδεικτικών στοιχείων για την περιβαλλοντική πολιτική·
- στ) διασφάλιση των επενδύσεων στην περιβαλλοντική και την κλιματική πολιτική και διαμόρφωση σωστών τιμών·
- ζ) βελτίωση της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης και της συνοχής των πολιτικών·
- η) ενίσχυση της αειφορίας των πόλεων της Ένωσης·
- θ) αύξηση της αποτελεσματικότητας της ΕΕ όσον αφορά την αντιμετώπιση των περιφερειακών και παγκόσμιων περιβαλλοντικών προκλήσεων.

Νωρίτερα, από το Μάρτιο του 2007, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αντιμετωπίζοντας την κλιματική αλλαγή, έθεσε ως στόχους για το 2020:

- A) τη μείωση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου τουλάχιστον 20%
- B) το 20% της κατανάλωσης ενέργειας να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές
- Γ) την περικοπή κατά 20% της χρήσης πρωτογενούς ενέργειας σε σύγκριση με τα προβλεπόμενα επίπεδα, με βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης

Παράλληλα από την περιβαλλοντική ενωσιακή νομοθεσία έχουν τεθεί στόχοι έως το 2020:

- A) η μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημικών υπηρεσιών από τη Διεθνή Σύμβαση για τη βιοποικιλότητα
- B) η επίτευξη καλής κατάστασης όλων των θαλασσίων υδάτων σύμφωνα με την Οδηγία πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική, ενώ για τα γλυκά ύδατα ο αυτός στόχος τίθεται από την Οδηγία πλαίσιο για τη διαχείριση των υδάτων για το 2015
- γ) η διαχείριση των αποβλήτων να γίνεται με βάση την αρχή της ιεράρχησης, ήτοι: πρόληψη, προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση, ανάκτηση, τελική διάθεση σύμφωνα με την Οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα
- δ) η ποιότητα ατμοσφαιρικού αέρα να μην προκαλεί σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις και κινδύνους στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον, σύμφωνα με την Οδηγία πλαίσιο για την ποιότητα του αέρα

Η δυσκολία επίτευξης των ανωτέρω φιλόδοξων στόχων, καθώς και της αειφορικής ανάπτυξης, επιτείνεται από την παγκόσμια οικονομική κρίση που πλήττει την Ευρώπη, αλλά και από την παγκόσμια πληθυσμιακή δυναμική, την αστικοποίηση και την επιτάχυνση της τεχνολογικής αλλαγής.

Δεν λείπουν μάλιστα και οι πιέσεις από διάφορες ομάδες, που επιδιώκουν να συρρικνωθεί το ενωσιακό περιβαλλοντικό δίκαιο και να μετατραπεί σε «οδηγίες εθελοντικής προσαρμογής». Αυτό αποτελεί ένα από τα συμπεράσματα της συνάντησης Ευρωπαίων νομικών περιβάλλοντος του Ευρωπαϊκού Γραφείου Περιβάλλοντος στις Βρυξέλλες στις 3 Δεκεμβρίου 2013.

Η εφαρμογή της ενωσιακής περιβαλλοντικής νομοθεσίας στην Ελλάδα

Από την είσοδό της στην Ε. Ένωση η Ελλάδα αντιμετώπιζε δυσκολίες στην εφαρμογή του ενωσιακού περιβαλλοντικού δικαίου, που συνίσταντο κυρίως στην έλλειψη κατάλληλων υποδομών και αποτελεσματικής διοίκησης. Η οικονομική κρίση και η υλοποίηση του Μνημονίου επέφεραν θεσμικές και πρακτικές αλλαγές που αύξησαν τη δυσκολία εφαρμογής του ενωσιακού περιβαλλοντικού δικαίου και οδηγούν στην υποβάθμιση είτε στην καταστροφή του περιβάλλοντος της χώρας. Ενδεικτικά παρατίθενται τα ακόλουθα προβλήματα:

1. Καθυστερήσεις ή και μαινώσεις έκδοσης Κανονιστικών Πράξεων κατ' εξουσιοδότηση Περιβαλλοντικών Νόμων.

Η μείωση του προσωπικού στις αρμόδιες υπηρεσίες σε συνδυασμό με την έλλειψη πολιτικής

βούλησης έχουν ως αποτέλεσμα να μην προχωρεί η διοίκηση στην έκδοση των κανονιστικών πράξεων που απαιτούνται για να εφαρμοσθεί το ενωσιακό περιβαλλοντικό δίκαιο. Αναφέρονται ορισμένα μόνο επίκαιρα νομοθετήματα που εκδόθηκαν σε εναρμόνιση με το ενωσιακό δίκαιο χωρίς την έκδοση των προβλεπόμενων κανονιστικών πράξεων:

- A) ουσιαστική αδρανοποίηση του Νόμου 3937/2011 για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας,
- B) μη δημιουργία του αναγκαίου περιβαλλοντικού ελεγκτικού μηχανισμού, δημόσιου και ιδιωτικού, που εισάγει ο Νόμος 4014/2011 για την περιβαλλοντική αδειοδότηση ,
- Γ) καθυστέρηση εφαρμογής του Νόμου 4042/2012, για την ποινική προστασία του περιβάλλοντος και για τη διαχείριση των αποβλήτων.

2. Επανελημμένες μαινώσεις της κωδικοποίησης της περιβαλλοντικής Νομοθεσίας.

Η περιβαλλοντική νομοθεσία αποτελεί ένα χαώδες σύνολο κανόνων, μη κωδικοποιημένο. Παρά το γεγονός ότι το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΠΠΕΡΑΑ) προβλέπει κονδύλι για την κωδικοποίησή της, σύμφωνα με το στόχο της ενωσιακής περιβαλλοντικής πολιτικής για εύκολη πρόσβαση των πολιτών στους κανόνες δικαίου και για την αποτελεσματική εφαρμογή του, και ενώ η Επιτροπή Περιβάλλοντος του Ελληνικού Κοινοβουλίου ασχολήθηκε με το πρόβλημα το 2013, εν τούτοις δεν δρομολογήθηκε ακόμα η θεματική κωδικοποίηση των περιβαλλοντικών διατάξεων. Σημειώνεται ότι οι συνεχείς τροποποιήσεις των δι-

ατάξεων και η πολυδιάσπαση των αρμοδιοτήτων που μεταβάλλεται σε συχνά χρονικά διαστήματα, οδηγούν ακόμα και τους δημόσιους λειτουργούς σε ανασφάλεια για το ισχύον εκάστοτε δίκαιο.

3. Μη αποτελεσματικός μηχανισμός περιβαλλοντικών ελέγχων, είσπραξης περιβαλλοντικών προστίμων και διάθεσης των εσόδων για περιβαλλοντικά έργα.

Οι οικονομικές περικοπές έχουν συρρικνώσει τις Υπηρεσίες Επιθεωρητών Περιβάλλοντος της χώρας, οι οποίοι εισηγούνται την επιβολή περιβαλλοντικών προστίμων. Οι έλεγχοι έχουν περιορισθεί στο ελάχιστο.

Παράλληλα λόγω της οικονομικής κρίσης το 95% από τα έσοδα από τα πρόστιμα ρύπανσης περιβάλλοντος και αυθαίρετων κατασκευών μεταφέρθηκαν από το Πράσινο Ταμείο του Υπουργείου Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής στα γενικά έσοδα του κράτους για κάλυψη γενικών αναγκών. Έτσι δεν αξιοποιήθηκαν και δεν αξιοποιούνται για έργα αποκατάστασης του περιβάλλοντος, όπως ήταν ο αρχικός προορισμός τους.

4. Καθυστερήσεις στην δημιουργία λειτουργικών βάσεων περιβαλλοντικών δεδομένων.

Πάγια υποχρέωση του ενωσιακού περιβαλλοντικού δικαίου αποτελεί η η συστηματική συγκέντρωση και κοινοποίηση στην Ε. Επιτροπή στοιχείων για την ποιότητα των αποδεκτών, της πανίδας και της χλωρίδας. Η οικονομική κρίση επιμκύνει την ήδη μεγάλη καθυστέρηση που έχει η χώρα μας στην οργάνωση και λειτουργία επισημονικών βάσεων περιβαλλοντικών δεδομένων.

Ως παράδειγμα αναφέρεται η καθυστέρηση δέκα ετών για την έκδοση Υπουργικής Απόφασης για την δημιουργία της βάσης δεδομένων για τα ύδατα, «Υδροσκόπειο», που προβλέπεται στο Ν. 3199/2003, που ενσωματώνει στην ελληνική έννομη τάξη την Οδηγία πλαίσιο για τα νερά 2000/60/ΕΚ.

5. Ακύρωση περιβαλλοντικών διατάξεων με σκοπό την εφέλκηση κεφαλαίων - Κατ' εξαίρεση διαδικασίες.

Την εφαρμογή του Μνημονίου συνοδεύει έκδοση ειδικών Νόμων ενίσχυσης των επενδύσε-

ων που επιτρέπουν επεμβάσεις στο περιβάλλον απαγορευμένες από την προϊσχύουσα νομοθεσία ενωσιακή και εθνική. Επί παραδείγματι:

α) ο Νόμος 3986/2011 «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής», ΦΕΚ 152/Α/1.7.2011 επιτρέπει επεμβάσεις στις ακτές,

β) ο Νόμος 4146/2013, ΦΕΚ 90/Α/18.4.2013 «Διαμόρφωση φιλικού αναπτυξιακού περιβάλλοντος για τις στρατηγικές και ιδιωτικές επενδύσεις» προβλέπει «Ειδικά Σχέδια Χωρικής Αξιοποίησης Δημοσίων Ακινήτων» Ε.ΣΧ.Α.Δ.Α., τα οποία επιτρέπουν, ανάλογα με τις ανάγκες της επένδυσης, χρήσεις και προορισμούς που αλλιώς θα ήταν ανεπίτρεπτοι.

Προκλήσεις για το μέλλον: Αναβάθμιση του περιβάλλοντος στην ιεράρχηση των αξιών - Βιώσιμη ανάπτυξη - Ενεργοποίηση των πολιτών

Ενδεικτικά αναφέρονται ορισμένες αλλαγές που αποτελούν πρόποθέσεις για να υλοποιήσει η Ελλάδα, στο μέτρο που της αναλογούν, τους φιλόδοξους ενωσιακούς περιβαλλοντικούς στόχους και να προχωρήσει σε βιώσιμη ανάπτυξη με προστασία του περιβάλλοντος. Πολλές από τις κατωτέρω προτάσεις έχουν συζητηθεί σε συνέδρια και σχετικές ημερίδες και έχουν γίνει αποδεκτές από τις εκάστοτε κυβερνήσεις και επαγγελματικούς φορείς. Εν τούτοις, συστηματικά και συνολικά δεν ακολουθήθηκαν μέχρι σήμερα:

- α) αναβάθμιση του περιβάλλοντος στην ιεράρχηση των αξιών, ώστε η προστασία του να αποτελέσει πολιτική βούληση
- β) βελτίωση της ποιότητας των νομικών κειμένων που ενσωματώνουν στην ελληνική έννομη τάξη το ενωσιακό περιβαλλοντικό δίκαιο. Σύνταξη ευκατάληπτων κειμένων, με επαρκή επεξεργασία και όχι απλή μετάφραση των ενωσιακών Οδηγιών
- γ) επαρκής στελέχωση των περιβαλλοντικών υπηρεσιών, και ενίσχυσή τους, όπου κρίνεται αναγκαίο, από εξωτερικούς συνεργάτες
- δ) ενίσχυση ερευνών επί του πεδίου για τη συγκέντρωση και λειτουργική οργάνωση περιβαλλοντικών δεδομένων
- ε) βελτίωση της ποιότητας των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων έργων
- στ) συστηματική ενημέρωση για την ενωσιακή

- περιβαλλοντική νομοθεσία δικηγόρων, δικαστών, εισαγγελέων και δημοσίων υπαλλήλων
- ζ) σύνδεση της προστασίας περιβάλλοντος με την αναπτυξιακή βιώσιμη πολιτική και με μέτρα αγοράς (φόροι, ελαφρύνσεις, απαλλαγές, αντισταθμιστικά οφέλη)
- η) συστηματική ενημέρωση και ενεργοποίηση των πολιτών για την αντιμετώπιση της συνεχούς υποβάθμισης της ποιότητας ζωής. Το θεσμικό πλαίσιο, ενωσιακό και εθνικό, παρέχει στους πολίτες δικαιώματα διεκδίκησης σεβασμού στο περιβάλλον με αειφορική ανάπτυξη και φροντίδα για τις ερχόμενες γενεές. Το δικαίωμα καταγγελίας στην Ε. Επιτροπή, Αναφοράς στο Ε. Κοινοβούλιο, προσφυγής στο συνήγορο του πολίτη, συνοδεύει τα κλασικά δικαιώματα προσφυγής στη διοικητική, αστική και ποινική δικαιοσύνη. Η πρόσφατη ενσωμάτωση της Οδηγίας για την ποινική προστασία του περιβάλλοντος με τον Ν. 4042/2012 ενδυναμώνει την αξίωση προστασίας και αποκατάστασης του περιβάλλοντος και δίνει το δικαίωμα στον πολίτη να παρίσταται ως πολιτική αγωγή στην ποινική δίκη.

Είναι ενθαρρυντικό ότι ο Επιτρόπος Περιβάλλοντος Ποτόσνικ, τονίζοντας την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος, δήλωσε πρόσφατα αναφερόμενος στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των μέτρων που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, ότι τα μέτρα που θα ληφθούν στο πλαίσιο της δημοσιονομικής προσαρμογής δεν πρέπει να αντίκειται στο ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό κεκτημένο.

Είναι αναμφίβολο ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο η κρίση έχει πλήξει τις βασικές αξίες της Ένωσης και ότι στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, σε συνεργασία με τους λαούς της Ευρώπης, εναπόκειται να επαναπροσδιορίσουν αυτές τις αξίες και να δημιουργήσουν το μελλοντικό όραμα της Ευρώπης.

Η επαναϊεράρχηση των αξιών μπορεί να οδηγήσει στην έξοδο από την οικονομική κρίση σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και να αναδείξει τη βιώσιμη ανάπτυξη ως μονόδρομο και υποχρέωση προς τις επόμενες γενεές. Καινοτομία, φαντασία και αλληλεγγύη αποτελούν τα αναγκαία μέσα διαμόρφωσης των νέων λειτουργικών προτύπων της μετά την κρίση εποχής.

Βιβλιογραφία

- 2013 *Ludwig Kramer: The EU access to environmental information and the open society*
- 7ο Πρόγραμμα δράσης της Ε. Ένωσης για το περιβάλλον: «Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας», COM (2012), 710, 29.11.2012, ψηφίστηκε 20.11.2013
- 2013 *Καλλία Α. «Περιβάλλον και Επιχείρηση –Πρόσφατες Νομοθετικές Αλλαγές», Νομική Επιθεώρηση «ΕΝΩΠΙΟΝ», διμηνιαία έκδοση του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης.*
- 2011 *Καλλία Α. « Η εξέλιξη της ευρωπαϊκής νομοθεσίας προστασίας περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης», Νομική Επιθεώρηση «Περιβάλλον και Δίκαιο», Νομική Βιβλιοθήκη, τεύχος 1, σελ. 68 - 74.*
- 2005 *EU Environmental Policy Handbook, A critical analysis of EU Environmental Legislation, European environmental Bureau, Brussels 2005.*

ΕΠΓΡΑΦΕΣ - ΠΡΟΑΓΩΓΕΣ - ΜΕΤΑΘΕΣΕΙΣ - ΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ

Ιανουάριος - Μάρτιος 2014

54

Εγγραφές Νέων Δικηγόρων

1. Αποστολάκης Κωνσταντίνος
2. Βαλκάνου Ελένη
3. Βαλκάνου Θεοδώρα
4. Βαρβαρούση Ελένη
5. Βενιζέλου Ελισάβετ - Αικατερίνη
6. Βλάχου Ελένη
7. Βουλγαράκη Χριστίνα
8. Γαλιλαίου Αναστασία - Αλεξάνδρα
9. Γκαγκάτση Βασιλική
10. Γκασιώνα Νίκη
11. Γκέβρου Φανή
12. Γκεοργκίεβα Μαρτίνα
13. Γκουλούσιου Αναστασία
14. Γούλα Μαρία
15. Δαβιώτη Μαρία
16. Δεκάκη Αναστασία
17. Δηλαβεράκη Καλλιόπη - Κυριακή
18. Δημαρχοπούλου Σοφία
19. Δημοπούλου Μαρία
20. Ευαγγελίδη Άννα
21. Ευθυμιάδου Ανδριάννα
22. Ζαφειρίδου Αφροδίτη
23. Ζήρδας Άγγελος
24. Ζιώγου Αφροδίτη
25. Θωμαΐδου Ελένη
26. Ιακωβίδου Νίκα
27. Καμπάρη Ελένη
28. Καραβασλειάδης Δημήτριος
29. Καρακάση Κυριακή
30. Καραμπάσογλου Γεώργιος
31. Κουγιουμτσιδης Παύλος
32. Κούτσουλα Αγγελική
33. Κυριαζή Ζωή
34. Κωνσταντινίδου Γεωργία
35. Κώττας Βασίλειος

36. Λαμπροπούλου Ελισάβετ
37. Λάππα Ξένη
38. Λευκαρίτης Βασίλειος
39. Λεωνίδα Παρασκευή
40. Λεωνίδης Κωνσταντίνος
41. Λουκά Βασιλική
42. Μαλακάκη Σοφία
43. Μέλλιου Καλλιθέα
44. Μητλιάγκας Ιωάννης
45. Μητσιούλη Χρυσούλα
46. Μήττα Στέλλα
47. Μπακατσιά Γεωργία
48. Μπάντη Θεανώ
49. Μπαντοίας Χρήστος
50. Μπερμπέρη Αναστασία
51. Μπογιατίνης Πασχάλης
52. Μυλωνάκη-Βομβαρδά Κωνσταντίνα-Παναγιώτα
53. Μυτιλέκα Βικτώρια
54. Νεράντζης Άγγελος
55. Νικολαΐδου Σοφία
56. Οβσεπιάνα Άννα
57. Παγώνης Γεώργιος
58. Παπαδοπούλου Γαλήνη-Μαρία
59. Παπαδοπούλου Μαρία
60. Παπαδοπούλου Πετρούλα
61. Παπαδοπούλου Σουλτάνα
62. Παπαζήση Κορνηλία
63. Παππά-Πρίφτη Δωροθέα
64. Πείου Γαρυφαλλιά
65. Ποντικίδου Βασιλική
66. Πρασσά Ελένη
67. Προφήτη Ευαγγελία
68. Σαββαντίδου Παναγιώτα
69. Σαλούστο Κάρλα
70. Σαμλίδης Ελευθέριος
71. Σαχπατζίδου Ιωάννα
72. Σερετάκη Ελένη

73. Σημαιοφορίδου Αργυρώ
74. Σιδερά Σοφία
75. Σκεύη Ελίρα
76. Σπυριδωνίδου Δήμητρα
77. Στεργιανού Κωνσταντίνα
78. Στράτογλου Κριστίνα
79. Τασιούκα Ευανθία
80. Τζουνοπούλου Μαριάνθη
81. Τσαντή Βασιλική
82. Τσίκουλας Γεώργιος
83. Τσίτσου Αθηνά-Αγγελική
84. Τσιτώνα Δέσποινα
85. Φελεσάκη Μαρία-Αικατερίνη
86. Χατζηδημητρίου Γεώργιος
87. Χρυσανθόπουλος Χρήστος

Άδεια για σπουδές στο εξωτερικό

1. Αντωνιάδης Σταύρος
2. Τεκίδου Ανθούλα

Μεταθέσεις-Προαγωγές

A. Στο Πρωτοδικείο

1. Γκόρη Όλγα (Πρωτοδικείο Αθηνών)
2. Ελβαντζόγλου Μιχαήλ (Πρωτοδικείο Καβάλας)
3. Πάπαρης Θεοδόσιος (Πρωτοδικείο Αθηνών)
4. Σιδερά Σοφία (Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης)
5. Τόρτοκα Μελπομένη (Πρωτοδικείο Κοζάνης)
6. Τσάγια Ειρήνη (Πρωτοδικείο Κοζάνης)

B. Στο Εφετείο

1. Ανανιάδης Παναγιώτης
2. Γανίδη Αικατερίνη

3. Γεωργιάδης Άγγελος
4. Γρηγοριάδης Ιωάννης
5. Δέλλιου Μαρία
6. Δημητριάδου Χριστίνα
7. Ιορδανοπούλου Όλγα
8. Κολτσάκη Δήμητρα
9. Κορομπόκη Παναγιώτα
10. Μέτσιου Αναστασία
11. Παπαδημητρίου Ελευθερία
12. Παπαδόπουλος Γεώργιος
13. Παπουτσής Αλέξανδρος
14. Παρασκευά Μαρία
15. Πατσάρα Αικατερίνη
16. Πόνη Μάρθα
17. Ρόκκος Παντελής
18. Τάντου Βασιλική
19. Τρεμόπουλος Μιχαήλ
20. Τριγώνη Εμμανουιλία
21. Τσάκου Αικατερίνη
22. Χατζηδημητρίου Χαρίλαος - Ιωάννης

Γ. Στον Άρειο Πάγο

1. Βλόντζου Όλγα
2. Γεωρτζόγλου Άγγελος
3. Γιοβαννόπουλος Ρήγας
4. Ζαραλίδου Δόμνα
5. Κουμάνης Σταμάτης
6. Παναγιώτου Αντιγόνη
7. Πρόιου Αικατερίνη
8. Σερέφας Δημήτριος
9. Σπύρου Ελευθέριος
10. Χατζηθεοδώρου Ιωάννης

Διαγραφές

Α. Επειδή παραιτήθηκαν

1. Αγγελίδου Ζωή
2. Αντωνίου Θεοδώρα
3. Ασθενίδης Θεμιστοκλής
4. Βασιλακίδου Κωνσταντίνα
5. Βασιλειάδου Ευαγγελία
6. Γερασίμου Ειρήνη
7. Γιαπουτζή Ευδοκία
8. Γκουτζέλη Φωτεινή
9. Δαμιανίδου Αναστασία
10. Δεληγιάννη Γεωργία

11. Εμμανουλίδου Ηλέκτρα
12. Ζανδέ Ιωάννα
13. Ζερμπούλη Ευστρατία
14. Ιωαννίδης Νικόλαος
15. Καϊλή Μανταλένα
16. Καμμά Παναγιώτα
17. Καπετανάκη Ζαφειρία - Αικατερίνη
18. Καπλανίδης Αχιλλέας
19. Καραβασίλη Φωτεινή
20. Κεραμίδου Μαρία
21. Κεσσόπουλος Βασίλειος
22. Κιαγκίδου Πελαγία
23. Κιοσσές Αθανάσιος
24. Κοβαλέγγου Ευφρανθία
25. Κόνιαρης Σπυρίδων
26. Κρομμύδα Παναγιώτα
27. Λέτσος Περικλής
28. Μαλλιός Γεώργιος
29. Μάνθου Ζωή
30. Μικαελιάν Έρνα
31. Μουστάκας Αργύριος
32. Μπαλαμπανίδης Ιωάννης
33. Μπομπάν Ετλέβα-Εύα
34. Μπούρας Βασίλειος
35. Μυλωνά Αικατερίνη
36. Ντώνη Βασιλική
37. Ξερικού Νικολέττα
38. Οικονόμου Ελένη
39. Παλληκάρη Δήμητρα
40. Παντελίδου Αθηνά
41. Παπαδόπουλος Ιάσωνας
42. Παπαδοπούλου Βασιλική
43. Παπαϊσίου Αθανάσιος
44. Παπαϊωάννου Ευάγγελος
45. Παπανδρέου Μάριος
46. Πάπιστα Πηνελόπη
47. Παπουτσή Σοφία
48. Πέρεβα Μποριάνα
49. Πιστοπούλου Σοφία
50. Ράμτσιου Ευδοκία
51. Σαλαμπασίδου Σοφία
52. Σαμαρά Όλγα
53. Σαρρίδου Ευμορφία
54. Σταγγώνης Μάριος
55. Τάνου Ευαγγελία

56. Τορνικίδης Δημήτριος
57. Τσιάμη Παναγιώτα-Αγοραστή
58. Τσίπα Ελένη
59. Φιλίππου Ελένη
60. Φουτσιτσίδου Κατερίνα
61. Χαλβατζάκης Νικόλαος
62. Χαλικιάς Μιχάι
63. Χατζηνανέστης Κυριάκος
64. Χατζηπαντωνίου Μυρτώ
65. Χατζηγεωργίου Γεώργιος
66. Χειμαριός Δημήτριος
67. Χονδροπούλου Ελένη
68. Χριστοδούλου Περικλής

Β. Επειδή διορίστηκαν ως δικαστικοί υπάλληλοι

1. Βλαχοπούλου Ευανθία
2. Ιωαννίδη Παρθένα
3. Κωστίδου Ελευθερία
4. Μαστραντώνη Φεβρωνία
5. Ράμτσιου Ευδοκία
6. Στεφανίδου Ευαγγελία

Γ. Επειδή διορίστηκε ως συμβολαιογράφος

1. Βραδέλη Κυριακή

Δ. Επειδή διορίστηκαν ως Ειρηνοδίκες

1. Ανδρέου Μαρία
2. Γεντζεγκινοπούλου Αγάπη
3. Γεωργούση Ηρώ
4. Δημάκη Ζωή
5. Καρεκλά Χριστίνα
6. Καφαντάρη Αναστασία
7. Καψάλης Λάζαρος
8. Μπαλαμπάνη Θώμη - Αλεξάνδρα
9. Παμπουκίδου Αλεξάνδρα
10. Ράπτη Φωτεινή
11. Στασινούλας Δημήτριος
12. Τζιώρα Μαρία
13. Τσαρουκίδου Ευαγγελία
14. Χαρίτου Ηλέκτρα-Δανάη

[διημερίδα]

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

56

[Θεσσαλονίκη, 10/11-01-2014]

Ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης, το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος και ο Σύλλογος Μεταπτυχιακών και Υποψήφιων Διδασκτόρων του ΑΠΘ διοργάνωσε διημερίδα στις 10 και 11 Ιανουαρίου στο Συνεδριακό Κέντρο της Τράπεζας Πειραιώς με θέμα τις "Η προστασία από τις τραπεζικές συμβάσεις".

■ Ο Καθηγητής Αθανάσιος Γ. Καΐσης

■ Άποψη από το κοινό της εκδήλωσης

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Παρασκευή 10 Ιανουαρίου 2014**Χαιρετισμοί****Άννα Μιχαλοπούλου**, Πρόεδρος Τριμελούς Συμβουλίου Διεύθυνσης Εφετείου Θεσσαλονίκης, Πρόεδρος Εφετών**Νικόλαος Βαλεργάκης**, Πρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης**Κώστας Γραμμένος**, Πρόεδρος Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος**Χρήστος Βρίκος**, Πρόεδρος Συλλόγου Μεταπτυχιακών Φοιτητών & Υποψηφίων Διδασκτόρων Νομικής Α.Π.Θ.**Προεδρία - Συντονισμός**Καθηγητής **Α. Γ. Καϊσης****Εισηγήσεις****Χαρούλα Απαλαγάκη**, Καθηγήτρια Νομικής Σχολής ΑΠΘ "Πτώχευση φυσικών προσώπων και τραπεζικές συμβάσεις"**Απόστολος Γκουτζίνης**, Δικηγόρος (Partner Shearman & Sterling, Λονδίνο), Δ.Ν., Επισκέπτης

Καθηγητής Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος "Νομικά ζητήματα από τη λειτουργική υποκατάσταση τραπεζικών εργασιών από νομικές οντότητες - μη τράπεζες"

Νικόλαος Ελευθεριάδης, Επίκουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής ΑΠΘ, "Η προσωρινή δικαστική προστασία σε περιπτώσεις καταχρηστικής κατάπτωσης τραπεζικών εγγυητικών επιστολών"**Άγγελος Κορνηλάκης**, Επίκουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής ΑΠΘ, "Αντίθεση της σύμβασης εγγύησης στα χρηστά ήθη λόγω τραπεζικής πίστωσης αρχικώς αναξιόχρεου οφειλέτη εν αγνοία του εγγυητή"**Παρεμβάσεις****Κορνηνός Γ. Κόμνιος**, Δικηγόρος, Δ.Ν., Επιστημονικός Συνεργάτης Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος**Σταυρούλα Ι. Αγγούρα**, Δικηγόρος, LL.M, Επιστημονικός Συνεργάτης Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος**Ερωτήσεις-συζήτηση**

Συμπεράσματα πρώτης συνεδρίας

Σάββατο 11 Ιανουαρίου 2014

Προεδρία - Συντονισμός: Π. Λαδάς, Ομότιμος Καθηγητής Νομικής Α.Π.Θ.

Εισηγήσεις

Γεώργιος Δέλλιος, Καθηγητής και Κοσμήτορας Νομικής Σχολής ΑΠΘ "Η προστασία του εγγυητή ως καταναλωτή"

Δημήτριος Αυγητίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής Νομικής Σχολής ΔΠΘ, "Η θέση του εγγυητή στις εξυγιαντικές διαδικασίες του πτωχευτικού κώδικα"

Ρήγας Γιοβανόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής ΑΠΘ "Η προστασία του δανειολήπτη στα δάνεια με ρήτρα αλλοδαπού νομίσματος"

Χρήστος Τριανταφυλλίδης, Δ.Ν., Πρωτοδίκης "Η προσωρινή δικαστική προστασία σε τραπεζικές συμβάσεις"

Πέτρος Αλικάκος, Δ.Ν., Πρωτοδίκης Πρόσθετες νομολογιακές εξελίξεις ως προς την έννοια του «τραπεζικού καταναλωτή» σε συμβάσεις που περιέχουν Γ.Ο.Σ.

Γεώργιος Μεντής, Επίκουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ "Ζητήματα από τη σύμβαση εγγύησης στις τραπεζικές συναλλαγές – ιδίως κατά τη διάρκεια της παρούσας οικονομικής κρίσης"

■ Ο Πρόεδρος του Δ.Σ.Θ. κ. Νικόλαος Βαλεργάκης

Ερωτήσεις-συζήτηση

■ Από αριστερά: Πέτρος Αλικάκος, Δ.Ν., Πρωτοδίκης, Χρήστος Τριανταφυλλίδης, Δ.Ν., Πρωτοδίκης, Δημήτριος Αυγητίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής Νομικής Σχολής ΔΠΘ, Παναγιώτης Λαδάς, Ομότιμος Καθηγητής Νομικής Α.Π.Θ., Ρήγας Γιοβανόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής ΑΠΘ, Γεώργιος Δέλλιος, Καθηγητής και Κοσμήτορας Νομικής Σχολής ΑΠΘ, Γεώργιος Μεντής, Επίκουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

■ Ο κ. Κώστας Γραμμένος, Πρόεδρος
Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος

■ Η κα. Χαρούλα Απαλαγάκη, Καθηγήτρια
Νομικής Σχολής ΑΠΘ

■ Ο κ. Απόστολος Γκουτζίνης, Δικηγόρος

■ Ο Καθηγητής Αθανάσιος Γ. Καΐσις

■ Η κα Άννα Μιχαλοπούλου, Πρόεδρος Τρι-
μελούς Συμβουλίου Διεύθυνσης Εφετείου
Θεσσαλονίκης, Πρόεδρος Εφετών

■ Ο κ. Νικόλαος Ελευθεριάδης, Επίκουρος
Καθηγητής Νομικής Σχολής ΑΠΘ

[διημερίδα]

ΠΟΙΝΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΛΛΑΓΗ, PLEA BARGAINING ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΠΕΡΑΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

60

[Θεσσαλονίκη, 31-1/01-2-2014]

Ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης, η Ένωση Εισαγγελέων Ελλάδος και η Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων διοργάνωσαν κοινή διημερίδα στις 31 Ιανουαρίου και 1η Φεβρουαρίου στο Συνεδριακό Κέντρο της Τράπεζας Πειραιώς με θέμα Ποινική Συνδιαλλαγή, Plea Bargaining και Εναλλακτικές Μορφές Περάτωσης της Ποινικής Διαδικασίας.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Παρασκευή 31 Μαρτίου 2014

Χαιρετισμοί

Προεδρεύων: **Ηλίας Αναγνωστόπουλος**,
Πρόεδρος ΕΕΠ, Αν. Καθηγητής ΕΚΠΑ

Εισηγητές

Αριστομένης Τζαννετής, *Επικ. Καθηγητής ΕΚΠΑ,*
Γεν. Γραμματέας ΕΕΠ.

Λάμπρος Τσόγκας, *Εισαγγελέας Πρωτοδικών*

Σάββατο 1 Φεβρουαρίου 2014

Προεδρεύων: **Νικόλαος Βαλεργάκης**,
Πρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης

Εισηγητές

Ευάγγελος Ζαμπίτης, *Δικηγόρος Μ.Δ.Ε. Ποινικού Δικαίου*
Θεοχάρης Δαλακούρας, *Δικηγόρος, Καθηγητής ΔΠΘ*
Λάμπρος Μαργαρίτης, *Δικηγόρος, Καθηγητής ΑΠΘ*

Στρογγυλή Τράπεζα

Συντονιστής: **Ηλίας Αναγνωστόπουλος**, *Πρόεδρος ΕΕΠ,*
Αν Καθηγητής ΕΚΠΑ,

Χαράλαμπος Βουρλιώτης, *Αντιεισαγγελέας ΑΠ,*

Αδάμ Παπαδαμάκης, *Δικηγόρος, Καθηγητής ΑΠΘ,*

Στέφανος Παύλου, *Δικηγόρος, Καθηγητής ΔΠΘ,*

Γεώργιος Δημήτριντας, *Δικηγόρος, Επίκ. Καθηγητής ΔΠΘ*

Συζήτηση

■ Από αριστερά: Γεώργιος Δημήτριντας, Δικηγόρος, Επικ. Καθηγητής ΔΠΘ, Αδάμ Παπαδαμάκης, Δικηγόρος, Καθηγητής ΑΠΘ, Χαράλαμπος Βουρλιώτης, Αντεισαγγελέας ΑΠ, Ηλίας Αναγνωστόπουλος, Πρόεδρος ΕΕΠ, Αν.Καθηγητής ΕΚΠΑ, Στέφανος Παύλου, Δικηγόρος, Καθηγητής ΔΠΘ.

■ Από αριστερά: Θεοχάρης Δαλακούρας, Δικηγόρος, Καθηγητής ΔΠΘ, Ευάγγελος Ζαμπίτης, Δικηγόρος Μ.Δ.Ε. Ποινικού Δικαίου, Νικόλαος Βαλεργάκης, Πρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης, Λάμπρος Μαργαρίτης, Δικηγόρος, Καθηγητής ΑΠΘ.

■ Ο Πρόεδρος του Δ.Σ.Θ.
κ. Νικόλαος Βαλεργάκης

■ Ο κ. Δημήτριος Μιτρουλιάς, Γενικός
Γραμματέας Ε.Ε.Ε.

■ Ο κ. Νικόλας Κανελλόπουλος,
Γεν. Γραμ. του Υπουργείου Δικαιοσύνης

■ Ο κ. Λάμπρος Τσόγκας,
Εισαγγελέας Πρωτοδικών

■ Ο κ. Αριστομένης Τζαννετίς,
Επικ. Καθηγητής ΕΚΠΑ,
Γεν.Γραμματέας ΕΕΠ

■ Άποψη από το κοινό

[επιστημονική εκδήλωση]

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΘΕΜΑΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης και το Ελληνικό Παράρτημα της Διεθνούς Ενώσεως Φορολογικού Δικαίου διοργάνωσαν κοινή επιστημονική εκδήλωση στις 5 Φεβρουαρίου με θέμα Επίκαιρα Θέματα Φορολογικής Διαδικασίας.

[Θεσσαλονίκη, 5-2-2014]

63

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Χαιρετισμός: Νικόλαος Βαλεργάκης, Πρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης

Προεδρεύων

Κωνσταντίνος Παπακωστόπουλος, Πρόεδρος του Ελληνικού Παραρτήματος της Διεθνούς Ενώσεως Φορολογικού Δικαίου

Εισηγήσεις

Κωνσταντίνος Φινοκαλιώτης, Καθηγητής Νομικής Σχολής Α.Π.Θ. "Κράτος δικαίου και φορολογική πολιτική σε περιόδους οικονομικής κρίσης"

Κωνσταντίνος Καραγκούνης, Διευθύνων Δικηγόρος KARAGOUNIS & PARTNERS, ΓΓΕΛΛ. Ελληνικού Παραρτήματος IFA "Φορολογικοί έλεγχοι- ελληνική και διεθνής πρακτική"

Ιωάννης Κοϊμτζόγλου, Δ.Ν. Δικηγόρος, Partner KG LAW FIRM, Αν. Μέλος Δ.Σ. Ελληνικού Παραρτήματος IFA "Οι αρμοδιότητες του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων"

Γεώργιος Μάτσος, Δ.Ν. Δικηγόρος "Φορολογική διαδικασία: μέσο ή αυτοσκοπός;"

Αικατερίνη Σαββαΐδου, Λέκτορας Νομικής Σχολής Α.Π.Θ., Senior Manager PWC, Δικηγόρος "Ενδικοφανής προσφυγή ενώπιον της νέας Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων"

Ανδρέας Τσουρουφλής, Δικηγόρος, Λέκτορας Νομικής Αθηνών. "Το σύστημα των φορολογικών κυρώσεων με βάση τον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας"

Συζήτηση – Παρεμβάσεις

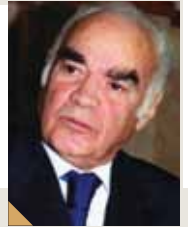

■ Το πάνελ της εκδήλωσης

■ Άποψη από το κοινό της εκδήλωσης

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

«ΑΠΑΝΘΙΣΜΑΤΑ»

Είναι το όγδοο βιβλίο του συγγραφέα, που περιέχει σχολιασμένες εικόνες και στιγμιότυπα από την δικαιοσύνη της Θεσσαλονίκης.

Βιβλίο δεικτικά διδακτικό, που ανακεφαλαιώνει και ανανεώνει. Άλλωστε *recapitulatio est renovatio*. Γράφοντας «δεικτικά» υπογραμμίζω ότι η λέξη «δίκη» δεν προέρχεται από την αρχαιοβυζαντινή «θεία δίκη» ή τη ρωμαϊκή «*divina justitia*», αλλά από την σανσκριτική ρίζα «*dīc*», που σημαίνει «τον ένοχον δείκνυσι» την χείρα τείνοντας, όπως εκ των αρχαίων κειμένων αποθησαυρίζεται πως «Ερινύες Δίκης επίκουροι τον ένοχον εξευρήσουσι» και τον «ένοχον δεδείξαντο».

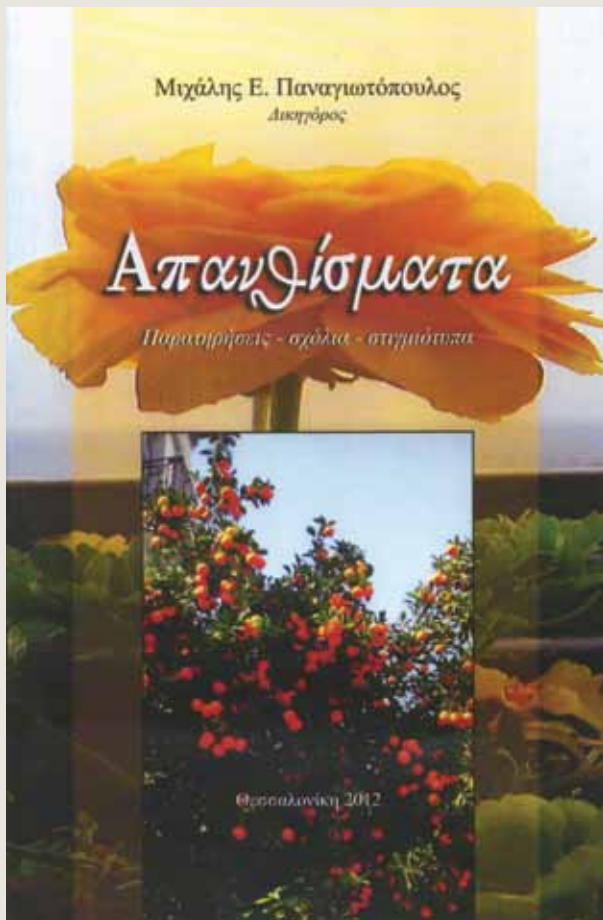
Εδώ και είκοσι πέντε χρόνια διαβάζω τα κείμενα του φίλου συγγραφέα, προσεκτικά συντεταγμένα, με ορθό και ελεγχόμενο λόγο, χωρίς ρητορείες και σοφιστείες. Τα διάβαζα «γιγνώσκων α' ανεγίνωσκα», *step by step, word for word, page to page*. Είχε την ευφυή πρόνοια τα δύο καλύτερα του βιβλία «Επισημάνσεις» (1992) και «Το Τραμ το τελευταίο» (2000) να τα τυπώσει στο τυπογραφείο του Ε. Νικολαΐδη, Τσιμισκή 9, Ο Νικολαΐδης και ο Τζιβανάκης ήσαν οι ζωγράφοι της τυπογραφίας στην εκδοτική ιστορία της Θεσσαλονίκης. Αλλά τα βιβλία αυτά αξιολογήθηκαν περαιτέρω αισθητικά με τα εξώφυλλα του Κάρολου Τσίζεκ και την επιμέλεια του Ντίνου Χριστιανόπουλου.

Δεν είναι απλές χρονογραφικές αφηγήσεις τα επιμέρους κεφάλαια των «Απανθισμάτων». Ακολουθεί τη δική του παραδοσιακή γραμμή και ανάγλυφα καταγράφει γεγονότα, όπως στα παλιά του βιβλία. Διαβάστε στο βιβλίο του «Κρί-

σεις» (2006) σελίδες 95-98, παράπλευρη μαρτυρία που αφορά την υπόθεση του «δράκου» Παγκρατίδη. Ένας ζηλωτής δικαστικός λειτουργός ή ιστοριοδίφης νομικός θα συλλογισθεί με μια υπαινικτική πιθανολόγηση το ενδεχόμενο μιας δικαστικής πλάνης.

Στα «Απανθίσματα» του 2012 επανέρχεται δριμύτερος, ωριμότερος, αυστηρότερος, νοσταλγικότερος, ορθολογώντας αποδεικτικά και δικτικά, εν πικρία πολλάκις συμπεραίνοντας, ήγουν σοφότερος. Με τα 42 αυτοτελή κείμενά του, συμπυκνωμένα σε 145 σελίδες επέρχεται, κυριαρχικά στη μνήμη των νομικών αναγνωστών, με μια αδυσώπητη αναπόληση, μια ανέλεγκτη νοσταλγία, με μια διδακτική συγγραφική αλαζονεία. Χρησιμοποιώντας τη τελευταία λέξη δεν εννοώ το υπερφίαλο της εννοίας της. Αλλά τη μειοψηφική παράπλευρη προέλευσή της από το σανσκριτικό «*Al*» ή «*Al*», που σημαίνει περιπλάνηση άνευ αιτίας ή ελπίδας αναπαύσεως. Όπως από την ίδια ρίζα προέρχεται το «*Alh*», που στην Αραβική λαογραφία, στους Πέρσες, Οθωμανούς, Ισμαηλίτες, κ.α. σημαίνει τον έξοχο, τον διαπρεπή. Παρεμπιπτόντως ο Πλάτων στον «*Αλαζόνα τον αλώμενο*» σημείωνε την αλαζονεία ως «έξιν προσποικτικήν αγαθών μη υπάρχόντων» κατέληγε δε επί σοφιστών πως «τον σοφιστήν και αλαζόνα ηγούνται είναι».

Γράφοντας συγγραφική αλαζονεία, παρορμητικά συλλογίστηκα στον ανήκοντα στο Θρακικό φύλο των Αλαζώνων, κατοίκων του Ευξείνου Πόντου, Βόρεια της ελληνικής παροικίας καλουμένης «*Ολβία*», της οποίας οι κάτοικοι ήσαν υπε-

ρήφανοι, εγωκεντρικοί ημινομάδες και αυτάρχεις, σαν τους Απάτσι της Αμερικής.

Στο συγγραφέα των «Απανθισμάτων» που θα μπορούσαν να αποκληθούν *Digesta memoriae et juris*, ανήκει περισσότερο ένας στίχος του αείμνηστου Γιώργου Γούλα, που γι' άλλον γράφηκε, «καθώς μετρούσα τους παλιούς, τους σμιλεμένους μαχητές» και μια άλλη στροφή «είσαι παρών, σα νάταν χτες, παλιότερα σε χώρους γνώριμους, εκεί όπου νίκες κατακτούσες».

Στην εισαγωγή των «Απανθισμάτων» υπογραμμίζει πως τα κείμενά του δεν έχουν αρχιτεκτονική σα σύνολο, αλλά πρόκειται για «κείμενα περισυλλογής». Παροπλίζοντας τον Άλτη πρωταθλητή και το δικανικό αγορητή, αποκοιμίζει τον αναγνώστη με ταπεινοφροσύνη και του μεταφέρει το μήνυμά του, διότι η κεντρική

ιδέα των κειμένων του είναι η κυριαρχία μιας έντονης νοσταλγίας στην οποία εμφιλοχωρούν η απωλεσθείσα έννοια της ιδεώδους δικαιοσύνης, η σπουδή που προσπερνά την αρετή και η αναζήτηση του «ορθώς και επεικώς κρίνειν» και «αυστηρώς κατ' ιδίαν κρίνεσθαι».

Πριν από 22 χρόνια, το 1992, είχα δημοσιεύσει στον «Ελληνικό Βορρά» μια βιβλιοκρισία για τις «Επισημάνσεις» του. Έψαξα στα αρχεία της εφημερίδας και την βρήκα. Την παραθέτω αυτούσια, θεωρώντας τη νοσταλγικά επίκαιρη και έντονα σημειολογική.

Μιχάλη Παναγιωτόπουλου, δικηγόρου «Επισημάνσεις» Βιβλιοκρισία Νίκου Πασχαλίδη, Δικηγόρου

Είναι βιβλίο πικρό, για τις ουσιαστικές ελλείψεις που διαπιστώνει. Ταυτόχρονα αισιόδοξο, για τις λύσεις που εισηγείται. Πλούσιο, για την γοπητευτική νομική εμπειρία, που σου μεταδίνει σε γλώσσα λιτή, απλή και με ευγενικό και διακριτικό υπολανθάνον μήνυμα. Μήνυμα, ναι, στον Κριτή και στον Κριθέντα. Χειριστής γνωστός του λόγου ο γράψας, αλλά και της γραφίδας θιασώτης. Ουχί μόνον τον άρτον τον επιούσιον. Ζει, επαγγέλεται κα εκείθεν πικραίνεται και δημιουργεί. Διστάζει για λίγο στην ονοματολογία, στον τίτλο. Τελικά το βαπτίζει ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ. Θα μπορούσε να το πει πιο ουσιαστικά: Νομική Σημειολογία.

Θα εννοούσαν οι πάντες προμαχούντες «πλην Λακεδαιμονίων». Όλοι αυτοί, που «οίδασι τί ποιούσι». *Nomen est omen*. Το όνομα είναι οιωνός. Διακόσιες σελίδες περίπου περικλείουν τριάντα τρία άρθρα. Καυτά και καθημερινά ταυτόχρονα. Τί πιο φλέγον από την επιούσια πικρία;

Ο παλιός άλτης δεν έχει λησμονήσει τις ιαχές των θεατών και τις ζητωκραυγές των γηπέδων. Κοντρολάρει όμως την συμπεριφορά του εδώ. Θέλει να επιτεθεί. Παίρνει βαθιά αναπνοή, ετοιμάζει. Ύστερα μετανοεί και τελικά πείθει. Μετανοεί όμως και πάλι. Αυτή τη φορά για την ορ-

μή και τον ενστικτώδη πρωτογονισμό που εναπόθεσε, παρά πόδας. Δεν του «ενάρμωσε» τη πειθώ, ο κομορμισμός του «ενέδωσε» σύγχυση. Αλήθεια, Quo, Vadis;

Καθώς δεν ασχολείται μόνο με την «δουλίτσα» του και δεν αδρανεύει για την καθημερινή νομική ζωή, γράφει για θέματα, που βασάνισαν τον κάθε μαχόμενο Νομικό «Δικαστή ή Δικηγόρο». Συγκλονιστικός ο μεταφερόμενος διάλογος μεταξύ νέου Πρωτόδικου και παλαιού Εφέτη, εκτός φυσικά διαδικασίας. Ρωτά ο Πρωτόδικος.

- Αλήθεια Κύριε Πρόεδρε, γιατί τέτοια διαφορά, στις αποφάσεις, ανάμεσα σε πρώτο και δεύτερο βαθμό;
- Εσύ τί νομίζεις; ρώτησε αντί να απαντήσει ο Εφέτης.
- Να, ίσως λόγω ηλικίας, απάντησε διαστακτικά ο πρωτόδικος.
- Θέλεις να πεις ίσως ότι, επειδή φθάνουμε στο τέρμα του δρόμου, αποφασίσαμε να τακτοποιήσουμε τις συνειδήσεις μας και να παραδώσουμε καθαρή την ψυχή μας από αμαρτίες και τύψεις για τυχόν άδικες καταδίκες.

Τελικά καμιά ξεκάθαρη απάντηση, ρητορικές υπεκφυγές. Ερωτήσεις, χωρίς απαντήσεις. Χωρίς λύση Τα πάντα υπολανθάνουσα προσωπική φιλοσοφία. Το ίδιο συναρπαστικό μοτίβο και μήνυμα συνάγεται από την «Επιείκεια». Πολλοί ταυτίζουν την αυστηρότητα του Δικαστή με την δικαστική του ικανότητα και κύρος. Λάθος σοβαρό. Αντίθετα θεωρούν ότι η επιείκεια δεν χαρακτηρίζει τον καλό Δικαστή. Λάθος τραγικό.

Μια είναι η λύση, μια είναι η απάντηση. «Καλός Δικαστής είναι αυτός που θέλω να δικάσει όταν έχω δίκιο». Έστω και όταν δεν έχω αποδείξεις. Επί τριάντα χρόνια αυτά ελέγοντο μεταξύ γράφοντος και κρίνοντος.

Φιλοσοφία διαλεκτικά θετική ανάμεσα στην αναζήτηση της σωστής ιδέας, της ορθής λύσης. Πολλές φορές τις συζητήσεις, κατάκλυζε η πίκρα και η αγνωμοσύνη, για την συμπεριφορά αυτών υπέρ των οποίων οι συζητούντες έπασχον. Καυ-

τά ερωτήματα και βιώματα περί του τί είναι το πρακτικότερο; το *carpe diem*, που έθετε σταθερά, σαν έμβλημα στα εξώφυλα των βιβλίων του ο κρίνων; η επιτάφιος μνήση του Βασιλέα Αζουρμπανιμπάλ «α έφαγε, έπιε και αφροδίσισε ταυτά έχει»; ή το «άλλα ζητεί η ψυχή του, γί' άλλα κλαίει, τον έπαινο του δήμου και των Σοφιστών, τα δύσκολα και τα ανεκτίμητα Εύγε»;

Ας είναι πιο επιθετική η στρατηγική του στο επόμενο βιβλίο. Πιο πολεμική η κραυγή του. Διότι όταν έλθει η στιγμή της αλήθειας, ξεχνούν οι πάντες πώς από κοινωνική διαλλακτικότητα ή έστω από ανθρωπιά, ορώντας και the other side of the hill, «*audiatur et altera pars*», υποτονεί η επιθετικότητα. Είπε πάλι ο ποιητής «Και συλλογιέται η Φρόνησις πώς τον εγελά. Και πώς την εμπιστευόταν πάντα. Τί τρέλλα. Την ψεύτρα που έλεγε: Αύριο. Έχεις πολύν καιρό».

Ο συγγραφέας χρονογραφεί τα γεγονότα νοσταλγικά με δυνατό λόγο και μακριά από επιρροές, αλλά με ιστορική γραφίδα κυριαρχικά. A step before the history. Μνημονεύει και απομνημονεύει, με σεβασμό στα πρόσωπα και στα πράγματα, αλλά αντικειμενικά. *Clausula rebus sic stantibus*. Και, παρά την επιφανειακή ταπεινοφροσύνη του λόγου, η υπαρκτή λογοτεχνική του αρετή του προσδίδει και του προδίδει την έννοια της *classica bibera persona*, που πιστεύει στην ξεχασμένη ρήση των Ρωμαίων νομοδιδασκάλων, δώσε μου ένα γεγονός και θα σου δώσω δίκαιο δικαίωμα και μνήμη, *da mihi factum, dabo tibi jus et memoria*. Η λογοτεχνία είναι το ψυχολογικό έπαθλο του «φιλοσοφικού τέλους» μιας ανήσυχης προσωπικότητας που πάντα πιστεύει σε αντίθεση με το *Fiat justitia et pereat* μου *dus* στο *summum jus summa iniuria* και ιδίως στο *summum bonum est virtus*.

Γάννα Παναγοπούλου - Μπέκα

Διδάκτωρ Νομικής,
Α' Αντιπρόεδρος ΔΣΘ
g-panag@otenet.gr

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΕΛΟΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑ-ΔΩΡΟΔΟΚΙΑ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Το βιβλίο πραγματεύεται το κοινωνικό και νομικό πρόβλημα της διαφθοράς και ειδικότερα της δωροδοκίας. Κατά το συγγραφέα, το φαινόμενο της διαφθοράς έχει λάβει σημαντικές διαστάσεις στις μέρες μας. Το κόστος της, εκτός από οικονομικό, είναι και κοινωνικό, μιας και η διαφθορά υποσκάπτει τη δημοκρατία, επιβραδύνει την ανάπτυξη, διευρύνει τις κοινωνικές ανισότητες, αποσαθρώνει τις κοινωνικές δομές και συχνά ανοίγει το δρόμο στο οργανωμένο έγκλημα. Τόσο ο διεθνής όσο και ο ευρωπαϊκός νομοθέτης, αλλά κατ' επέκταση και ο εθνικός, προσπάθησαν μέσα από διατάξεις ποινικού ενδιαφέροντος να περιορίσουν το φαινόμενο. Στην παρούσα μελέτη αναλύονται αυτές

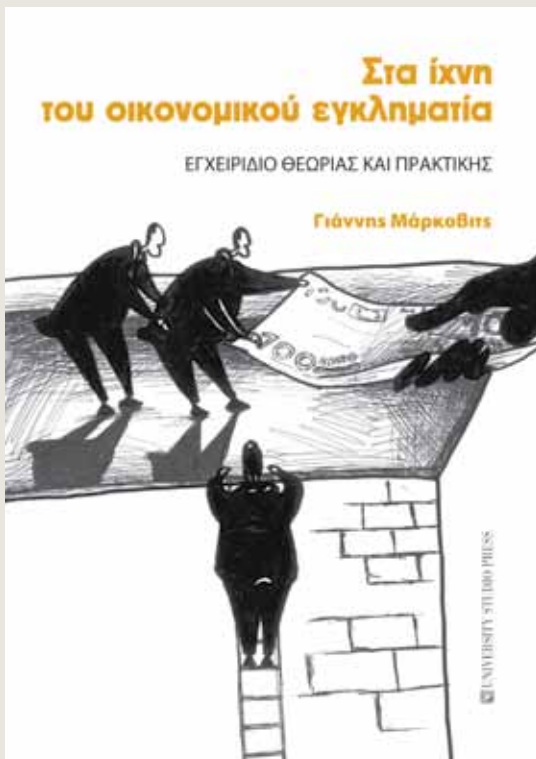
οι νομοθετικές προσπάθειες, με επίκεντρο όμως τις ελληνικές ποινικές διατάξεις με τις τροποποιήσεις μέχρι το ν. 4198/2013, οι οποίες τιμωρούν τη δωροδοκία, που αποτελεί, κατά το συγγραφέα, τον πυρήνα του φαινομένου της δημόσιας διαφθοράς σήμερα. Αναλύεται η νομοτυπική μορφή των εγκλημάτων της παθητικής και ενεργητικής δωροδοκίας υπαλλήλου και δικαστή, οι μορφές εμφάνισης των εγκλημάτων αλλά και όλα τα σχετικά αναφύοντα νομικά ζητήματα (συρροές, παρεπόμενες ποινές κτλ.). Παρουσιάζονται επίσης προτάσεις για τον περιορισμό του φαινομένου της διαφθοράς, αλλά και προτάσεις βελτίωσης των υφιστάμενων διατάξεων του ποινικού κώδικα μέσω μιας ορθολογικής χρήσης του ποινικού δικαίου που σέβεται το Σύνταγμα. Το συμπέρασμα που προκύπτει όμως είναι ότι όποιες προσπάθειες και να γίνουν σε επίπεδο νομοθετικό, δεν θα υπάρξει αποτέλεσμα, αν δεν γίνει συνείδηση όλων μας ότι οι πράξεις διαφθοράς βλάπτουν το λαό, τη χώρα και τελικά το ίδιο το άτομο που μετέχει σε τέτοιες ενέργειες.

ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑ*

Σε μερικούς ανθρώπους έρχεται μια μέρα που πρέπει το μεγάλο Ναι ή το μεγάλο Όχι να πούνε. Φανερώνεται αμέσως όποιος το 'χει μέσα του το Ναι, και δέγοντας το πέρα πηγαίνει στην τιμή και στην πεποίθησή του.

(Κωνσταντίνου Καβάφη)

Με τα λόγια αυτά του Κωνσταντίνου Καβάφη θα ήθελα να εκφράσω την ευχάριστη έκπληξή μου, αλλά και τη χαρά μου γι' αυτό το βιβλίο που σήμερα παρουσιάζουμε.

Ο Γιάννης Μάρκοβιτς μετά από εσωτερική διεργασία συστήνεται σε ένα ζέον πρόβλημα των καιρών μας ως συγγραφέας του βιβλίου «Στα ίχνη του οικονομικού εγκληματία». Με το βιβλίο του αυτό χτύπησε μια ευαίσθητη χορδή των καιρών μας, που το ύφος τους μαρτυρεί νοθεία της αρετής και κιβδηλεία των αξιών. Μετά από έρευνα και πρακτική εμπειρία θέλησε να καταγράψει το οικονομικό έγκλημα σε όλες του τις διαστάσεις, τις επιπτώσεις του στην κοινωνία και την εξιχνιάσή του.

Αυτή η επιθυμία του να μεταγγίσει τις γνώσεις που απέκτησε μέσα από την ιδιότητά του στην πολιτειακή δομή δηλώνει, για μένα, μια ανησυχία ανθρώπινη, που κυοφορούσε κάποια χρόνια για να καταγράψει αυτό το βιβλίο. Ένα βιβλίο που απευθύνεται όχι μόνο στους ειδικούς για τη δίωξη και την καταπολέμηση του οικονομικού εγκλήματος, αλλά και στην κοινωνία, που πρέπει να είναι αρωγός στην προσπάθεια για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Δεν είναι, όμως, μόνο το οικονομικό έγκλημα που κίνησε τη σκέψη του να συγκεντρωθεί σ' αυτό το ζήτημα, να επιστρατεύσει τις εμπει-

* "Ομιλία στην εκδήλωση παρουσίασης του βιβλίου του Ι. Μάρκοβιτς, "Στα ίχνη του οικονομικού εγκληματία", στις 7 Φεβρουαρίου 2014.

ρίες και τις γνώσεις του και να δώσει στις απορίες του μια επαρκή απάντηση. Είναι και η διαφθορά, για την οποία ο συγγραφέας τονίζει τόσο τις αιτίες εμφάνισής της, όσο και τις συνθήκες που βοηθούν στην ανάπτυξή της. Παρουσιάζει στατιστικά στοιχεία και κλασικές περιπτώσεις διαφθοράς, για να ενισχύσει την επιχειρηματολογία του.

Τι θα διαπιστώσει, όμως, ο αναγνώστης του συγγράμματος αυτού, που είναι το πρώτο που γράφεται στην Ελλάδα από ανακριτική, ψυχολογική και πρακτική σκοπιά; Θα διαπιστώσει ότι είναι και εν μέρει νομικό εγχειρίδιο, ιδίως στα δύο πρώτα κεφάλαια, όπου γίνεται χρήσιμη αναφορά στην ποινική διαδικασία, την προκαταρκτική εξέταση και την προανάκριση αλλά και την εμφάνιση των οικονομικών εγκλημάτων στον Ποινικό Κώδικα και στην υπόλοιπη νομοθεσία (φορολογική, τελωνειακή κ.τ.λ.) Σημειώνω ότι στα προαναφερόμενα κεφάλαια υπάρχουν δύο ενδιαφέροντα παραρτήματα για την ένορκη διοικητική εξέταση (ΕΔΕ) με υποδείγματα εγγράφων για κλήσεις σε κατάθεση και ένορκες και ανωμοτί καταθέσεις για το παραεμπόριο και τα παραποιημένα προϊόντα.

Το επόμενο σημείο που θα σταθώ αναφορικά με το βιβλίο του Μάρκοβιτς είναι η εκτενής αναφορά που έχει για την ανακάλυψη του ψεύδους, την αντιμετώπιση των μαρτύρων και των υπόπτων και τις ερωτήσεις που πρέπει να κάνουν όσοι ασχολούνται με τη διερεύνηση των οικονομικών εγκλημάτων στους ύποπτους τέλεσης τέτοιων αδικημάτων. Όλη του η προσέγγιση είναι εστιασμένη στον οικονομικό εγκληματία και την αντιμετώπισή του, τον οποίο διακρίνει εμφανώς από τον κοινό εγκληματία.

Η ανάλυση που κάνει στην αποκάλυψη και ψυχολογία του ψεύδους μπορεί να διαβαστεί σε συνδυασμό με το τελευταίο κεφάλαιο που αναφέρεται στις τεχνικές καταθέσεων και ανακρίσεων. Ο Μάρκοβιτς παρουσιάζει τεχνικές που υπάρχουν στη διεθνή ανακριτική βιβλιογραφία,

εστιάζοντας επί το πλείστον σε εκείνες που είναι περισσότερο σχετικές και βοηθούν στην αποκάλυψη των οικονομικών εγκλημάτων. Και σ' αυτό το κεφάλαιο υπάρχει ένα παράρτημα που παρουσιάζει μια τεχνική ανάκρισης με τα υποδείγματα της.

Το σύγγραμμα του Μάρκοβιτς έχει περισσότερες από 150 βιβλιογραφικές πηγές, σχεδόν όλες από άρθρα που έχουν δημοσιευθεί σε επιστημονικά περιοδικά και συνοδεύεται από πίνακες, σχήματα, γραφήματα και πολλά άλλα επεξηγηματικά κείμενα. Βοηθητικά κείμενα για τον αναγνώστη είναι οι λεγόμενες «παρεκβάσεις», που βρίσκονται διάσπαρτες μέσα στα έξι κεφάλαια του βιβλίου και διαβάζονται ανεξάρτητα από τη ροή του κειμένου και της επιχειρηματολογίας.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες και διασκεδαστικές είναι οι «ψηφίδες», τα μικρά διηγήματα που έχει γράψει ο Μάρκοβιτς και υπάρχουν στην αρχή των κεφαλαίων, εισάγοντας με αυτό τον έξυπνο τρόπο τον αναγνώστη στο θέμα που διαπραγματεύεται κάθε κεφάλαιο.

Το βιβλίο του Μάρκοβιτς σηκώνει άγκυρα σε μια χρονική στιγμή που το οικονομικό έγκλημα είναι σύμπτωμα της πονεμένης πατρίδας μας, που δεν μπορεί όμως να αντιμετωπιστεί με άνευρη παθητικότητα. Είναι πρόβλημα ενεργοποίησης των πολιτών, είναι πρόβλημα πολιτικής πράξης. Χρειάζεται ενεργητική αντίσταση στην απαξία και όχι σιωπή ή συνεσταλμένες περιφράσεις, προκειμένου να μην δυσαρεστηθούν πρόσωπα ακόμη και υπόλογα για κραυγαλέες αυθαιρεσίες και προκλητική ιδιοτέλεια. Όταν η αυθαιρεσία και η έλλειψη έννομης τάξης υψώνουν με αυθάδεια και θρασύτητα το κεφάλι τους, αυτό είναι σημάδι ότι αυτοί που είναι εντεταλμένοι για τη διαφύλαξη των νόμων δεν εκτέλεσαν το καθήκον τους. «Δεν υπάρχει στιγμή χωρίς καθήκον» έλεγε ο Κικέρων.

Είναι αδήριτη ανάγκη να εγκαταλείψουμε τις χωλές δικαιολογίες και να μην αναδειχθούμε ομφαλοσκόποι, να προκρίνουμε προθέσεις και να

μην κρίνουμε μόνο θέσεις. Πρέπει να αντιπαρεθεθούμε στην ασυδοσία και στην κατάχρηση εξουσίας στην κοινωνική ζωή, να προωθούμε την κοινωνική δικαιοσύνη, να καταπολεμήσουμε τη διαρκή αντίδραση των κατεστημένων συμφερόντων με οποιαδήποτε κοινωνική μεταβολή. Να ανατρέψουμε την υστέρησή μας. Και, ταυτόχρονα, κάτι πολύ απλό: να κάνουμε σοβαρά τη δουλειά μας, με συνείδηση της ευθύνης και της αποστολής μας. Να ζητούμε από όλους να κάνουν και αυτοί σοβαρά τη δουλειά τους. Όταν αυτό δεν συμβαίνει, να επισημαίνουμε χωρίς δισταγμούς το γεγονός. Και εδώ θα συμφωνήσω με τον συγγραφέα του βιβλίου ότι το οικονομικό έγκλημα έχει επιπτώσεις στην κοινωνία.

Είναι γεγονός ότι η αποκλειστικά νομική αντιμετώπιση του οικονομικού προβλήματος, χωρίς την ενασχόληση με τα κοινωνικά αίτια του, μπορεί να οδηγήσει σε όξυνσή του. Εκείνο, όμως, που κάνει σπουδαίο το βιβλίο του Μάρκοβιτς είναι ότι κατάφερε να εγκύψει επιμελώς στη φυσιογνωμία του οικονομικού εγκληματία. Αυτό, βέβαια, προϋποθέτει έναν εσωτερικό διάλογο και μια διερώτηση εκ μέρους του συγγραφέα για τα αίτια που ωθούν το δράστη να διαπράξει οικονομικό έγκλημα, αλλά και για την ψυχοσύνθεσή του.

Σε μια εποχή που η διαφθορά ταραίζει την κοινωνία μας, το βιβλίο αυτό γίνεται εργαλείο στα χέρια των ειδικών με την παρουσίαση τεχνικών ανάκρισης, αλλά και στον μη ειδικό αναγνώστη με την παροχή πληροφοριών σχετικών με τη διαχείριση των υπόπτων.

Όπως και σεις διαπιστώνετε καθημερινά, η διαφθορά έχει λάβει επικίνδυνες διαστάσεις. Ας μη ξεχνάμε ότι η σπασίμια μπορεί να προέλθει και από μικρό σε έκταση τραύμα του σώματος, αν δεν γίνει έγκαιρη απολύμανση. Η μάχη ενάντια σ' αυτήν τη μόλυνση, που είναι διαβρωτική για την κοινωνία, είναι ανθρώπινο δημιουργήμα. Η δικαιολογία ότι πρόκειται για «μεμονω-

μένα» κρούσματα αποτελεί λογικοφανή αντίδραση, που είναι όμως ουσιαστικά εσφαλμένη και οδηγεί σε επικίνδυνο εφησυχασμό. Τα σκάνδαλα, η ηθική αμβλύτητα, η αδηφάγα επιδίωξη του εύκολου πλουτισμού, το ακόρεστο κυνήγι του κέρδους, η ατιμωρησία που το γεννούν, όλα αυτά που καλλιεργούνται ως πρότυπα ζωής, διαχέονται μέσα στο κοινωνικό σώμα και δημιουργούν έναν επικίνδυνο μιθριδατισμό, που ναρκώνει τις αντιστάσεις.

Και, επειδή στην παρούσα χρονική στιγμή που εκδόθηκε το βιβλίο και ο Μάρκοβιτς μου πρότεινε να είμαι ένας από αυτούς που θα το παρουσιάσουν -τον ευχαριστώ γι' αυτό- τυγχάνει να έχω την ιδιότητα του εισαγγελέα εγκλημάτων διαφθοράς Θεσσαλονίκης, δράττομαι της ευκαιρίας να σας μεταφέρω ορισμένες σκέψεις μου για το οικονομικό έγκλημα, τη σχέση του με τη διαφθορά και τον αγώνα για το δίκαιο γενικότερα.

Και θα μιλήσω ελεύθερα, γιατί όπως αναφέρει ο Σοφοκλής στην «Αντιγόνη» «...όστις ...εκ φόβου του γλώσσαν εγκλήσας έχει κάκιστος είναι νυν τε και πάλαι δοκεί» δηλ. όποιος από φόβο κρατεί κλεισμένη τη γλώσσα του, μου φαίνεται πως είναι ο πιο άχρηστος και τώρα και για πάντα. Άλλωστε είναι γνωστή η έννοια της «παρρησίας», που θεωρούνταν από τους ομηρικούς χρόνους ως ένα από τα κύρια γνωρίσματα των ελεύθερων πολιτών «ουδέν αν είη τοις ελευθέροις μείζον ατύχημα του στερέεσθαι της παρρησίας» Δημοσθένης Παρά Στοβαίω (βλ. Τηλεμάχου Φιλιππίδη, Η προστασία των δεδικαιολογημένων συμφερόντων κλπ, σελ. 30 επ.)

Ζούμε σε μια κοινωνία που στιγματίζεται από ένα εκφυλισμό αξιών, δηλαδή από έναν αμοραλισμό που δεν έχει φραγμούς. Σε μια κοινωνία όπου το χρήμα αναμφισβήτητα είναι δέλεαρ για αρκετούς ανθρώπους, οι οποίοι για να το αποκτήσουν προσφεύγουν σε έκνομες δραστηριότητες όπως φοροδιαφυγή, λαθρεμπόριο, απάτες

■ Από αριστερά: Ι. Μάρκοβιτς, ο συγγραφέας, Αργ. Δημόπουλος Εισαγγελέας εγκλημάτων διαφθοράς, Αντιεισαγγελέας Εφετών, Δημήτρης Διαμαντίδης, δημοσιογράφος, Χάρης Θεοχάρης, Γενικός Γραμματέας Δημοσίων Εσόδων, Δημήτρης Πασχαλούδης, Πρόεδρος Τ.Ε.Ι. Κεντρικής Μακεδονίας

κ.τ.λ., τα οικονομικά εγκλήματα βρίσκονται σε καθημερινή βάση στην ημερήσια διάταξη των υποθέσεων με τις οποίες ασχολείται η Δικαιοσύνη. Έχει γραφεί ότι τα άτομα που διαπράττουν οικονομικά εγκλήματα είναι καταχραστές της ελευθερίας και αρνητές της κοινωνικής δικαιοσύνης (Ι. Μανωλεδάκη, Δίκαιο και Ιδεολογία, σελ. 94).

Η μεγάλη οικονομική και κοινωνική κρίση στην πατρίδα μας σήμερα έδειξε καθαρά πού βρίσκεται ο κύριος εχθρός της δημοκρατίας μας και της κοινωνικής συνοχής. Η επικράτηση στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα του ανελέπτου (και, όπως αποδείχθηκε, χρεοκοπημένου) άκρατου οικονομικού φιλελευθερισμού, κατά παράβαση της νομιμότητας, διευρύνει ολοένα και περισσότερο τις κοινωνικές και οικονομικές αντιθέσεις, οξύνει τον κοινωνικό ανταγωνισμό, υποβαθμίζει παραδοσιακές αξίες του πολιτισμού μας (όπως η ισότητα, η αλληλεγγύη, η δικαιοσύνη) και αναβαθμίζει ως υπέρτατη αξία το χρήμα. Σε μια τέτοια κοινωνία κανείς δεν μπορεί να αισθάνεται ασφαλής ούτε και να είναι πραγματικά, αφού αυξάνεται η κοινωνική «φύρα» (εξαιτίας της ανελέπτης ανταγωνιστικότητας), που συνιστά βασικό παράγοντα εγκληματογένεσης. Μοιραίο αποτέλεσμα αποτελεί η σημαντική έξαρση της εγκληματικότητας με οικονομικά ιδίως κίνητρα, ενώ παράλληλα αποδου-

ναμώνεται και ο μηχανισμός επιβολής της νομιμότητας, καθώς η διαφθορά αγγίζει τους φορείς αυτού του μηχανισμού. Τέλος, η κοινωνική αντίδραση στην πολιτική που εκφράζει και στηρίζει αυτό το σύστημα παίρνει συχνά τη μορφή βίαιου ξεσπάσματος, στο πλαίσιο του οποίου η προσβολή αγαθών της καθημερινότητας είναι αναπόφευκτη και η ένταση της ποινικής καταστολής για την αντιμετώπιση της αναπόδραστη.

Τι είναι, όμως, το οικονομικό έγκλημα; Σύμφωνα με το άρθρο 14 ΠΚ έγκλημα είναι πράξη άδικη και καταλογιστή στο δράστη, η οποία τιμωρείται από το νόμο. Στις διατάξεις των ποινικών νόμων ο όρος «πράξη» περιλαμβάνει και τις παραλείψεις. Η ελληνική έννομη τάξη γνωρίζει εγκλήματα τα οποία έχουν οικονομικό περιεχόμενο ή οικονομική σημασία, όπως π.χ. τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και των περιουσιακών δικαιωμάτων (372-406 ΠΚ). Οι πράξεις αυτές, ωστόσο, δεν συνιστούν οικονομικά εγκλήματα, για μόνο το λόγο ότι έχουν μια οικονομική παράμετρο. Με τον όρο «οικονομικό έγκλημα» γίνεται δεκτό ότι εννοούμε κάτι διαφορετικό. Το θέμα της οικονομικής εγκληματικότητας τέθηκε για πρώτη φορά και συστηματικά από τον Αμερικανό κοινωνιολόγο (1939-1940), στις εργασίες του σχετικά με την εγκληματικότητα του «λευκού περιλαίμιου», την εγκληματικότητα δηλαδή των ευυπόληπτων ανθρώπων

με το άσπρο κολάρο και το καθαρό πουκάμισο, που εκμεταλλευόμενοι την υψηλή οικονομική και κοινωνική τους θέση, παραβίαζαν τους κανόνες που ρύθμιζαν τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες, προκαλώντας πολύ μεγαλύτερη ζημία σε περισσότερους, σε αντιδιαστολή με τους μικροεγκληματίες, κλέφτες και μικροαπατεώνες, συνήθως τροφίμων φυλακών, που προέρχονταν από τα κατώτερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα και φορούσαν συνήθως φόρμες μπλε χρώματος.

Στην επιστήμη του ποινικού δικαίου δεν υπάρχει παγιωμένος ορισμός του οικονομικού εγκλήματος. Ωστόσο, η έννοια αυτού προσδιορίζεται, συνήθως, με αναφορά στο ιδιαίτερο έννομο αγαθό που προσβάλλεται με την τέλεση του. Ως τέτοιο αναφέρεται, ιδίως, η οικονομία και συγκεκριμένα η εθνική οικονομία στο σύνολο της ή σε επιμέρους κλάδους ή θεσμούς της ή η οικονομική τάξη. Έτσι ως οικονομικό έγκλημα ορίζεται η τυποποιημένη στο νόμο αξιόποινη πράξη, που τελείται με εκμετάλλευση των δυνατοτήτων του οικονομικού συστήματος, αποσκοπεί στην επαύξηση της περιουσίας του δράστη ή και άλλου για τον οποίο αυτός ενεργεί και κατά κανόνα βλάπτει την περιουσία του Δημοσίου, Τραπεζών, Επιχειρήσεων ή πιστωτών τους ή του καταναλωτικού κοινού ή το σύνολο της αθέμιτης εκείνης δραστηριότητας, η οποία τελείται μέσω των επιχειρήσεων και έχει ως αποτέλεσμα την προσβολή (απειλή ή βλάβη) της καλής λειτουργίας της οικονομίας ή σημαντικών κλάδων και θεσμών της (Β. Ζησιάδη, Η οικονομική εγκληματικότητα, 2002, 38, Ν. Κουράκη, Τα οικονομικά εγκλήματα Ι, 2007, 57).

Υπό το πρίσμα των παραπάνω επισημαίνεται ότι ως οικονομικό έγκλημα δεν πρέπει να θεωρείται κάθε αξιόποινη πράξη που αποβλέπει σε περιουσιακό όφελος του δράστη ή τρίτου για λογαριασμό του οποίου ενεργεί, π.χ. η κλοπή δεν είναι οικονομικό έγκλημα εκ μόνου

του, λόγου ότι τελείται με σκοπό να αυξήσει την περιουσία του ο δράστης κατά τρόπο αθέμιτο, ή μια μεμονωμένη απάτη σε βάρος νεόπλουτου από έμπορο έργων τέχνης, με την εμφάνιση και πώληση ενός ζωγραφικού πίνακα ασήμαντης καλλιτεχνικής αξίας ως έργο μεγάλου ζωγράφου. Η ειδοποιός διαφορά, λοιπόν, του «οικονομικού εγκλήματος» από το έγκλημα με οικονομικό απλώς περιεχόμενο ή με οικονομική απλώς σημασία έγκειται ακριβώς στην εμφάνισή του ως έκφρασης των μηχανισμών του οικονομικού συστήματος με κατάλληλο χειρισμό του από το δράστη. Έχει δε λεχθεί χαρακτηριστικά από τον αοίδιμο καθηγητή μου στο Ποινικό Δίκαιο Ιωάννη Μανωλεδάκη ότι το «οικονομικό έγκλημα αποτελεί τελικά παθολογική απόρροια του ίδιου του οικονομικού συστήματος» (Ι. Μανωλεδάκη, Η τυποποίηση των οικονομικών εγκλημάτων κλπ, σελ. 98).

Η πρόσφατη, όμως, κορύφωση του ενδιαφέροντος για το οικονομικό έγκλημα και την άμεση σχέση που έχει με τη διαφθορά είναι επακόλουθο της ασυνήθιστης οικονομικής κρίσης την οποία βιώνουμε και διότι συνειδητοποιούμε πλέον ότι η έξοδος από την κρίση δεν μπορεί να γίνει πραγματικότητα χωρίς την αντιμετώπιση της διαφθοράς, χωρίς επιτέλους να λογαριαστούμε ως κοινωνία με το φαινόμενο αυτό.

Διαφθορά, λοιπόν, είναι «η εκμετάλλευση ή η χρησιμοποίηση μιας θέσης εξουσίας από αυτόν που την κατέχει για ίδιο όφελος». Είναι η κατάχρηση εξουσίας από κομματικούς και κυβερνητικούς παράγοντες, από υπαλλήλους, από δημόσια πρόσωπα. Διαφθορά, όμως, μπορεί να εκδηλωθεί και στον ιδιωτικό τομέα π.χ. συναλλαγή ατόμων μεταξύ ανταγωνιστικών επιχειρήσεων με την παροχή πληροφοριών, εμπορικών και βιομηχανικών απορρήτων κ.τ.λ. με σκοπό τον προσπορισμό μεγάλων οικονομικών ωφελειών ή την εξασφάλιση καλύτερων επαγγελματικών προοπτικών. Αυθεντικός ορισμός της δια-

φθοράς υπάρχει στην Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4139/2013 «...Η διαφθορά, η οποία υπάρχει, όταν ένας πολιτικός αξιωματούχος ή κρατικός λειτουργός χρησιμοποιεί την εξουσία του με καταχρηστικό τρόπο (κυρίως με ευνοιοκρατία, αυθαιρεσία και χρηματισμό) για ιδιοτελείς σκοπούς, αποτελεί-κυρίως τις τελευταίες δεκαετίες- ισχυρό όπλο και της οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας των εγκληματικών οργανώσεων, διαβρώνοντας το δημόσιο βίο και τις κρατικές εξουσίες...».

Πολλές φορές επίσης γίνεται χρήση του όρου «διαπλοκή», προκειμένου να περιγραφεί, όπως επισημαίνει και ο συγγραφέας, η ιδιοτυπία της ελληνικής διαφθοράς. Ο όρος αυτός είναι συναφής με τον όρο «διαφθορά». Η διαπλοκή με τη διαφθορά είναι, συνήθως, οι δύο όψεις του αυτού νομίσματος και δεν μπορεί, κατά κανόνα, να υπάρξει η μία χωρίς την άλλη. Κυρίαρχο στοιχείο της διαπλοκής, όπως και της αδιαφάνειας, είναι η κατάχρηση εξουσίας. Αν δεν υπήρχε διαπλοκή, τότε θα μπορούσαν να εντοπιστούν αμέσως και να παταχθούν αποτελεσματικά τα φαινόμενα διαφθοράς.

Συμπερασματικά, πρέπει να τονιστεί ότι διαφθορά δεν είναι μόνον ο χρηματισμός δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, ώστε να νομίζουμε ότι αντιμετωπίζεται το πρόβλημα απλώς με την αυστηρότητα και τη σκλήρυνση της ποινικής καταστολής αναφορικά με το έγκλημα της δωροδοκίας. Διαφθορά είναι και η παραβίαση των νόμων και των αρχών της χρηστής διοίκησης, η επίδειξη εύνοιας προς κάποιους σε βάρος άλλων, προκειμένου να επιτευχθούν κομματικά οφέλη, ο εθισμός γενικά των ασκούντων οποιαδήποτε εξουσία στην υπέρβαση των ορίων της, η ηδονή της εξουσίας με όλες τις επιμέρους ηδονές που συνεπάγεται αυτή η υπέρβαση.

Τα τελευταία χρόνια η χώρα μας ταλαιπωρείται από μεγάλα σκάνδαλα διαφθοράς. Σε πολ-

λά από αυτά πρωταγωνιστές φέρονται πολιτικοί και κρατικοί αξιωματούχοι. Το αποτέλεσμα είναι να έχει κλονιστεί η εμπιστοσύνη των πολιτών απέναντι στην πολιτική και τους πολιτικούς και να έχει αποδυναμωθεί το σύνολο της θεσμικής μας λειτουργίας. Για το λόγο αυτό η Πολιτεία πρόσφατα για τη στρατηγική καταπολέμηση της διαφθοράς προχώρησε στη λήψη σημαντικών νομοθετικών και θεσμικών ρυθμίσεων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και ο θεσμός του Εισαγγελέα Εγκλημάτων Διαφθοράς στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη.

Τα αίτια της διαφθοράς στη δημόσια ζωή είναι πολλά και αυτό καθιστά πολύπλοκο το πρόβλημα και δισεπίλυτο. Ο άγριος και ασύδοτος οικονομικός φιλελευθερισμός με τον ανελέητο ανταγωνισμό και την αναγωγή του χρήματος σε υπέρτατη κοινωνική αξία αποτέλεσαν ενισχυτικό παράγοντα της διαφθοράς. Μερικοί δημόσιοι λειτουργοί σε ένα τέτοιο σύστημα μπήκαν στον πειρασμό να ενταχθούν στο παιχνίδι της αγοράς, ανταγωνιζόμενοι τους ελεύθερους επαγγελματίες στην απόκτηση πλούτου. Η χαλάρωση του ελέγχου σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής και η απουσία ή υπολειτουργία θεσμικών μέτρων καθώς και η κατά καιρούς επιλεκτική και παραδειγματική χρήση των μηχανισμών καταστολής, ευνόησαν τη διατήρηση και την επέκταση της διαφθοράς. Η κομματική διάρθρωση του κρατικού μηχανισμού και των δημοσίων λειτουργιών, η υποκατάσταση της αξιοκρατίας με την ευνοιοκρατία στην επιλογή των στελεχών της δημόσιας διοίκησης (και όχι μόνο) αποτέλεσαν ισχυρούς ανασταλτικούς παράγοντες στην αντιμετώπιση του φαινομένου, αλλά και σημαντικό όρο ενίσχυσης του. Ο μη έλεγχος επίσης δικαιολογούνταν και από την οικονομική ευμάρεια που επικρατούσε τότε στη χώρα. Περαιτέρω είναι γνωστό ότι η δημόσια διοίκηση στη χώρα στελεχώθηκε κατά καιρούς με αδιαφανείς διαδικασίες. Οι διαδικασίες αυτές ακολουθήθη-

καν στη συνέχεια και στις προαγωγές. Τέλος, τα πειθαρχικά συμβούλια επιλαμβάνονται και αποφασίζουν με μεγάλες καθυστερήσεις, ενώ οι αποφάσεις τους συχνά είναι σκανδαλωδώς επιεικείς, παρ' όλες τις ορθές νομοθετικές επιλογές που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια (πρβλ. Ι. Μανωλεδάκη, Η αντιμετώπιση της διαφθοράς είναι θέμα πολιτικής βούλησης, Ποινική Δικαιοσύνη 2008, Τεύχος 49). Για το λόγο αυτό αναπτύσσονται τελευταία μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου των υπηρεσιών όπως π.χ. του Υπουργείου Οικονομικών, ενώ υπήρχε από παλιά και η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της ΕΛΑΣ. Δεν δυσκολεύομαι να πω ότι και η Δικαιοσύνη επέδειξε ανοχή, όπως έχω επισημάνει και σε αγορεύσεις μου ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων.

Δεν πρέπει, όμως, να κατηγορεί κανείς την αδικία, αν αυτή εκτοπίζει το δίκαιο από την έδρα του, αλλά το δίκαιο, το οποίο ανέχεται αυτό. Και εάν πρόκειται να εκτιμήσω αμφοτέρωτα αξιώματα «μην αδικείς» και «μην ανέχεσαι το άδικο», κατά την πρακτική σημασία τους στην καθημερινή ζωή, θα έλεγα ότι πρώτος κανόνας είναι «να μην ανέχεσαι το άδικο» και δεύτερος «να μην αδικείς». Γιατί, όπως είναι πλασμένος ο άνθρωπος, θα τον συγκρατήσει από τη διάπραξη της αδικίας περισσότερο η βεβαιότητα, ότι θα συναντήσει σταθερή και αποφασιστική αντίσταση εκ μέρους της συντεταγμένης Πολιτείας, παρά το παράγγελμα, το οποίο, εφόσον παραμεριστεί η αντίσταση αυτή, δεν έχει παρά τη δύναμη ενός απλού ηθικού παραγγέλματος.

Οι επιπτώσεις από τη διαφθορά είναι πολλαπλές, ανυπολόγιστες και ολέθριες, καθώς και το κόστος, όπως άλλωστε επισημαίνει και στο βιβλίο του ο Μάρκοβιτς. Η διαφθορά καταστρέφει ηθικές αξίες και αρχές, υπονομεύει τη δημοκρατία, διαβρώνει τους θεσμούς, πλήττει την εθνική οικονομία, αντιστρατεύεται την ανάπτυξη. Έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία, στο πε-

ριβάλλον, στη Δικαιοσύνη, στους θεσμούς, στο κοινωνικό κράτος, στη δημόσια διοίκηση κ.τ.λ. Ιδιαίτερα οι επιπτώσεις στην εθνική οικονομία είναι ολέθριες, αν μάλιστα ληφθεί υπόψη ότι η χώρα μας, σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διαφθορά στα κράτη-μέλη της ΕΕ, -δυστυχώς-κατατάσσεται μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τους υψηλότερους δείκτες διαφθοράς και παραοικονομίας. Η διαφθορά έχει επιπτώσεις στην εθνική οικονομία γιατί ευνοεί τα μονοπώλια, πλήττει τον υγιή ανταγωνισμό, υποθάλλει τη φοροδιαφυγή και την εισφοροδιαφυγή, αποθαρρύνει τους επενδυτές, επιδρά αρνητικά στην απασχόληση και επιβαρύνει τους φορολογουμένους. Τελικά, επενεργεί σε βάρος των πτωχών πολιτών και πλήττει τους πιο ευάλωτους.

Το ποινικό οπλοστάσιο της πατρίδας μας είναι ικανό να αντιμετωπίσει την οικονομική εγκληματικότητα και τη διαφθορά. Υπό την αυτονόητη προϋπόθεση να παύσει επιτέλους η επιστημονική ανοησία και η στρεβλότητα και θα υπάρξει πιο αποτελεσματική πολιτική βούληση. Εξάλλου οι ποινές δεν είναι το ζητούμενο αλλά η πρόληψη και ιδίως η βεβαιότητα του παραβάτη ότι δεν θα αποκαλυφθεί. Ένας μετρίως συνειδητός «οικονομικός» παραβάτης δεν αποδέχεται ούτε μια μέρα στη φυλακή. Η ποινή έχει μικρή προληπτική λειτουργία αφού ο κάθε παραβάτης, ανάμεσα στους εκατοντάδες ομοίους του, ευελπιστεί ότι δεν θα γίνει αντιληπτή η αξιόποινη πράξη του. Ελπίζει στη μη αποκάλυψη, φαινόμενο που «φύτρωνε» τουλάχιστον μέχρι πρόσφατα, σε όλο τον ελλαδικό χώρο.

Το δίκαιο και η δικαιοσύνη δεν μπορούν να ευδοκιμήσουν σε κάποια χώρα μόνο, διότι ο δικαστής βρίσκεται στην έδρα πρόθυμος πάντοτε να απονέμει τη δικαιοσύνη και διότι οι διωκτικές αρχές του κράτους αποστέλλουν κάθε φορά τα όργανα τους για την επιβολή αυτής, αλλά πρέπει ο καθένας, κατά το μέρος που του ανα-

λογεί, να παρέχει τη συνδρομή του γι' αυτό. Ο καθένας έχει προορισμό και υποχρέωση, κάθε φορά που η λερναία ύδρα της αυθαιρεσίας και της παρανομίας ανυψώνει τα κεφάλια της να τα αποκόπτει και καθένας ο οποίος απολαμβάνει τα αγαθά που του προσφέρει το κράτος του δικαίου, οφείλει να συντελεί κατά το μέρος του, ώστε να διατηρείται η δύναμη και η υπόληψη του νόμου. Για να έχει προοπτική ο λαός μας.

Η περί Δικαίου συνείδηση ή η περί Δικαίου κοινή πεποίθηση είναι αφηρημένες έννοιες της Νομικής Επιστήμης, τις οποίες αγνοεί ο Λαός. Ο Λαός γνωρίζει μόνο το περί Δικαίου αίσθημα. Σ' αυτό στηρίζει το Δίκαιο τη δύναμή του, όπως ακριβώς ο έρωτας στηρίζει τη δύναμή του στο αίσθημα. Το περί Δικαίου αίσθημα είναι η ρίζα του δένδρου. Εάν η ρίζα αυτή νοσει, εάν ξεραίνεται σε άγονα πετρώδη και αμμώδη εδάφη, όλα τα άλλα είναι πρόσκαιρο εκτυφλωτικό πυροτέχνημα. Έρχεται η καταιγίδα και ξεριζώνει ολόκληρο το δένδρο.

Η επίθεση της αδικίας κατά του Δικαίου-η οποία θα συμβαίνει ενόσω υφίσταται ο κόσμος-αποτελεί συγχρόνως και προσβολή της προσωπικότητας. Ο αγώνας για το Δίκαιο συνιστά εκπλήρωση καθήκοντος του πολίτη έναντι του εαυτού του, αλλά και έναντι της κοινωνικής ολότητας, γιατί το δίκαιο είναι απολύτως αναγκαίο να εφαρμόζεται. Γι αυτό εξάλλου είναι πάντοτε αληθινό το αξίωμα ότι η πολιτική θέση κάποιου λαού, εσωτερικώς και εξωτερικώς, ανταποκρίνεται πάντοτε προς την ηθική του δύναμη.

Στη βιβλική ρήση «εν ιδρώτι του προσώπου σου φαγή τον άρτον σου» πρέπει να παραθέσουμε την εξίσου αληθινή δικαιοκή ρήση «μόνο με τον αγώνα θα βρεις το δίκαιο σου». Την στιγμή, που το Δίκαιο εγκαταλείπει την μαχητική του προθυμία και ετοιμότητα, παραδίδεται άνευ όρων. Γιατί και για το Δίκαιο ισχύει αυτό, που διακηρύσσει ο ποιητής: Η τελευταία λέξη της σοφίας είναι ότι άξιος της ελευθερίας και

της ζωής είναι μόνον εκείνος, που πρέπει να τις κατακτά καθημερινά. Και πιο μεγάλη αλήθεια από αυτό δεν μπορεί να υπάρξει.

Γι αυτό εξάλλου η Δικαιοσύνη κρατεί με το ένα χέρι τον ζυγό, με τον οποίο σταθμίζει το Δίκαιο και με το άλλο χέρι κρατεί το ξίφος, με το οποίο επιβάλλει το Δίκαιο. Ξίφος χωρίς ζυγό είναι ωμή βία, ζυγός χωρίς ξίφος είναι παράλυτη Δικαιοσύνη, λιπόθυμο Δίκαιο. Ίδεώδης κατάσταση δικαίου επικρατεί εκεί όπου η δύναμη, με την οποία η Δικαιοσύνη χειρίζεται το ξίφος, είναι ευθέως ανάλογη με την επιτηδειότητά της να εξισορροπεί τον ζυγό.

Τελειώνοντας έχω να πω ότι ο Μάρκοβιτς ως ένας άνθρωπος που βρίσκεται σε υπηρεσία που ερευνά και διώκει το έγκλημα και τη διαφθορά, έγραψε ένα σύγγραμμα τώρα που βρίσκεται στη δράση, χωρίς να περιμένει να συνταξιοδοτηθεί και να γράψει κάτι με τη μορφή των απομνημονευμάτων του. Διαβάζοντάς τον, ένοιωσα τη ζωντάνια που αποπνέει το κείμενο και την αγωνία του συγγραφέα να παραδώσει κάτι χρήσιμο και ουσιώδες.

Γιάννη Μάρκοβιτς, θέλω να επιβραβεύσω τη γενναιοτήτά σου αλλά και τη γενναιοδωρία σου και να ευχηθώ από καρδιάς να είναι καλοτάξιδο το βιβλίο σου.

Κλείνοντας θέλω να σου πω, χρησιμοποιώντας στίχους του ποιητή Κωνσταντίνου Καβάφη, από το έξοχο ποίημα του «Το πρώτο σκαλί» ότι «..πρέπει να 'σαι υπερήφανος κ' ευτυχισμένος. Εδώ που έφθασες, λίγο δεν είναι. Τόσο που έκαμες, μεγάλη δόξα...».

«ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑ:

Ένα εγχειρίδιο θεωρίας και πρακτικής» του Γιάννη Μάρκοβιτς*

Έφτασε η σειρά του συγγραφέα για να μιλήσει. Αλλά ο συγγραφέας έχει ήδη «μιλήσει» μέσα από το παρόν σύγγραμμα. Οπότε η δική μου αναφορά δεν είναι παρά μια συνοπτική παρουσίαση που στοχεύει να καταγράψει και να αναδείξει τις διάφορες πτυχές του βιβλίου μέσα από την προσωπική μου οπτική γωνία. Ο Καρλ Μαρξ είχε γράψει στις «θεωρίες για την υπεραξία» ότι «ένας φιλόσοφος παράγει ιδέες, ένας ποιητής ποιήματα, ένας παπάς κηρύγματα, ένας εγκληματίας παράγει εγκλήματα». Οπότε τι μπορεί να παραγάγει ένας που ασχολείται με τη δίωξη του οικονομικού εγκλήματος; Τίποτε περισσότερο παρά ένα εγχειρίδιο θεωρίας και πρακτικής για το οικονομικό έγκλημα και τον οικονομικό εγκληματία, το οποίο, συν τοις άλλοις, μου παρέιχε και ατομική απόλαυση. Όπως ορθά υποστηρίζει στο προαναφερόμενο σύγγραμμά του ο Γερμανός φιλόσοφος, κάτι τέτοιο οφείλει να προσφέρει η συγγραφή ενός βιβλίου στον συγγραφέα του, ειδάλλως δεν αποτυπώνεται η προσπάθειά του και δεν εξωτερικεύεται ο πνευματικός και ψυχικός του κόσμος. Ελπίζω η προσωπική μου ικανοποίηση για την συγγραφή και ολοκλήρωσή του, να προσφέρει και στον αναγνώστη αυτού του συγγράμματος τα αντίστοιχα συναισθήματα.

Για ποιο λόγο, όμως, να γραφεί ένα βιβλίο για το οικονομικό έγκλημα και τον οικονομικό εγκληματία;

Η κοινωνία είναι σε κρίση, το ίδιο οι θεσμοί,

οι αξίες και τα ιδεώδη. Οι παρούσες αρνητικές και ιδιαίτερα οξυμένες συνθήκες, δίνουν τροφή στο οικονομικό έγκλημα, το οποίο τις επωφελείται και καταφέρνει να αναπτύσσεται. Κατά συνέπεια, καταφέρνει και διαχέεται στην κοινωνία όπως ο καρκίνος μολύνει τα υγιή κύτταρα. Οι οικονομικοί εγκληματίες αισθάνονται ανέγγιχτοι και δικαιολογούν στον εαυτό τους και στον κοινωνικό περίγυρο τις πράξεις τους. Το αποτέλεσμα είναι η κοινωνία να εθίζεται στο οικονομικό έγκλημα και να αδιαφορεί για το ότι συμβιώνει και συμπορεύεται με οικονομικούς εγκληματίες. Όπως είχε πει και ο Βίκτορ Ουγκώ «η κοινωνία προετοιμάζει το έγκλημα. Ο εγκληματίας το διαπράττει». Αλλά εάν δεν φωνάξουμε ως κοινωνικά όντα, ως έλλογα άτομα το «ως εδώ και μη παρέκει», τότε το οικονομικό έγκλημα θα γίνει μια καθημερινή, αδιάφορη είδηση των τηλεοπτικών καναλιών, που δεν θα ταραξεί τον εφησυχασμό της πολυθρόνας. Τα έχει εμφιλοχωρήσει στο οικιακό άβατο και θα το αντιμετωπίσουμε ως μια καταναγκαστική κατάσταση, που όμως αδυνατούμε να την σταματήσουμε και να την αποτρέψουμε. Αυτό ήταν και το βασικό κίνητρο για την συγγραφή του βιβλίου. Η αγωνία μου για το μη αναστρέψιμο γεγονός.

Τι είδους άνθρωπος είναι ο οικονομικός εγκληματίας;

Είναι ένας καθημερινός, ευυπόληπτος και μη αναγνωρίσιμος πολίτης, που μένει στη διπλανή πόρτα, ψωνίζει μαζί μας στο σούπερ μάρκετ

* Ομιλία στην εκδήλωση παρουσίασης του βιβλίου στην Θεσσαλονίκη, την Παρασκευή 7 Φεβρουαρίου 2014 στην Κεντρική Δημοτική Βιβλιοθήκη του Δήμου Θεσσαλονίκης

και μπορεί να κάθεται στο απέναντι γραφείο στη δουλειά. Δεν είναι ρακένδυτος, δεν μιλάει σπαστά ελληνικά, δεν έχει πρόβλημα με την άδεια παραμονής του, δεν τον βρίσκουμε στο πεζοδρόμιο να πουλάει τσάντες, ούτε να κοιμάται σε παγκάκια στα πάρκα. Συνήθως έχει οικονομική άνεση, μπορεί να είναι εύπορος και όπως είχε πει και ο Μπαλζάκ «πίσω από κάθε μεγάλη περιουσία κρύβεται ένα έγκλημα». Παρόλα αυτά, ο οικονομικός εγκληματίας εμφανίζει ένα συνδυασμό τριών χαρακτηριστικών: είναι ναρκισσιστής, έχει μακιαβελική διανοητική ικανότητα και ψυχοπαθητικά χαρακτηριστικά. Αυτά συνθέτουν την λεγόμενη «Σκοτεινή Τριάδα» των οικονομικών εγκληματιών. Αυτά τα χαρακτηριστικά, το προφίλ του και τα συμπεριφορικά του στοιχεία αναλύονται στο βιβλίο.

Ανιχνεύεται το ψεύδος και ανακαλύπτεται η απόκρυψη της αλήθειας;

Μέσα στο βιβλίο υπάρχει μια ειδική ενότητα που ασχολείται με την ανίχνευση του ψεύδους και την απόκρυψη της αλήθειας κατά τη διάρκεια των καταθέσεων και ανακρίσεων, είτε αυτοί είναι μάρτυρες, είτε είναι ύποπτοι τέλεσης οικονομικών εγκλημάτων. Οι κατάλληλες ερωτήσεις, με την κατανόηση της γλώσσας του σώματος και με την χρήση άλλων τεχνικών, όπως είναι η «ζωγραφική» του χώρου του εγκλήματος από τον αυτόπτη μάρτυρα, βοηθούν τους ανακριτές και τα διωκτικά όργανα να αποκαλύψουν την αλήθεια και να απομονώσουν το ψέμα. Παραδείγματα, αναλύσεις και στοιχεία από έρευνες και μελέτες, εξετάζουν διεξοδικά το συγκεκριμένο ζήτημα.

Γιατί να γραφεί το βιβλίο, ενώ ο συγγραφέας του παραμένει στη δράση και δεν έχει συνταξιοδοτηθεί;

Γιατί το οικονομικό έγκλημα δεν περιμένει, οπότε τα χρόνια μέχρι την συνταξιοδότηση είναι πολλά, αλλά η ανάγκη είναι άμεση και απαιτείται να ικανοποιηθεί. Η συγγραφή μιας μονογραφίας και τη διάρκεια της εργασιακής ζωής και της ενασχόλησης με τα ζητήματα που διπραγματεύεται το βιβλίο, προσφέρει ζωντάνια και αμεσότητα. Έχει όμως και το στοιχείο της ταύτισης. Ο διώκτης γίνεται μέρος του συγγράμματος, όμως όχι «κομμάτι» του προβλήματος. Αυτό σημαίνει ότι απαιτείται αποστασιοποίηση από τα υποκείμενα της έρευνας και μέσα από το παρόν εγχειρίδιο αναδεικνύεται και αυτή η διάσταση, δηλαδή, η ανάγκη ο διώκτης να είναι όχι μόνο γνώστης, αλλά και καλός κριτής των στοιχείων που συλλέγει.

Τι είναι αυτό που προσφέρει στον αναγνώστη;

Είναι ένα εγχειρίδιο γνώσης, ένα πρακτικό εργαλείο, που βοηθάει τον αναγνώστη στην αποκάλυψη του προφίλ των οικονομικών εγκληματιών, και στοχεύει στην εγρήγορση και στην κινητοποίηση των πολιτών. Είναι σημαντικό να αντιληφθούμε ότι υπάρχει μια σχέση «γάτας-ποντικού» στη δίωξη του οικονομικού εγκλήματος και αυτή καλούμαστε να διαχειριστούμε για να το καταπολεμήσουμε αποτελεσματικά. Οι άνθρωποι που ασχολούνται με τη δίωξη του οικονομικού εγκλήματος, οφείλουν να αναπτύσσουν εκείνα τα «όπλα» που θα φέρνουν ένα βήμα μπροστά την «γάτα» και θα αποκαλύπτουν τις κρύπτες του «ποντικού». Συνήθως υποστηρίζεται ότι ο εγκληματίας είναι ένα βήμα μπροστά από το διώκτη του. Αυτό συμβαίνει όσο ο διώκτης κάθεται αναπαυτικά στην καρέκλα του και περιμένει να του «φέρουν στο πιάτο» τον εγκληματία. Σκοπός του βιβλίου είναι να «σηκώσει» τον διώκτη από την καρέκλα, να του προσφέρει το απαραίτητο «οπλοστάσιο» και να τον βο-

ηθήσει να «κυνηγήσει» το ποντίκι. Για δε τον μη μυημένο, ο σκοπός του βιβλίου είναι να τον κινητοποιήσει στο πρόβλημα του οικονομικού εγκλήματος και να τον κάνει περισσότερο υποψιασμένο για αυτόν που κάθεται δίπλα του και δεν διαφέρει από τον τυπικό μέσο πολίτη των μεγαλουπόλεων.

Ποια είναι η δομή του βιβλίου;

Τα δύο πρώτα κεφάλαια αναφέρονται στο οικονομικό έγκλημα, στις θεωρίες, στην ποινική διαδικασία, στα εγκλήματα λευκού κολάρου και στη διαφθορά. Το τρίτο κεφάλαιο εξετάζει την ψυχολογία του οικονομικού εγκλήματος και την αποκάλυψη του ψεύδους, καθώς και την ψευδομαρτυρία. Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται στην μνήμη, στις ερωτήσεις που πρέπει να γίνονται στις καταθέσεις και στην αντιμετώπιση των εσωστρεφών και των εξωστρεφών μαρτύρων. Το πέμπτο κεφάλαιο ερευνά τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά των οικονομικών εγκληματιών, την λεγόμενη «σκοτεινή τριάδα», το προφίλ των οικονομικών εγκληματιών, καθώς και τις ειδικές περιπτώσεις με τους φερώνυμους οικονομικούς εγκληματίες και τους οικονομικούς εγκληματίες «ερυθρού κολάρου». Τέλος, το έκτο κεφάλαιο παρουσιάζει τις μεθόδους ανακάλυψης της αλήθειας, την ομολογία και τις στρατηγικές και τις τεχνικές ανάκρισης. Στην αρχή του κάθε κεφαλαίου υπάρχουν οι «ψηφίδες» που είναι μικρά διηγήματα και βοηθούν τον αναγνώστη να πάρει μια «πρώτη γεύση» για το τι διαπραγματεύεται κάθε κεφάλαιο, τι επακολουθεί και τι θα διαβάσει και θα μάθει. Μέσα στα κεφάλαια υπάρχουν οι «παρεκβάσεις» ως αυτοτελείς ενότητες που αναλύουν και αναπτύσσουν ζητήματα πέραν των «στενών» ορίων του κεφαλαίου και μπορούν να διαβαστούν ξεχωριστά και ανεξάρτητα από την ροή του κειμένου.

Πρόσκληση

Ο εκδοτικός οίκος University Studio Press σας προσκαλεί στην παρουσίαση του βιβλίου του **Γιάννη Μάρκοβιτς**

Στα ίχνη του οικονομικού εγκληματία

Παρασκευή 7 Φεβρουαρίου 2014, ώρα 6 μ.μ.
Κεντρική Δημοτική Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης
(Εθνικής Αμύνης 27)

ΟΜΙΛΗΤΕΣ

Χάρης Θεοκάρης
Γενικός Γραμματέας Δημοσίων Εσόδων
Αργύρης Δημόπουλος
Εισαγγελέας Εγκλημάτων Διαφθοράς
Δημήτρης Πασχαλούδης
Πρόεδρος Τ.Ε.Ι. Κεντρικής Μακεδονίας
και ο συγγραφέας

Προλογίζει-συντονίζει ο δημοσιογράφος
Δημήτρης Διαμαντίδης

Διαβάσει ο σκηνοθέτης Γιάννης Ρήγας

Υπάρχουν επίσης τρία παραρτήματα (ένα για την ένορκη διοικητική εξέταση με υποδείγματα εντύπων για τις κλήσεις σε καταθέσεις και τις εξετάσεις μαρτύρων και υπόπτων, ένα δεύτερο για το παρεμπόριο και τα παραποιημένα προϊόντα και ένα τρίτο που έχει ένα αναλυτικό υπόδειγμα με έντυπα για μια συγκεκριμένη τεχνική ανάκρισης. Συμπληρωματικά, μέσα στα κεφάλαια υπάρχουν επεξηγηματικά σχήματα, πίνακες, και άλλα στοιχεία, υποβοηθητικά της ανάλυσης και της τεκμηρίωσης. Οι βιβλιογραφικές πηγές είναι κύρια από επιστημονικά άρθρα

που έχουν δημοσιευθεί στο εξωτερικό αναφορικά με το οικονομικό έγκλημα και τον οικονομικό εγκληματία. Εν ολίγοις, το βιβλίο «ισορροπεί» μεταξύ επιστημονικού δοκιμίου και λογοτεχνικού τολμήματος, γιατί όπως είχε γράψει και ο Σίλερ, «είναι εγκληματικό να κλέψεις ένα πορτοφόλι, τολμηρό να κλέψεις μια περιουσία και μεγαλειώδες να κλέψεις ένα στέμμα. Η κατηγορία μειώνεται όσο η ενοχή μεγαλώνει». Οπότε, η ενασχόληση με την παρακολούθηση των ιχνών του οικονομικού εγκληματία, πρέπει να είναι επιστημονικά τεκμηριωμένα, αλλά και να δραματουργικά μεθοδευμένα.

Πώς και από ποιους διαβάζεται;

Το βιβλίο μπορεί να διαβαστεί με οποιαδήποτε σειρά. Μπορούν να διαβαστούν μόνες τους οι ψηφίδες, όπως ξέχωρα και οι παρεκβάσεις. Διαβάζεται από την αρχή προς το τέλος, αλλά και αντίστροφα. Διαβάζεται από αυτούς ασχολούνται με την δίωξη του οικονομικού εγκλήματος, από ανθρώπους που ενδιαφέρονται να μάθουν για κάτι που είναι επίκαιρο και το συναντούν στην καθημερινότητά τους, χωρίς όμως να το αναγνωρίζουν, αλλά και από όλους εκείνους που θέλουν να απομυθοποιήσουν τον οικονομικό εγκληματία και να τον κατατάξουν στην κατηγορία του κοινωνικού αποβράσματος. Γιατί όπως είχε πει και ο Σενέκας, «αυτός που ωφελείται από ένα έγκλημα, είναι ο ίδιος που το διαπράττει». Η κοινωνία είναι χαμένη, όλοι μας ζημιώνουμε και όλοι επιμεριζόμαστε το κόστος από το έγκλημα. Να έχουμε πάντοτε κατά νου ότι η κοινωνία πληγώνεται, οι ανθρώπινες σχέσεις διαρρηγνύονται και ο κοινωνικός ιστός συνθλίβεται. Αλίμονο στους πολίτες που εθίζονται στα οικονομικά εγκλήματα, δικαιολογούν άνομες πράξεις και εκλογικεύουν παραβατικές συμπεριφορές. Αυτό το κάνουν οι εγκληματίες,

δεν χρειάζεται να είμαστε και εμείς κοινωνικοί τέτοιων στάσεων και αντιλήψεων. Διαβάζοντας το παρόν σύγγραμμα μαθαίνουν οι διώκτες, μαθαίνουν και οι διωκόμενοι. Άρα, είναι στο χέρι των πρώτων να βρίσκονται ένα βήμα μπροστά στην έρευνα για την ανίχνευση του οικονομικού εγκληματία. Επιδίωξη του συγγραφέα είναι το βιβλίο να αποτίσει «φόρο τιμής» σε όλους εκείνους που καθημερινά μάχονται και διώκουν το οικονομικό έγκλημα, μέσα από την οποιαδήποτε ιδιότητα κατέχουν.

Εν τέλει τι μένει στον αναγνώστη;

Ό,τι θέλει και επιδιώκει ο καθένας να εισπράξει και να αφομοιώσει. Αυτό μένει στο τέλος. Ο αναγνώστης είναι ο υπέρτατος κριτής. Καλό είναι όμως να γνωρίζουμε ότι «οι εγκληματίες δεν είναι ποτέ ενδιαφέροντες. Και αυτό, επειδή είναι αποτυχημένοι. Αυτοί που πραγματικά βγάζουν λεφτά, δεν θεωρούνται εγκληματίες. Αυτό είναι μια ταξική διάκριση, όχι ένα ηθικό πρόβλημα» (Orson Welles). Το «Στα ίχνη του οικονομικού εγκληματία», διαπραγματεύεται πολλά ζητήματα, αναπτύσσει θέματα για το οικονομικό έγκλημα και τον οικονομικό εγκληματία και θίγει το εν λόγω θέμα όχι μόνο σε επιστημονικό και τεχνοκρατικό επίπεδο, αλλά πρωτίστως σε πολιτικό, κοινωνικό και ψυχολογικό. Καλή σας ανάγνωση. Σας ευχαριστώ πολύ.

Ενώπιον
ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τεύχος 73 | Απρίλιος - Ιούνιος 2014

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΙΚΑΣΤΕΥΣΗΣ

ΕΛΤΑ
Hellenic Post

.eu

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
**Το κοινοτικό
όνομα χώρας .eu**
Δέκα χρόνια λειτουργίας

